

***UITGANGSPUNTEN VOOR HET INTERNAL
LIQUIDITY ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS
(ILAAP)***

Toezichthouderhandleiding

De Nederlandsche Bank N.V.

Datum: 1 juli 2012

Versie: 2.1 (vervangt alle voorgaande versies¹)

Taal: Beschikbaar in Nederlands en Engels

Auteurs: P.L. de Neef, P.J.J. Baneke, J.F. van Wijck

Contact: via e-mail ILAAP@DNB.nl

¹ Zie Open Boek Toezicht via www.dnb.nl voor de meest recente versie.

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Waarom deze handleiding?	3
Hoe is deze handleiding opgebouwd?	3
Wat wordt met het ILAAP en de rapportage daarover aan DNB beoogd?	4
Op welke wettelijke normen is deze handleiding gebaseerd?	4
Hoe moet met het beginsel van proportionaliteit omgegaan worden?	4
Welke maatregelen kan DNB nemen?	5
Welke informatie gebruikt DNB bij de beoordeling van het ILAAP?	5
Wanneer kan een onderneming afzien van een ILAAP op solo niveau?	5
I. Kwalitatieve elementen van het ILAAP	6
Inleiding	6
I.1 Liquiditeitsrisicomanagement: Algemene Beginselen	6
I.2 Liquiditeitsrisicotolerantie (Risk Appetite)	8
I.3 Governance	9
I.4 Fund Transfer Pricing: Liquiditeitskosten, -baten en -risico allocatie	12
I.5 Identificeren, Meten en Beheersen van het Liquiditeitsrisico	13
Paragraaf 5a: Toekomstige kasstromen	14
Paragraaf 5b: Voorwaardelijke liquiditeitsbehoeften in het bijzonder	14
Paragraaf 5c: de voor de onderneming relevante valuta's	16
Paragraaf 5d: correspondent banking, effectenbewaring en effectenverevening	16
Paragraaf 5e: Early warning indicators	16
I.6 Intra-groepsverhoudingen en Valutarisico	17
I.7 Financieringstrategie en Markttoegang	19
I.8 Intraday Liquiditeitsrisicobeheer	21
I.9 Onderpandsbeheer	23
I.10 Stress Testing	25
Paragraaf 10a: Het proces van stresstesten	25
Paragraaf 10b: Scenario's en Aannames	26
Paragraaf 10c: Gedragsveronderstellingen	27
Paragraaf 10d: Toepassing van Stresstest Resultaten	28
I.11 Het Contingency Funding Plan (CFP)	29
Paragraaf 11a: Formulering, Procedures, Rollen en Verantwoordelijkheden	29
Paragraaf 11b: Communicatieplannen	30
Paragraaf 11c: Inhoud van het Contingency Funding Plan	30
Paragraaf 11d: Testen, Actualisatie en Onderhoud	31
I.12 Liquiditeitsbuffers	32
I.13 Openbaarmaking	34
II Kwantitatieve elementen van het ILAAP	36
Inleiding	36
II.1 Limieten en Liquiditeitsrisicotolerantie (risk appetite)	37
II.2 Liquiditeits-mismatch en Vervalkalenders	39
II.3 De Liquiditeitsbuffer: Omvang en Samenstelling	41
II.4 Wettelijke Minimum Ratio's: DNB toets, LCR en NSFR	43
II.5 Stress Testing	44
Paragraaf 5a: ILAAP stress-scenario's	44
Paragraaf 5b: Gebruik van stresstest resultaten	47
Paragraaf 5c: Toelichting Riskdrivers	48
A: Wholesale funding risico	48
B: Retail funding risico	49
C: Intraday liquiditeitsrisico	50
D: Intra-group en intra-company liquiditeitsrisico	52
E: Liquiditeitsrisico van verhandelbare activa	53
F: Liquiditeitsrisico van niet verhandelbare activa	54
G: Funding-concentratierisico en markttoegankelijkheid	54
H: Buitenbalans financiële verhoudingen en daarmee samenhangend liquiditeitsrisico	55
I: Liquiditeitsrisico gerelateerd aan het reputatierisico, het bedrijfsmodel en de strategie	56
J: Valuta-liquiditeitsrisico (valutamismatch en fx-swap risico)	59
II.6 Early warning indicators	60
II.7 Fund Transfer Pricing: Liquiditeitskosten, -baten en -risico allocatie	61
II.8 Het Fundingplan	62
II.9 Het Contingency Funding Plan	64
II.10 Gebruik van Centrale Bank Faciliteiten	66
II.11 Overige Relevante Gegevens	67
BIJLAGE 1: Transponeringstabel toezichtnormen en de principes van EBA en BCBS	68

Inleiding

Deze toezichthouderhandleiding beschrijft de wijze waarop DNB de evaluatie van het Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (ILAAP) uit zal voeren en deze handleiding is daarmee direct verbonden met de Beleidsregel liquiditeit Wft 2011. De evaluatie van het ILAAP is onderdeel van het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). De handleiding geeft inzicht in de elementen van goed liquiditeitsrisicobeheer op basis waarvan DNB zal beoordelen of de onderneming voldoet aan de in Hoofdstuk 4 van het Besluit prudentiële regels Wft opgenomen toezichtnormen en is van toepassing op banken en beleggingsondernemingen.

Waarom deze handleiding?

DNB verschaft middels deze handleiding inzicht in wat er van banken, clearinginstellingen en beleggingsondernemingen (ondernemingen) in het kader van ILAAP verwacht wordt. Voor alle ondernemingen waarop de beleidsregel van toepassing is, geldt de algemene eis dat adequaat risicobeheer wordt gevoerd, waaronder dat voor het liquiditeitsrisico. Het antwoord op de vraag wat precies van de onderneming en de toezichthouder verwacht wordt, is hier nog niet mee beantwoord. Het Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) en de European Banking Authority (EBA, voorheen CEBS) hebben diverse adviezen, richtlijnen, guidances en principes (voortaan allemaal aangeduid als principe) gepubliceerd om nader uit te werken wat van banken en toezichthouders verwacht mag worden ten aanzien van de beheersing van het liquiditeitsrisico en het toezicht daarop. In de Beleidsregel Liquiditeit Wft 2011 heeft DNB vastgelegd dat de naleving van de normen ten aanzien van liquiditeitsrisicobeheersing getoetst zullen worden aan de hand van deze BCBS en EBA principes. Aangezien deze principes uit een set van separate publicaties bestaan en niet op alle onderdelen in gelijke mate op details wordt ingegaan, heeft DNB ervoor gekozen om middels deze handleiding duidelijk te maken wat in het kader van ILAAP van ondernemingen verwacht wordt.

Hoe is deze handleiding opgebouwd?

De handleiding is opgebouwd uit twee delen die handelen over de kwalitatieve elementen (deel I) respectievelijk over de kwantitatieve elementen (deel II) van het ILAAP. De kwalitatieve elementen beschrijven onder andere de verwachtingen ten aanzien van de governance met betrekking tot het risicomanagement gericht op het beheersen van het liquiditeitsrisico. Daarbij wordt onder andere uitgewerkt wat verwacht wordt met de betrekking tot de strategieën, procedures en maatregelen en de door de onderneming aan te houden liquiditeitsbuffers. De structuur van het kwalitatieve deel is gebaseerd op de BCBS publicatie “Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision” van september 2008 en de daarbij aansluitende principes van de European Banking Authority (EBA) die gericht zijn op convergentie van toezichtpraktijken met betrekking tot het liquiditeitstoezicht in de Europese Unie. In deel II worden de verwachtingen van DNB ten aanzien van de kwantitatieve aspecten van het ILAAP uitgewerkt welke direct verbonden zijn met de kwalitatieve elementen. Dit deel van de handleiding gaat onder andere in op de te hanteren limieten, stresstests, vervalkalenders, liquiditeitsratio's en monitoring tools. Voor beide delen geldt dat per paragraaf wordt aangegeven welke wettelijke norm daarmee getoetst wordt. Tevens wordt door middel van kruisverwijzingen aangegeven welke kwalitatieve en kwantitatieve onderdelen in onderlinge samenhang beschouwt dienen te worden.

Wat wordt met het ILAAP en de rapportage daarover aan DNB beoogd?

Het ILAAP van een onderneming dient een robuuste beheersing van het liquiditeitsrisico te borgen. In het kader van de rapportage aan DNB over het ILAAP wordt van de onderneming een beschrijving en interne beoordeling verwacht van de wijze waarop het liquiditeitsrisico beheerst wordt. Onderdeel hiervan is de berekening van het intern vereiste minimum niveau van de aan te houden liquiditeit, beoordeling van de geschiktheid van het actuele liquiditeitsprofiel voor de onderneming en het niveau van de actuele liquiditeit, uitgedrukt in absolute bedragen, ratio's en limiet onder- of overschrijdingen e.d.

Op deze wijze dient een onderneming te waarborgen dat de huidige en de toekomstige liquiditeitsposities – ook onder stress – passend zijn voor de onderneming en de rol die zij speelt in het financiële stelsel. Daartoe wordt door de onderneming een liquiditeitsrisicoprofiel vastgesteld aan de hand van de soorten funding en activa, uitgesplitst naar productgroepen, tegenpartijen, looptijden en valuta, met inzicht in contractuele mismatches, gedragsvariabelen en funding gaps onder normale en stress omstandigheden. Indien de onderneming vaststelt dat het liquiditeitsrisicobeheer kwetsbaarheden vertoont, wordt van de onderneming een plan van aanpak verwacht waarin is uitgewerkt op welke wijze en op welke termijn de kwetsbaarheden gemitigeerd zullen worden.

Op welke wettelijke normen is deze handleiding gebaseerd?

Bij de beoordeling van het risicomanagement van een onderneming gericht op het liquiditeitsbeheer, en van de governance daarvan, richt DNB zich op daarvoor geldende wettelijke normen: de technische criteria m.b.t. de beheersing van het liquiditeitsrisico en de evaluatie daarvan, zoals opgenomen in bijlagen V en XI van de herziene richtlijn banken. De invulling van het toezicht van DNB geschiedt op basis van de daarvoor door BCBS en EBA opgestelde principes. Dit betekent dat indien een onderneming haar risicomanagement en het ILAAP inricht overeenkomstig deze principes, DNB in het kader van de evaluatie daarvan tot het oordeel kan komen dat dit risicomanagement en ILAAP toereikend zijn.

Hoe moet met het beginsel van proportionaliteit omgegaan worden?

Bij de toepassing van het proportionaliteitsbeginsel, beargumenteert de onderneming zelf de wijze waarop dit wordt toegepast en de gevolgen die dit heeft voor de mate waarin de uitgangspunten in deze handleiding worden toegepast. De toezichthouder beoordeelt de door de onderneming gemaakt keuzen en de onderbouwing daarvan. In de toelichting op de beleidsregel liquiditeit Wft 2011 zijn de volgende factoren genoemd waarop de toepassing van het proportionaliteitsbeginsel door DNB getoetst kan worden:

- De omvang van de onderneming, zowel in absolute termen en ten opzichte van het financiële systeem in Nederland.
- De aard van de activiteiten en het risicoprofiel van de onderneming.
- De verhouding tussen de liquiditeitsbuffers die DNB op basis van de evaluatie, of een eerdere evaluatie, nodig acht en de daadwerkelijk aangehouden liquiditeitsbuffers, onderscheidenlijk de op grond van het ILAAP door de onderneming noodzakelijk geachte liquiditeitsbuffers. Hoe geringer het verschil tussen de SREP-liquiditeit en de ILAAP-liquiditeit of de feitelijke liquiditeit, hoe groter de kans op een tekort en hoe meer diepgang vereist voor het SREP.
- Voor binnenlandse groepsmaatschappijen, de mate van integratie met de buitenlandse moedermaatschappij en de kwaliteit van het ILAAP dat de positie van de onderneming op groepsbrede basis betreft.
- Voor ondernemingen die onderdeel zijn van een buitenlandse groepsmaatschappij: de mate van integratie van de bedrijfsvoering en het risicomanagement.

Welke maatregelen kan DNB nemen?

Indien bij de evaluatie van het ILAAP kwetsbaarheden worden geïdentificeerd, kan DNB aanwijzingen geven om de geconstateerde tekortkomingen te adresseren. In de toelichting op de beleidsregel liquiditeit Wft 2011 zijn voorbeelden van maatregelen opgenomen die DNB uiteindelijk kan nemen indien tekortkomingen niet (tijdig) worden geadresseerd of indien deze tekortkomingen direct onacceptabele risico's met zich mee brengen. Dit betreft hogere kapitaals- en/of liquiditeitseisen of aanwijzingen met betrekking tot de samenstelling van de liquiditeitsbuffer en de fundingstructuur.

Indien DNB van mening is dat er sprake is van verhoogd liquiditeitsrisico voor de onderneming of voor de sector in het geheel, kan de in het kader van het ILAAP benodigde informatie of een gedeelte daarvan tussen twee reguliere ILAAP rapportage momenten opgevraagd worden.

Welke informatie gebruikt DNB bij de beoordeling van het ILAAP?

DNB zal zich bij de beoordeling van het ILAAP baseren op de informatie die de onderneming in het kader van het ILAAP heeft verstrekt. Bij het verzoek tot indiening van de benodigde documentatie voor de beoordeling van het ILAAP door DNB, zal DNB aangeven welke documentatie van de onderneming precies verwacht wordt. (Zie bijlage 3: "ILAAP-package: Contents & Delivery" voor meer informatie.)

Bij de beoordeling van het ILAAP kan DNB tevens gebruik maken van informatie verkregen uit andere bronnen, zoals bijvoorbeeld:

- Gegevens uit de DNB liquiditeitsrapportage.
- De BCBS en EBA rapportages met betrekking tot het toegroeien naar de Liquidity Coverage Ratio (LCR) en de Net Stable Funding Ratio (NSFR).
- De aanvullende (internationaal ontwikkelde) monitoring-instrumenten (bijvoorbeeld een vervalkalender, meetinstrumenten voor concentratierisico of marktindicatoren).

Wanneer kan een onderneming afzien van een ILAAP op solo niveau?

Als uitgangspunt wordt gehanteerd dat ondernemingen op individuele (solo) en groepsbrede basis aan de beleidsregel moeten voldoen. De onderneming kan DNB verzoeken om ontheffing te geven voor toepassing van het ILAAP op solo niveau indien de informatie welke met een solo-ILAAP door DNB verkregen zou worden geïntegreerd is in het groepsbrede ILAAP dat door DNB ontvangen wordt. Indien de toezichthouder hiermee instemt, kan de onderneming afzien van inrichting van een ILAAP en rapportage daarover aan DNB op solo niveau. Dit kan uitsluitend toegepast worden op dochters van Nederlandse banken die op geconsolideerde basis over het ILAAP aan DNB rapporteren.

I. Kwalitatieve elementen van het ILAAP

Inleiding

Dit deel van de toezichthouderhandleiding is gestructureerd aan de hand van 13 door BCBS geformuleerde Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision, van september 2008, waarbij per (sub)paragraaf verwezen is naar de relevante toezichtnorm zoals opgenomen in Bijlage V bij de herziene richtlijn banken. Niet ieder detail van de principes is overigens opgenomen in deze handleiding. Indien voor de beoordeling van het ILAAP van een onderneming deze specifieke details nodig zijn, dient hiervoor de tekst van de principes van BCBS en EBA geraadpleegd te worden. Een overzicht van de relevante BCBS en EBA publicaties is opgenomen in de bijlage bij de beleidsregel liquiditeit Wft 2011.

I.1 Liquiditeitsrisicomanagement: Algemene Beginselen

*(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punten 2 en 14 en BCBS Principe 1)
(Zie ook Deel II van deze Handleiding)*

Principe

A bank is responsible for the sound management of liquidity risk. A bank should establish a robust liquidity risk management framework that ensures it maintains sufficient liquidity, including a cushion of unencumbered, high quality liquid assets, to withstand a range of stress events, including those involving the loss or impairment of both unsecured and secured funding sources.

Evaluatie doelstelling

De onderneming dient te beschikken over een beleidsplan voor een robuust liquiditeitsrisicomanagement, dat is vastgelegd in procedures en maatregelen, waarin mede is voorzien in de handhaving van een adequate buffer van onbezwaarde, zeer liquide activa van hoge kwaliteit voor uiteenlopende omstandigheden. Het desbetreffende risicomanagement is geïntegreerd in de bedrijfsprocessen van de onderneming.

Beoordelingscriteria

- i) Het liquiditeitsrisicomanagement is verankerd in strategieën, procedures en maatregelen voor beheer van het liquiditeitsrisico, die geïntegreerd zijn in de bedrijfsprocessen en organisatiestructuur van de onderneming. Deze strategieën, procedures en maatregelen nemen in aanmerking de impact op het liquiditeitsrisico van de uiteenlopende soorten financiële risico's waaraan de onderneming is blootgesteld. In dit verband wordt ook in aanmerking genomen de (potentiële) liquiditeitsbehoefte versus de liquiditeitsgenererende capaciteit via actief- en passiefposten, inclusief posten buiten de balanstelling, in voor de onderneming relevante valuta's. De impact wordt bekeken over uiteenlopende termijnen en daarbij worden voor het doel geëigende beheersinstrumenten toegepast, zoals limieten en *early warning* indicatoren.

- ii) Het is uitgewerkt in een liquiditeitsbeleidsplan waarin de strategie met betrekking tot de beheersing van het liquiditeitsrisico op zeer korte termijn (intraday en overnight), korte termijn (week, maand) en op langere termijn is vastgelegd, waarbij de termijn van het eerste jaar wordt onderscheiden. Met betrekking tot beheersmaatregelen voor een situatie onder stress worden de door de onderneming toegepaste horizonten vastgelegd, en de wijze waarop de onderneming voornemens is te voorzien in passende liquiditeitsbuffers en de handhaving daarvan onder normale omstandigheden en omstandigheden onder stress, met tijdshorizonten van een week, een maand en langere periodes, passend bij het risicoprofiel van de onderneming, uitgedrukt in financieringsbehoeften in de voor de onderneming relevante valuta's. Het liquiditeitsbeleidsplan omvat ook een liquiditeitsplanning waarin is aangegeven hoe de liquiditeitspositie van de onderneming zich naar verwachting ontwikkelt, onder normale omstandigheden en onder omstandigheden van stress, en hoe dit aansluit op de eigen risico tolerantie en de toegroei naar de internationale liquiditeitstandaarden, de LCR met ingang van 2015 en de NSFR met ingang van 2018.
- iii) Het waarborgt dat de strategieën, procedures en maatregelen, alsmede de omvang, samenstelling en verdeling van de liquiditeitsbuffers aansluiten bij de gekozen risicotolerantie (zie I.2), passend bij de aard, complexiteit en diversiteit van de activiteiten van de onderneming en haar financieringstructuur. Aannames worden expliciet gemaakt.

I.2 Liquiditeitsrisicotolerantie (Risk Appetite)

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punten 14 en 14a en BCBS principe 2)

(Zie ook Deel II paragraaf 1 van deze Handleiding)

Principe

A bank should clearly articulate a liquidity risk tolerance that is appropriate for its business strategy and its role in the financial system.

Evaluatie doelstelling

De onderneming heeft een duidelijke liquiditeitsrisicotolerantie geformuleerd die past bij haar zakelijke doelstellingen, strategie en algemene risicotolerantie (risk appetite), en die past bij haar rol in de financiële sector.

Beoordelingscriteria

- i) De Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor het liquiditeitsrisico dat door de onderneming wordt aangegaan en de manier waarop het risico wordt beheerd. Hiermee wordt ook verantwoordelijkheid gedragen voor de risicotolerantie. Deze betrokkenheid dient te blijken uit vastleggingen.
- ii) De liquiditeitsrisicotolerantie staat niet op zichzelf, maar is geïntegreerd in de totale risicotolerantie van de onderneming en past bij het bedrijfsmodel, de gevoerde strategie én bij de rol van de onderneming in de financiële sector.
- iii) Bij de vaststelling van de liquiditeitsrisicotolerantie wordt rekening gehouden met de financiële conditie van de onderneming en haar fundingcapaciteit. De gehanteerde maatstaven geven inzicht in de afweging tussen winst en risico's.
- iv) De liquiditeitsrisicotolerantie wordt zo tot uitdrukking gebracht dat voor alle niveau's van het management de afweging tussen risico en winst duidelijk is.
- v) De liquiditeitsrisicotolerantie wordt uitgedrukt in kwalitatieve én in kwantitatieve termen, die in ieder geval ook een uithoudingsperiode (grace period of survival period) omvat onder verschillende duidelijk beschreven omstandigheden van stress.
- vi) Bij de vaststelling van de liquiditeitsrisicotolerantie gaat de instelling in beginsel niet uit van het gebruik van Centrale Bank liquiditeit op de korte termijn. Alleen bij de bepaling van de liquiditeitsrisicotolerantie voor intraday liquiditeit en voor zeer extreme stress, kunnen Centrale Bank faciliteiten betrokken worden.

I.3 Governance

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punten 14 en 14a en BCBS principe 3)

Principe

Senior management should develop a strategy, policies and practices to manage liquidity risk in accordance with the risk tolerance and to ensure that the bank maintains sufficient liquidity. Senior management should continuously review information on the bank's liquidity developments and report to the board of directors on a regular basis. A bank's board of directors should review and approve the strategy, policies and practices related to the management of liquidity at least annually and ensure that senior management manages liquidity risk effectively.

Evaluatie doelstelling

De bedrijfsvoering met betrekking tot het liquiditeitsrisicobeheer omvat een duidelijke en adequate organisatiestructuur, die is afgestemd op de door de onderneming vastgestelde risicotolerantie. Er dient sprake te zijn van een duidelijke verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden, een onafhankelijke controlefunctie met betrekking tot de effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de maatregelen en procedures (interne audit functie), een onafhankelijke compliance functie en een onafhankelijke risicobeheerfunctie. Er zijn geen incentives voor werknemers betrokken bij het liquiditeitsrisicobeheer en de dagelijkse uitvoering daarvan, die belangenconflicten opleveren met prudent liquiditeitsrisicobeheer.

Beoordelingscriteria

- i) De onderneming draagt zorgt voor voldoende personele capaciteit, voldoende middelen voor een up-to-date IT ondersteuning en zij beschikt over onafhankelijke interne controle-, audit-, en compliancefuncties.
- ii) De risicotolerantie is conform het gestelde in I.2 op het hoogste niveau van leidinggevenden (de personen die het dagelijks beleid bepalen, de Raad van Bestuur) vastgesteld en gecommuniceerd met de Raad van Commissarissen en alle relevante geledingen van de onderneming.
- iii) Het door de Raad van Bestuur (of gedelegeerd door het daartoe aangewezen senior management) vastgestelde risicobeheersingsbeleid is vastgelegd in strategieën, procedures en maatregelen ter beheersing van het liquiditeitsrisico en conform de risicotolerantie zijn beschreven en intern op onafhankelijke wijze getoetst op eventuele tekortkomingen en gebreken, en gecommuniceerd met de Raad van Commissarissen en alle relevante geledingen van de onderneming.
- iv) Desbetreffende strategieën, procedures en maatregelen voorzien afdoende in een regelmatige evaluatie van het liquiditeitsbeloop en rapportage van de uitkomsten daarvan aan het hoogste niveau van leidinggevenden, met een adequate terugkoppeling aan de relevante managementkaders (het senior management).

- v) Deze strategieën, procedures en maatregelen het liquiditeitsrisicobeheer specificeren, bijvoorbeeld door vastlegging van de beoogde samenstelling en looptijden van activa en passiva binnen bepaalde grenzen, de beoogde diversiteit van de financieringsbronnen, de omgang met valuta's en geografische locatie van actiefposten en passiefposten, de relatie tussen de verschillende bedrijfsonderdelen van de onderneming en tussen de verschillende entiteiten van een groep waarvan de onderneming in voorkomend geval deel uit maakt, de procedures en maatregelen gericht op het intraday liquiditeitsbeheer en de aannamen met betrekking tot de verhandelbaarheid van activa.
- vi) De strategieën houden rekening met normale omstandigheden en omstandigheden onder onderneming-specifieke en algemene-markt stress, zowel afzonderlijk als gecombineerd.
- vii) De Raad van Bestuur draagt zorg voor de effectiviteit van de organisatie-inrichting en de verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.
- viii) De strategie neemt de aanwezige of voorziene praktische of juridische belemmeringen in aanmerking die een onmiddellijke overdacht van liquiditeit binnen de verschillende bedrijfsonderdelen van de onderneming of tussen de verschillende entiteiten van een groep waarvan de onderneming in voorkomend geval deel uit maakt, kunnen verhinderen. De strategie past bij de breedte en diversiteit van markten, producten en jurisdicties waarin de onderneming actief is en de eisen die door de verschillende toezichthouders in de verschillende jurisdicties worden gesteld.
- ix) Wanneer de onderneming deel uitmaakt van een groep is het risicomanagement gericht op de beheersing van het liquiditeitsrisico op groepsbrede basis. Het risicomanagement op het niveau van de verschillende entiteiten vertoont hierbij samenhang en is goed geïntegreerd in het groepsbrede risicomanagement. In dat verband zijn taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden adequaat belegd.
- x) Er zijn voldoende waarborgen dat de relevante managementniveaus (het senior management en het hoogste niveau van leidinggevend) een goed inzicht hebben in het verband tussen het fundingrisico en het marktliquiditeitsrisico en in de consequenties van andere risico's voor de liquiditeitspositie van de onderneming, zoals krediet-, markt-, operationele en reputatierisico's.
- xi) Er zijn voldoende waarborgen aanwezig dat bij de communicatie van de strategieën, procedures en maatregelen met alle relevante geledingen van de onderneming er zorg voor wordt gedragen dat personen verantwoordelijk voor het beheer van het liquiditeitsrisico in contact staan met de personen die marktontwikkelingen of ontwikkelingen met betrekking tot het kredietrisico beoordelen. De wisselwerking tussen risico's wordt bewaakt door de onafhankelijke risicobeheerfunctie van de onderneming.²
- xii) De integriteit van het risicomanagement moet voldoende zijn gewaarborgd door een organisatieonderdeel dat een onafhankelijke en effectieve compliance functie uitoefent, en dat de effectiviteit van de organisatie-inrichting ten minste jaarlijks op een onafhankelijke wijze wordt getoetst door een organisatieonderdeel van de onderneming dat deze interne controlefunctie (audit functie) uitoefent. Zie bijlage 2 voor een voorbeeld van de werkzaamheden die van een interne audit afdeling verwacht mogen worden (dit is het Argeed Upon Procedures document dat bij de 1^e ILAAP tussen de NVB en DNB overeen is gekomen).

² Vergelijk de ingevolge artikel 23, zesde lid van het Besluit prudentiële regels Wft vereiste onafhankelijke risicobeheerfunctie.

- xiii) De integriteitrisico's worden systematisch geanalyseerd, en het integriteitbeleid met betrekking tot het liquiditeitsrisicomanagement is vastgelegd in procedures en maatregelen en de onderneming draagt zorg voor onafhankelijk toezicht op de uitvoering van het integriteitbeleid. Dit onafhankelijke toezicht sluit uit dat het onderdeel van de onderneming dat daarmee is belast een winstoogmerk heeft. Mutatis mutandis geldt dit ook voor de interne audit- en compliancefuncties.
- xiv) Belangentegenstellingen bij de uitvoering van het liquiditeitsrisicobeheer-beleid worden voorkomen of adequaat gemitigeerd. Een primair winstoogmerk bij de uitvoering van het dagelijkse liquiditeitsrisicobeheer brengt risico's ten aanzien van het niet of niet tijdig nemen van adequate risicomitigerende acties met zich mee. Liquiditeitsrisicobeheer én de uitvoering daarvan zou daarom plaats moeten vinden in een 'cost centre', tenzij de onderneming de organisatie zodanig inricht dat hetzelfde effect wordt bereikt met betrekking tot afstemming van de incentives van de uitvoerders van het liquiditeitsrisicobeheer – alsook de incentives van hun leidinggevenden – op het verkrijgen en behouden van een prudente liquiditeitspositie. Het beloningsbeleid houdt rekening met mogelijke belangentegenstellingen.
- xv) De Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen worden regelmatig en tijdig gerapporteerd over de liquiditeitspositie van de onderneming en over daarmee samenhangende zaken zoals een toename van de fundingkosten, een fundingconcentratie, of funding-gap, het opdrogen van alternatieve bronnen, materiële limietoverschrijdingen, een belangrijke afname van de buffer van onbezwaarde zeer liquide activa, of voor het liquiditeitsrisicomanagement relevante wijzigingen in het externe marktklimaat. Er is voorzien in een vastlegging van de beoordelingen door en conclusies van de RvB en RvC.

I.4 Fund Transfer Pricing: Liquiditeitskosten, -baten en -risico allocatie *(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punt 14, BCBS principe 4)* *(Zie ook Deel II paragraaf 7 van deze Handleiding)*

Principe

A bank should incorporate liquidity costs, benefits and risks in the product pricing, performance measurement and new product approval process for all significant business activities (both on- and off-balance sheet), thereby aligning the risk-taking incentives of individual business lines with the liquidity risk exposures their activities create for the bank as a whole.

Evaluatie doelstelling

Er worden adequate procedures nageleefd voor de identificatie van liquiditeitsrisico's die worden aangegaan op productniveau en op het niveau van de verschillende bedrijfsonderdelen, en dat voor desbetreffende risico's intern een prijs in rekening wordt gebracht die is toegesneden op deze risico's. Het Fund Transfer Pricing (FTP) mechanisme werkt in de praktijk daadwerkelijk zoals is beschreven in de beleidsdocumentatie.

Beoordelingscriteria

- i) De onderneming maakt gebruik van een systematiek van interne liquiditeitskosten-baten toerekening, een vorm van Fund Transfer Pricing (FTP) dat er zorg voor draagt dat bij het entameren van zakelijke activiteiten door de verschillende bedrijfsonderdelen op basis van prijsprikkels voldoende rekening wordt gehouden met het liquiditeitsrisico van de uiteenlopende activiteiten en posities, met inbegrip van posities buiten de balanstelling (bijvoorbeeld afgegeven liquiditeitsfaciliteiten, terugkoopverplichtingen, garanties, en andere vormen van credit enhancement in uiteenlopende verschijningsvormen, zoals aanvullende onderpandsverplichtingen als marktrisico- of tegenpartijkredietrisico-gerelateerde drempelwaarden worden overschreden). De liquiditeitsgerelateerde kosten, baten en risico's worden bij alle bedrijfsactiviteiten gemeten en opgenomen in de interne beprijzing en het bedrijfsresultaat per bedrijfsonderdeel. Ook de aanhouding van onderpand wordt in desbetreffende systematiek betrokken.
- ii) De liquiditeitsgerelateerde kosten, baten en risico's worden ook meegenomen in het fiatteringproces voor nieuwe producten, in lijn met de karakteristieken van de uiteenlopende producten en in lijn met de vastgestelde risicotolerantie.
- iii) De interne FTP systematiek is een integrerend onderdeel van het liquiditeitsrisico-management raamwerk en verankerd in de organisatie-inrichting, dat de resultaten van het toewijzingsmechanisme in overeenstemming met het zakelijke profiel van de onderneming worden gebruikt, en dat de FTP systematiek is goedgekeurd door de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen.
- iv) De interne auditfunctie beoordeelt de interne FTP systematiek tenminste jaarlijks, tekortkomingen worden gesignaleerd en worden gerapporteerd aan de Raad van Bestuur, en leiden tot gepaste bijstellingen. Het verslag van desbetreffende interne audit staat aan de toezichthouder ter beschikking.
- v) De uit de FTP voortvloeiende kwantificering en toerekening van de risico's worden gecommuniceerd met alle relevante geledingen van de onderneming.

I.5 Identificeren, Meten en Beheersen van het Liquiditeitsrisico *(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punten 14, 14bis en 15; BCBS principe 5)* *(Zie ook Deel II paragrafen 2, 3, 4, 6 en 8 van deze Handleiding)*

Principe

A bank should have a sound process for identifying, measuring, monitoring and controlling liquidity risk. This process should include a robust framework for comprehensively projecting cash flows arising from assets, liabilities and off-balance sheet items over an appropriate set of time horizons.

Evaluatie doelstelling

De onderneming beschikt over adequate procedures en maatregelen gericht op het identificeren, meten en beheersen van het liquiditeitsrisico op zeer korte, middellange en langere termijn.

Beoordelingscriteria

- i) Het liquiditeitsrisico wordt in alle bedrijfsonderdelen van de onderneming, met inbegrip van haar bijkantoren en dochterondernemingen, geïdentificeerd en beschreven, waarbij grote balans- en buiten-balansposten afzonderlijk worden geëvalueerd.
- ii) De wisselwerking tussen fundingliquiditeitsrisico en marktliquiditeitsrisico, en tussen liquiditeitsrisico en andere risico's, zoals rente-, valuta-, krediet-, operationeel, juridisch en reputatierisico wordt in aanmerking genomen, evenals de liquiditeitsvolatiliteit van de verschillende marktsegmenten onder normale omstandigheden en omstandigheden onder stress, en de mogelijke kwetsbaarheid ten gevolge van concentraties in vormen van wholesale financiering, vooral op korte termijn, zowel ongedekt als gedekt met onderpand.
- iii) De onderneming beschikt over toereikende meetinstrumenten, dat wil zeggen over een scala van geëigende meetinstrumenten voor het beoordelen van de huidige en mogelijk toekomstige liquiditeitspositie, rekening houdend met de huidige en mogelijk toekomstige looptijdstructuur van de verschillende activa en passiva en posten buiten de balanstelling.
- iv) De procedures en maatregelen voor het beheersen van het liquiditeitsrisico bevatten een stelsel van limieten dat in overeenstemming is met de door de onderneming vastgestelde risicotolerantie - waar nodig op het niveau van afzonderlijke bedrijfsonderdelen, bijkantoren of dochterondernemingen van de onderneming. Limieten worden ook onder normale omstandigheden gebruikt bij het dagelijkse liquiditeitsbeheer, zowel binnen bedrijfseenheden als over bedrijfseenheden heen en houden rekening met de aard van de producten en markten waarin activiteiten worden ondernomen (w.o. voor valuta). Een voorbeeld van een veel gebruikte soort limiet betreft de beperking van de cumulatieve contractuele cashflow mismatches (bijvoorbeeld de cumulatieve netto fundingbehoefte als percentage van de totale verplichtingen) over verschillende tijdshorizonnen. Hierbij kunnen schattingen worden betrokken van trekkingen op gecommitteerde lijnen en andere verplichtingen. Desbetreffende procedures en maatregelen (zoals limieten en escalatieprocedures) worden regelmatig geëvalueerd en bevatten maatregelen die beogen dat de onderneming kan blijven functioneren in een periode van marktstress, onderneming-specifieke stress of een combinatie van beiden.

- v) De onderneming beschikt over een betrouwbaar management informatiesysteem (MIS) dat de Raad van Bestuur en alle relevante geledingen van de onderneming tijdig en afdoende voorziet van informatie over de hoogte, samenstelling en verdeling van de huidige en mogelijk toekomstige liquiditeitspositie van de onderneming in alle relevante valuta over een passende reeks van tijdshorizonten, in casu intraday, van dag tot dag, op de kortere termijn en over een reeks van langere termijnen. Van belang is hierbij hoe de informatievoorziening is vastgelegd en wat de reikwijdte ervan is. Welke informatie is op groepsniveau beschikbaar en welke op het niveau van dochters en bijkantoren in het buitenland. Wat zijn de mogelijkheden om intensiteit, detail en frequentie op te voeren. Wordt de informatie over benutting, toepassing en overschrijdingen van limieten voldoende doorgeleid. Wordt het MIS voldoende gebruikt om de naleving van beleidsplannen te monitoren, enzovoort.
- vi) Ook dient te zijn voorzien in een stelsel van early warning indicatoren voor een tijdige signalering van verhoogd risico of kwetsbaarheden in haar huidige en mogelijk toekomstige liquiditeitspositie.

Hieronder worden de genoemde beoordelingscriteria nader toegelicht, ten aanzien van de (potentiële) liquiditeitsbehoefte voortvloeiend uit:

- a) toekomstige kasstromen;
- b) voorwaardelijke verplichtingen buiten de balanstelling;
- c) valuta's waarin de onderneming actief is;
- d) correspondent, custody & settlement activiteiten en
- e) early warning indicatoren.

Paragraaf 5a: Toekomstige kasstromen

Wat de toekomstige kasstromen betreft draagt de onderneming er zorg voor dat de (potentiële) liquiditeitsbehoefte wordt bepaald op basis van:

- Projecties van kasstromen met betrekking tot de verschillende actief- en passiefposten, over een passende reeks van tijdsintervallen, van intraday tot een horizon die past bij het risicoprofiel van de onderneming (minimaal 1 jaar).
- Onderbouwde aannames over toekomstige liquiditeitsbehoeften en over vermoedelijke gedragspatronen van belangrijke tegenpartijen op veranderingen in kredietvoorwaarden, rekening houdend met de aard en geografische locatie van crediteuren, hun binding met de onderneming (meervoudige of enkelvoudige financiële relatie, of operationele binding), en rekening houdend met het stortingskanaal (loket, internet, intermediair), depositogarantieregelingen, hoogte van boeteclausules en dergelijke.

Paragraaf 5b: Voorwaardelijke liquiditeitsbehoeften in het bijzonder

Voorwaardelijke liquiditeitsbehoeften zijn liquiditeitsbehoeften die kunnen voortvloeien uit een scala van gebeurtenissen die in contractvoorwaarden worden genoemd. In enkele gevallen kan echter ook een liquiditeitsbehoefte ontstaan vanwege gebeurtenissen die niet in een contract zijn opgenomen, maar omdat de onderneming zich om redenen van reputatie en/of het open houden van fundingkanalen gehouden voelt om support te verlenen. In dit verband draagt de onderneming zorg voor:

Algemeen:

- Identificatie, meting en beheersing van potentiële kasstromen uit hoofde van buiten de balans verplichtingen, rekening houdend met gecorreleerd (tegenpartij)kredietrisico en valuta mismatches.
- Identificatie en beoordeling van liquiditeitsbehoefte voortvloeiend uit aansprakelijkheidsclausules bij de verkoop van securitisaties, de verstrekking van liquiditeitssteun aan securitisatieprogramma's, en de voorwaarden voor eventuele voortijdige aflossing.
- Identificatie en beoordeling van de aard en omvang van potentiële niet-contractuele verplichtingen in de praktijk tegenover derden, gericht op het voorkomen van reputatieschade (beleggingsfondsen) of het open houden van financieringskanalen (securitisaties geplaatst via SPV's).
- Identificatie en beoordeling van 'trigger events' die gevolgen kunnen hebben voor de liquiditeit van de onderneming. Trigger events zijn in dit verband contractueel vastgelegde gebeurtenissen als gevolg waarvan faciliteiten kunnen worden aangesproken, waardoor een liquiditeitsbehoefte ontstaat.

Specifiek: Voorwaardelijke liquiditeitsbehoefte uit hoofde van Special Purpose Vehicles (SPV's, waartoe ook te rekenen Special Investment Vehicles e.d.):

- Identificatie en beoordeling van de voorwaardelijke liquiditeitsrisico's uit hoofde van gelieerde SPV's, ongeacht of de SPV in accountingtechnische zin wordt geconsolideerd.
- Identificatie en beoordeling van de kasstromen van gelieerde SPV's uit hoofde van liquiditeitsonttrekkingen en de betekenis ervan binnen het bestek van de eigen liquiditeitsplanning van de onderneming indien deze onderneming contractuele liquiditeitsfaciliteiten aan de SPV verstrekt.
- Beoordeling van de beschikbaarheid van securitisatie SPV's als fundingbron bij het opstellen van liquiditeitsprognoses.

Specifiek: Voorwaardelijke liquiditeitsbehoefte uit hoofde van financiële derivaten:

- Verwerking van de kasstromen uit hoofde van herprijzen, uitoefenen of vrijvallen van financiële derivaten in de beoordeling van het liquiditeitsrisico, inclusief de mogelijke verplichte bijstortingen van onderpand, in geval van een credit rating down grade, of een waardedaling van het onderliggende activum.

Specifiek: Voorwaardelijke liquiditeitsbehoefte uit hoofde van garanties en borgstellingen:

- Identificatie en beoordeling van de liquiditeitsbehoefte uit hoofde van toegezegde leningen en verleende kredietbrieven en garanties.
- Identificatie en beoordeling van krediettoezeggingen of –garanties van derden, die bijvoorbeeld van belang zijn voor de kredietwaardigheid van onderpand dat de onderneming heeft gebruikt bij opgenomen funding, waarbij margestorting moet plaatsvinden indien de waarde van de zekerheden onder druk staat.

Paragraaf 5c: de voor de onderneming relevante valuta's

- Identificatie en beoordeling van de totale liquiditeitsbehoefte in de voor de onderneming relevante valuta's, met vaststelling van de feitelijke omvang maximaal aanvaardbare omvang van valuta mismatches, de mogelijkheden voor aanvullende funding – waaronder geheel separaat die op basis van noodfaciliteiten bij verschillende centrale banken³ – en het omzetten van een liquiditeitsoverschot luidende in een bepaalde valuta in een andere valuta of van de ene jurisdictie naar een andere, of van de ene aan de onderneming gelieerde rechtspersoon naar de andere, alsmede de vermoedelijke converteerbaarheid van betrokken valuta's, rekening houdend met haperingen in de valutaswapmarkt voor bepaalde valutaparen.
- Identificatie en beoordeling van de liquiditeitsrisico's die voortvloeien uit het gebruik van deposito's en kortlopend krediet in vreemde valuta ter financiering van activa luidende in de eigen valuta of vice versa, rekening houdend met de effectiviteit van valuta-hedge strategieën.

Paragraaf 5d: correspondent banking, effectenbewaring en effectenverevening

- Identificatie en beoordeling van de wijze waarop correspondent banking, effectenbewaring en effectenverevening invloed kan hebben op de liquiditeitsbehoefte, met inbegrip van liquiditeitsbehoefte voortvloeiend uit het optreden van fricties bij betalings-en effectenafwikkelingsystemen waarin de onderneming deelneemt.

Paragraaf 5e: Early warning indicators

Early warning indicators kunnen betrekking hebben op (onder meer) de volgende zaken:

- Een snelle groei van activa, vooral indien deze is gefinancierd met niet-stabiele passiva.
- Toenemende concentratie van activa of passiva.
- Toename van valuta-mismatches.
- Afname van de (gemiddelde) looptijd van passiva.
- Herhaalde incidenten waarbij positielimieten worden genaderd of overschreden.
- Negatieve trends of verhoogd risico bij producten of financiële diensten van de onderneming.
- Verslechtering van de winst en resultatenvolatiliteit bij bedrijfsonderdelen met een doorgaans hoge winstbijdrage, verslechtering van de financiële positie, of de kwaliteit van activa.
- Negatieve publiciteit.
- (Mogelijke) verslechtering van de kredietbeoordeling (rating) van de onderneming.
- Koersdaling van het aandeel van de onderneming of hogere fundingkosten.
- Oplopende financieringskosten in het wholesale en retail-segment en verbreding van de spreads op eigen obligaties of credit default swaps.
- Wederpartijen die aanvullend onderpand verlangen.
- Correspondentondernemingen die hun kredietfaciliteiten opzeggen of reduceren.
- Toenemende uitstroom van retail-tegoeden bij de onderneming of gelieerde partijen.
- Toenemende vervroegde aflossing van deposito's/certificaten of deposits.
- Moeilijkere toegang tot lange termijn funding.
- Moeite met plaatsing van korte termijn schuld, zoals commercial paper.

³ De onderneming dient inzichtelijk te kunnen maken welke mogelijkheden er zijn om in de markt aan funding te komen, vóórdat gebruik van centrale bank faciliteiten overwogen zou worden.

I.6 Intra-groepsverhoudingen en Valutarisico

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punten 16 en 17, BCBS principe 6)

(Zie ook Deel II paragraaf 5 van deze Handleiding)

Principe

A bank should actively manage liquidity risk exposures and funding needs within and across legal entities, business lines and currencies, taking into account legal, regulatory and operational limitations to the transferability of liquidity.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder stelt vast of risico's voortvloeiende uit intragroepsverhoudingen en valuta mismatches adequaat worden geïdentificeerd, gemeten en beheerst. Er dient op basis van realistische uitgangspunten inzake overdraagbaarheid van liquiditeit sprake te zijn van voldoende spreiding van liquiditeit binnen de groep.

Algemene toelichting

De behandeling van intragroepsverhoudingen en valuta's kan de gemeten omvang van het te beheren liquiditeitsrisico op centraal of entiteitsniveau sterk beïnvloeden. De toezichthouder besteedt daarom aandacht aan de veronderstellingen die worden toegepast ten aanzien van de liquiditeitswaarde die wordt toegekend aan kasstromen die samenhangen met vorderingen binnen de groep, gelet op mogelijke ringfencing tijdens stress. Dit geldt ook voor de veronderstellingen ten aanzien van de liquiditeitswaarde van intragroep commitments. In dit verband zijn niet alleen de relaties tussen zelfstandige entiteiten van belang, maar ook intracompany relaties met cross-border entiteiten.

Beoordelingscriteria

- i) Het risicomanagement is gericht op het beheersen van het liquiditeitsrisico in alle geledingen van de onderneming (inclusief buitenlandse bijkantoren) en in de groep waarvan de onderneming deel uit maakt. Dit vertoont samenhang en is goed geïntegreerd, zodat de hoogte, samenstelling en verdeling van de liquiditeit aansluiten op de omvang, aard en verdeling van liquiditeitsbehoefte van de onderneming, op individuele basis en op groepsbasis, waarbij beperkingen in de overdraagbaarheid van liquiditeiten binnen de groep worden gesignaleerd en beheerst. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het transfer risico (door overheden ingestelde beperkingen op verplaatsing van liquiditeit).
- ii) Het risicomanagement intragroep-limieten overweegt en houdt rekening met de lokale wetgeving van alle staten waarin de onderneming actief is (lokale toezichtseisen, onderpandsbeleid lokale centrale bank, depositogaranties, faillissementswetgeving e.d.).
- iii) Het risicomanagement voorziet in adequate procedures voor de overdracht van liquiditeit voor het geval dat zich een lokale stress-situatie voordoet.
- iv) Het risicomanagement houdt in alle gevallen dat entiteiten afhankelijk zijn van funding van andere entiteiten binnen de groep rekening met mogelijke belemmeringen in de overdracht van geldmiddelen of onderpand ten gevolge van wettelijke en fiscale bepalingen, toezichtsregelgeving of vanwege boekhoudtechnische of krediettechnische restricties.
- v) Er zijn afdoende beheersmaatregelen aanwezig om het besmettingsrisico voor de groep te beperken van lokale reputatieschade op entiteitsniveau (bijvoorbeeld door middel van een stelsel van interne limieten), zodat het risico binnen de door de RvB/RvC vastgestelde risicotolerantie blijft.

- vi) Het beleidsplan van de onderneming voorziet in effectieve communicatie met wederpartijen, kredietbeoordelaars en andere betrokkenen, om reputatieschade als gevolg van besmettingsrisico's tegen te gaan wanneer zich liquiditeitsproblemen voordoen.
- vii) De specifieke marktkenmerken en liquiditeitsrisico's van posities in vreemde valuta worden in acht worden genomen, vooral daar waar geen volwassen valutamarkt bestaat, evenals het risico dat de valuta swapmarkt in een stress-situatie snel kan opdrogen. De aannamen omtrent de overdraagbaarheid van geld en onderpand – inclusief de tijd die daarmee gemoeid kan zijn – zijn transparant vastgelegd.

I.7 Financieringsstrategie en Markttoegang

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punt 18; BCBS principe 7)

(Zie ook Deel II paragrafen 5 en 10 van deze Handleiding)

Principe

A bank should establish a funding strategy that provides effective diversification in the sources and tenor of funding. It should maintain an ongoing presence in its chosen funding markets and strong relationships with funds providers to promote effective diversification of funding sources. A bank should regularly gauge its capacity to raise funds quickly from each source. It should identify the main factors that affect its ability to raise funds and monitor those factors closely to ensure that estimates of fund raising capacity remain valid.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder verifieert of de beschikbare financieringsbronnen gediversifieerd zijn, onder uiteenlopende omstandigheden voldoende toegankelijk zijn voor de onderneming, en dat de onderneming daarbij een weloverwogen beleid voert. Tevens beoordeelt de toezichthouder de mate waarin de onderneming zich inspant om toegang te houden tot diverse fundingbronnen door hier regelmatig gebruik van te maken.

Beoordelingscriteria

- i) De financieringsbronnen in de verschillende tijdsegmenten zijn gediversifieerd naar aard (instrument), tegenpartij, valuta en geografische locatie, en zijn daadwerkelijk toegankelijk voor de onderneming, waarbij rekening wordt gehouden met correlaties tussen fundingbronnen en met marktomstandigheden.
- ii) De gewenste diversificatie wordt bereikt door toepassing van verschillende instrumenten, daaronder de toepassing van limieten naar de aard van de geldverstrekker of wederpartij (retail / wholesale), depositogarantie of niet, vaste of losse klantrelatie – gedekte tegenover ongedekte marktfinanciering, het type instrument, de securitisatie-entiteit, de muntsoort en de geografische markt.
- iii) Het relevante (senior) management is actief betrokken bij de samenstelling, eigenschappen en diversificatie van de financieringsbronnen en de financieringsstrategie regelmatig evalueert.

Met betrekking tot de vereiste zorg voor een goede markttoegang gelden de volgende criteria:

- iv) Het (senior) management waarborgt dat de markttoegang actief wordt beheerd, bewaakt en uitgetest. De onderneming manifesteert zich actief op de voor de onderneming relevante markten, zodat de markttoegang gewaarborgd is onder normale omstandigheden en onder omstandigheden van stress. De onderneming identificeert en kwantificeert alternatieve fundingbronnen die haar capaciteit versterken om een scala aan ernstige maar niet onwaarschijnlijke onderneming-specifieke en marktbrede liquiditeitsschokken te doorstaan, bijvoorbeeld door middel van beleid dat de aangroei van spaargelden bevordert, door het nastreven van verlenging van de gemiddelde looptijd van passiva, door emissie van schuldbewijzen met uiteenlopende looptijden, door securitisatie van activa, door de mogelijke verkoop of verpanding van onbezwaarde activa van hoge kwaliteit, door gebruik te kunnen maken van kredietfaciliteiten en door gebruik te kunnen maken van (marginale) beleningsfaciliteiten van de centrale bank op basis van breder gedefinieerd centrale bank 'eligible' onderpand.

- v) De kennis over de toepasselijke wet- en regelgeving voor de diverse marktsegmenten regelmatig wordt geactualiseerd rond de potentiële verkoop van activa, en de onderneming draagt er zorg voor dat de relevante documentatie betrouwbaar en juridisch dichtgetimmerd is.
- vi) De onderneming evalueert haar potentiële geldbronnen regelmatig en test deze om vast te stellen hoe effectief deze bronnen op korte, middellange en lange termijn in staat zijn liquiditeiten te verschaffen en dat voor dat doel – zeker voor de korte termijn – niet teveel vertrouwd wordt op securitisatie van activa en verkoop of belening daarvan in de markt. Ook wordt niet teveel vertrouwd op interne securitisatie met als doel belening bij de centrale banken, anders dan voor gevallen van extreme liquiditeitscrises.

I.8 Intraday Liquiditeitsrisicobeheer

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, 14-22; BCBS principe 8)

(Zie ook Deel II paragraaf 5 van deze Handleiding)

Principe

A bank should actively manage its intraday liquidity positions and risks to meet payment and settlement obligations on a timely basis under both normal and stressed conditions and thus contribute to the smooth functioning of payment and settlement systems.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de kwaliteit van het intraday liquiditeitsbeheer, met in achtneming van de rol van de onderneming in de financiële sector en in het bijzonder de rol van de onderneming in het betalings- en afwikkelingsverkeer.

Beoordelingscriteria

- i) Het beheer van intraday liquiditeit is als belangrijk onderdeel geïntegreerd in het bredere liquiditeitsrisicomanagement van de onderneming.
- ii) Het risicobeheer is niet alleen gericht op het voorkomen van (mogelijk ernstige) schade aan haar eigen liquiditeitspositie, maar houdt ook rekening met de schade aan andere partijen die via keteneffecten in het betalings- en effectenverkeer kan ontstaan.
- iii) De beheersystemen identificeren zo goed mogelijk tijdspecifieke en andere kritieke verplichtingen (zoals margestortingen of betalingen van cruciaal belang voor de reputatie). Het intraday liquiditeitsbeheer is ingesteld op prioritering van tijdskritieke betalingen en op tijdige afdekking door middel van daggeld, opname van gelden bij de centrale bank of anderszins, waarbij rekening wordt gehouden met onzekerheden ten aanzien van intraday omvang en timing van cash flows in verband met onzekere in- en uitgaande kasstromen. Dit laatste geldt à fortiori als de onderneming optreedt als correspondent bank of effectenbewaarster, waarbij de activiteiten van cliënten deel uitmaken van de geldstromen, of vanwege de min of meer onzekere tijdstippen van bruto inkomende en uitgaande kasstromen die verband houden met deelname aan uiteenlopende betalingssystemen, waarbij uitgaande betalingen – en het moment waarop – bepaald wordt door wederpartijen (cq correspondent bank daarvan) en mogelijke betalingsproblemen van cliënten.
- iv) Wanneer ervoor is gekozen om de betalings- en effectenafwikkelactiviteiten via correspondent banken of bewaarondernemingen te verrichten, overtuigt de onderneming zich ervan dat dit haar in staat stelt op tijd aan haar (intraday) verplichtingen te voldoen onder normale omstandigheden en onder omstandigheden van stress.
- v) Het beheer van de intraday liquiditeit bevat de volgende zes operationele elementen:
 - Een adequate raming van de inkomende en uitgaande kasstromen, de timing daarvan en de daaruit resulterende financieringstekorten of -overschotten, met in het bijzonder aandacht voor de kasstromen die het gevolg zijn van deelname van de onderneming aan betalings- en afwikkelingsystemen.
 - Een adequate monitoring tool voor significante posities om het feitelijk verloop van intraday-liquiditeitsposities te volgen.
 - Een adequate – voldoende gediversifieerde – voorziening voor intraday funding, zonodig in diverse valuta en rekening houdend met de toegang tot de centrale bank(en).
 - Een adequaat onderpandsbeheer en de mogelijkheid van tijdige mobilisatie van onderpand ter verkrijging van daggeld.

- Een adequate voorziening om onder uiteenlopende omstandigheden in staat te zijn om de uitgaande liquiditeitenstroom te doseren conform de intraday-doelstellingen. Het is hierbij van belang dat een onderneming de uitgaande betalingsstromen van grote cliënten kan doseren en, bij cliënten waaraan intraday-krediet wordt verstrekt, dat de kredietacceptatieprocedures tijdig kunnen worden doorlopen. Interne coördinatie tussen bedrijfsonderdelen is belangrijk wil men de uitgaande liquiditeitsstromen effectief onder controle houden.
 - Een adequaat weerstandsvermogen tegen onverwachte verstoringen in de intraday inkomende en uitgaande kasstromen onder omstandigheden van stress en het handhaven van een up-to-date contingency funding plan.
- vi) De onderneming beschikt over procedures en maatregelen om deze operationele elementen te ondersteunen in de voor de onderneming relevante markten en valuta's. Deze procedures en maatregelen zijn toegesneden op de strategie, het bedrijfsmodel en risicotolerantie van de onderneming en haar rol in het financiële stelsel; de wijze waarop het bedrijf wordt uitgeoefend in een specifieke markt (bv. via rechtstreekse deelneming in een betalings- en/of effectenafwikkelingsysteem dan wel via correspondent banken of effectenbewaarondernemingen); de eventuele rol als verleenster van correspondent bank- of effectenbewaardiensten of van intraday-kredieten aan banken, ondernemingen of systemen. Als de onderneming sterk afhankelijk is van onderpandfinanciering, bijvoorbeeld, wordt er rekening mee gehouden dat het observeren van posities in een effectenafwikkelingsysteem even belangrijk kan zijn als het observeren van posities in hoogwaardige betaalsystemen. De onderneming heeft inzicht in het niveau en het beloop van liquiditeitsbehoeften die zich kunnen voordoen als gevolg van failure-to-settlement-procedures bij betalings- en effectenafwikkelingsystemen waarin het rechtstreeks deelneemt.

I.9 Onderpandsbeheer

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punt 16; BCBS principe 9)

(Zie ook Deel II paragraaf 3 van deze Handleiding)

Principe

A bank should actively manage its collateral positions, differentiating between encumbered and unencumbered assets. A bank should monitor the legal entity and physical location where collateral is held and how it may be mobilised in a timely manner.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de toereikendheid van het onderpandsbeheer gegeven het belang van tijdige beschikbaarheid van liquiditeit op de juiste locatie binnen de (bank)groep en voor de betalings- en afwikkelingsystemen waarin de onderneming deelneemt. Hierbij beoordeelt de toezichthouder of de onderneming voldoende overzicht heeft van de totale onderpandspositie, de verschillen in kwaliteit van dat onderpand en de mate waarin het onderpand reeds bezwaard is.

Beoordelingscriteria

- i) Het risicomanagement omvat procedures en maatregelen die de onderneming in staat stellen om alle onderpandsposities te berekenen, inclusief de verpande activa in verhouding tot het (potentieel) vereiste bedrag aan zekerheden en alle voor verpanding beschikbare onbezwaarde activa.
- ii) De hoeveelheid beschikbaar onderpand wordt op intraday basis beheerst zowel op individuele basis en groepsbreed, per rechtspersoon, jurisdictie, en valuta, en het systeem is in staat om mutaties tussen intraday gebruik en gebruik voor overnight- of termijnekrediet bij te houden.⁴
- iii) De beleenbaarheid wordt bepaald van de belangrijkste groepen activa als onderpand in krediettransacties met de centrale bank (intraday-, overnight en langerlopende transacties alsook de permanente faciliteiten) en de aanvaardbaarheid van activa voor belangrijke wederpartijen en geldverschaffers op de markten voor onderpandfinanciering.
- iv) Onderpandbronnen worden gediversifieerd, rekening houdend met beperkte capaciteit/beschikbaarheid van de uiteenlopende bronnen, en de impact van naamspecifieke concentraties, prijsgevoeligheid, surpluspercentages en onderpandvereisten in omstandigheden van naam-specifieke en/of marktbrede stress, en rekening houdend met de beschikbaarheid van financiering door wederpartijen uit de marktsector in diverse marktstress scenario's.
- v) Bij de inschatting van beschikbaar onderpand wordt gecorrigeerd voor activa die deel uitmaken van een 'tied position' (d.w.z. activa gebruikt als deel van een hedge voor een buitenbalanspost of een afgeleide post, zoals een vermogen/schuldpositie als hedge tegenover een 'total return swap' of een 'negative base trade'). Er bestaat aantoonbaar goed inzicht in de geschatte tijd die het kost om desbetreffende activa te liquideren of een vervangende hedge op te zetten.

⁴ In sommige gevallen kan onderpand dat verpand is aan een centrale bank worden gebruikt ter dekking van intraday-, overnight- of langerlopend krediet. Een gegeven activum kan maar voor één type kredietfaciliteit tegelijk als onderpand dienen, zodat effectief onderpandbeheer geboden is gezien de competitie tussen verschillende bestemmingen.

- vi) Er kan voorzien worden in een scala aan onderpandbehoefte, waaronder die voor langerlopende structurele, kortlopende, en intraday-doeleinden. In dit verband beschikt de onderneming over voldoende onderpand om het hoofd te kunnen bieden aan zowel verwachte als onverwachte financieringstekorten en aan potentiële stijgingen van benodigde marges op verschillende termijnen, afhankelijk van het financieringsprofiel van de onderneming.
- vii) Onderpandbehoefte en limieten aan intraday-krediet worden bewaakt om tijdige betalingen te kunnen verrichten, conform het principe onder I.8. In dit verband wordt rekening gehouden met de hoeveelheid te leveren of te verpanden onderpand vanwege de potentieel significante onzekerheid rond het beloop van geldstromen gedurende de dag, alsook met de potentiële omvang en frequentie van liquiditeitsstoringen die zouden kunnen noodzaken tot de verpanding of levering van additioneel intraday-onderpand.
- viii) Indien gebruik wordt gemaakt van derivaten wordt rekening gehouden met de potentiële omvang van mogelijke margestortingen aan onderpand na mutaties in marktposities, of in de kredietbeoordeling, of de financiële positie van de onderneming. Ook wordt verwacht dat andere ‘trigger events’ in het oog worden gehouden, zoals in het geval van funding via securitisatie van activa, de triggers die bij overschrijding noodzaken tot verpanding of storting van aanvullende activa. Hierbij worden de informatiesystemen geacht te melden of de onderneming voldoende onbezwaarde activa van de juiste soort en kwaliteit bezit om een dergelijk eventualiteit het hoofd te bieden.

I.10 Stress Testing

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punten 18,19 en 20; BCBS principe 10)

(Zie ook Deel II paragraaf 5 van deze Handleiding)

Principe

A bank should conduct stress tests on a regular basis for a variety of institution-specific and market-wide stress scenarios (individually and in combination) to identify sources of potential liquidity strain and to ensure that current exposures remain in accordance with a bank's established liquidity risk tolerance. A bank should use stress test outcomes to adjust its liquidity risk management strategies, policies, and positions and to develop effective contingency plans.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de toereikendheid van het raamwerk van de onderneming voor het uitvoeren van stresstests, de plausibiliteit van de stress-scenarios en de wijze waarop het raamwerk is geïntegreerd in de bedrijfsprocessen van de onderneming. Hierbij wordt specifiek aandacht besteed aan de wijze waarop uitkomsten van stresstests door de onderneming gebruikt worden als onderdeel van het liquiditeitsrisicobeheer.

Algemene toelichting

De onderneming draagt er zorg voor dat de liquiditeitspositie wordt beheerd onder normale omstandigheden én dat het beheer voorbereid is op omstandigheden van stress. Dat laatste op basis van regelmatig te houden stresstesten en scenario-analyses. De uitkomsten van deze stresstesten spelen een sleutelrol in de vormgeving van contingency funding plans (CFP's) en bij het opstellen van de te hanteren strategie en tactiek in geval van feitelijke liquiditeitsstress. De stresstesten en de vorming van CFP's zijn daardoor nauw met elkaar verweven.

Hieronder wordt ingegaan op de volgende elementen van stress testing:

- a) het proces van stresstesten;
- b) scenario's en aannames;
- c) gedragsveronderstellingen;
- d) toepassing van stresstest resultaten.

Paragraaf 10a: Het proces van stresstesten

Beoordelingscriteria

- i) De stresstests stellen de onderneming in staat om de invloed van stress-scenario's op haar geconsolideerde, groepsbrede liquiditeitspositie en op de liquiditeitspositie van individuele entiteiten en bedrijfsonderdelen te analyseren. Het is daarbij van belang dat de onderneming ongeacht haar organisatiestructuur en de centralisatiegraad van haar liquiditeitsrisicobeheer goed zicht houdt op de locaties waar de risico's zouden kunnen ontstaan. Hierbij wordt beoordeeld of nadere tests nodig zijn voor individuele entiteiten (dochterondernemingen en bijkantoren) die significante liquiditeitsrisico's lopen. De tests houden rekening met de gevolgen van de scenario's op uiteenlopende termijnen, waaronder de intraday situatie.
- ii) De diepgang en frequentie van de tests is in overeenstemming met de omvang en complexiteit van de onderneming en de gelopen liquiditeitsrisico's, alsook met het relatieve belang van de onderneming in de financiële sector.
- iii) Het senior management inclusief de Raad van Bestuur is actief betrokken en schrijft voor dat er stringente en vérgaande stress-scenario's worden onderzocht, óók indien de feitelijke omstandigheden normaal zijn en er liquiditeit in overvloed is.

Paragraaf 10b: Scenario's en Aannames

Beoordelingscriteria

- i) Bij het opstellen van de stress-scenario's wordt rekening gehouden met de aard van de activiteiten, concentraties en kwetsbaarheden van de onderneming met betrekking tot haar bedrijfsmodel, fundingsrisico's en marktrisico's, zodat de scenario's de onderneming in staat stellen de potentiële negatieve impact van deze factoren op haar liquiditeitspositie te evalueren.
- ii) Er wordt zorgvuldige aandacht besteed aan het ontwerp van stress-scenario's en de keuze van de daarin gesimuleerde schokken en dat bij het ontwerp van stresstests niet alleen het verleden als leidraad wordt genomen, maar dat ook gebruik wordt gemaakt van hypothesen die zijn gebaseerd op 'expert-judgement'. Dat betekent dat de onderneming rekening houdt met zowel kort- als langdurige situaties van stress, zowel ondernemingspecifiek als marktbreed – gelijktijdig in uiteenlopende markten – en een combinatie van beiden (zie voor een nadere detaillering onderstaande paragrafen).
- iii) Er wordt rekening gehouden met de koppeling tussen teruglopende marktliquiditeit en beperking van de toegang tot fundingliquiditeit, vooral als de onderneming een significant marktaandeel heeft in, of sterk is aangewezen op, specifieke fundingmarkten. Bij het stresstesten van de liquiditeitspositie worden de inzichten en uitkomsten van stresstests voor diverse andere risico's, en mogelijke interacties daarmee, in aanmerking genomen.
- iv) Er wordt onderkend dat stressgebeurtenissen gelijktijdige tijdkritische liquiditeitsbehoeften in verschillende valuta's en verschillende betaal- en effectenafwikkelingsystemen kunnen veroorzaken. Zulke liquiditeitsbehoeften kunnen worden veroorzaakt door zowel de eigen activiteiten van de onderneming als door die van haar bancaire en andere zakelijke cliënten (bv. wanneer de onderneming optreedt als correspondent bank voor effectenafwikkelverplichtingen van andere ondernemingen). Tevens kunnen liquiditeitsbehoeften voortkomen uit een bijzondere rol die een onderneming kan spelen in een bepaald effectenafwikkelingsstelsel, zoals het optreden als verstrekker van liquiditeitssteun of als vereveningsonderneming.
- v) Tests nemen precieze of prudente doorlooptijden in acht voor de verevening van eventueel te liquideren activa of de grensoverschrijdende overboeking van liquiditeiten.
- vi) Er wordt rekening gehouden met het risico dat operationele of financiële storingen het geldverkeer tussen systemen kunnen belemmeren of vertragen voor zover de onderneming is aangewezen op de uitstroom van liquiditeit uit een ander systeem om te kunnen voldoen aan verplichtingen in het ene systeem, en dit in het bijzonder indien de onderneming is aangewezen op intragroeps-overboekingen en bij gecentraliseerd liquiditeitsmanagement.
- vii) De aannames voor de stresstests worden behoudend vastgesteld. Hierbij wordt van de onderneming verwacht dat afhankelijk van de aard en de zwaarte van het scenario de toepasselijkheid van een aantal aannames wordt overwogen waaronder die gebaseerd op de volgende illustratief en niet uitputtend bedoelde voorbeelden:
 - illiquide vermogensmarkten en waarde-erosie van liquide activa;
 - het wegvloeien van retail-liquiditeiten;
 - de mate waarin gedekte en ongedekte wholesale-funding beschikbaar is;
 - de correlatie tussen financieringsmarkten en de effectiviteit van spreiding over verschillende financieringsbronnen;
 - extra marge- en onderpandstortingen;
 - fundinglooptijden (bijvoorbeeld bij call opties bij de funding-verstrekker);

- contingente vorderingen, meer specifiek: potentiële opname van toegekende kredietlijnen aan derden of aan dochterondernemingen, bijkantoren of het hoofdkantoor;
 - de liquiditeitsvraag van buitenbalans-entiteiten en -activiteiten (bv conduit-financiering);
 - de beschikbaarheid van contingente kredietlijnen voor de onderneming;
 - liquiditeitsafvloeiing in verband met complexe producten/transacties;
 - de gevolgen van een verslechterende kredietbeoordeling (credit rating) van de onderneming;
 - converteerbaarheid van valuta's en toegang tot buitenlandse valutamarkten;
 - de mogelijkheid liquiditeit tussen entiteiten, sectoren en landen over te dragen met inachtneming van beperkingen en limieten als gevolg van wet- en regelgeving, operationele mogelijkheden en tijdverschil;
 - toegang tot, binnenlandse en buitenlandse, centrale bank faciliteiten;
 - het operationele vermogen van de onderneming om activa te gelde te maken;
 - de herstelmaatregelen van de onderneming en de beschikbaarheid van de benodigde documentatie, operationele deskundigheid en ervaring om deze uit te voeren, rekening houdend met potentiële reputatieschade als gevolg van de maatregelen;
 - ramingen van toekomstige balansgroei;
- viii) De stress scenario's omvatten tevens stress op de liquiditeitswaarde van buffer assets als gevolg van marktwaarde mutaties of aanpassingen in de haircuts die centrale banken toepassen. Een simpele vergelijking van stressed outflows met de huidige liquiditeitswaarde van de buffer assets is onvoldoende.
- ix) Naast stress scenario's met extreme, maar plausibele aannames gericht op het testen van de overlevingstermijn van de instelling, worden ook stress tests met mildere aannames uitgevoerd. Deze stress tests zijn gericht op de risico's die de instelling loopt om bij minder extreme (bijvoorbeeld alleen marktbrede, maar niet idiosyncratische) stress niet te kunnen voldoen aan de wettelijke minimum vereisten.

Paragraaf 10c: Gedragsveronderstellingen

Beoordelingscriteria

- i) In stresstests wordt rekening gehouden met uiteenlopende gedragsreacties van andere marktdeelnemers als reactie op marktstress. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de mate waarin een gelijkgerichte reactie versterkend zou kunnen werken op marktontwikkelingen en daardoor de druk op de markt zou kunnen verheven. In dit verband overweegt de onderneming ook de vermoedelijke gevolgen van haar eigen gedrag op dat van andere marktdeelnemers.
- ii) De stresstests rekening houden rekening met de wijze waarop het gedrag van wederpartijen (of hun correspondenten en effectenbewaarders) het beloop van kasstromen zou beïnvloeden, ook binnen één dag. Verwacht wordt dat wanneer vereveningen via een correspondent of een effectenbewaarder lopen, de gevolgen worden geanalyseerd als voornoemde wederpartijen de verstrekking van intraday-krediet beperken. Van de onderneming wordt ook verwacht dat inzicht bestaat in de invloed van een bepaalde stress-gebeurtenis op het gebruik van intraday-kredieten door haar cliënten, en welke invloed deze behoeften op haar eigen liquiditeitspositie zouden hebben.
- iii) De opzet van het scenario wordt regelmatig geëvalueerd, opdat de aard en de zwaarte van de geteste scenario's passend en voor de onderneming relevant blijven. Desbetreffende

evaluaties houden daarbij rekening met veranderende marktomstandigheden, veranderingen in de aard, omvang of complexiteit van het business model en de activiteiten van de onderneming en feitelijke waarnemingen tijdens stress-situaties.

- iv) De uitkomsten van een stresstest worden geanalyseerd op hun gevoeligheid voor de belangrijkste aannamen.

Paragraaf 10d: Toepassing van Stresstest Resultaten

Beoordelingscriteria

- i) Het senior management beoordeelt zowel de scenario's en de aannamen als de uitkomsten van de stresstests. Hiervan is een vastlegging beschikbaar voor de toezichthouder. De scenariokeuze en de daarmee samenhangende aannamen zijn goed gedocumenteerd en worden samen met de stresstest-uitkomsten geanalyseerd. De uitkomsten, geconstateerde kwetsbaarheden en eventuele maatregelen worden gerapporteerd aan en besproken met de Raad van Bestuur, de Raad van Commissarissen en de toezichthouders. Het senior management dient de resultaten van het stresstest-proces te integreren in de strategische planning van de onderneming (het management zou bijvoorbeeld de actief-passiefverhouding kunnen aanpassen) en in de dagelijkse praktijk van het risicobeheer (bv. door het observeren van gevoelige kasstromen of door concentratielimieten te verlagen). De uitkomsten van de stresstests moeten ook uitdrukkelijk meewegen in de bepaling van interne limieten.
- ii) Het senior management stelt vast hoe de uitkomsten van stresstests moeten worden verwerkt in de beoordeling van en planning rond onderling samenhangende potentiële fundingtekorten in het *contingency funding plan* van de onderneming.
- iii) Voor zover begrote fundingtekorten hoger zijn (of begrote overschotten lager zijn) dan volgt uit de risicotolerantie van de onderneming, overweegt het senior management, in overleg met de RvB, de liquiditeitspositie aan te passen of het noodplan van de onderneming te versterken. De toezichthouder dient hierover onverwijld geïnformeerd te worden.
- iv) Het senior management maakt ten aanzien van de criteria i – iii hierboven onderscheid tussen extreme stress scenario's en minder extreme scenario's als bedoeld onder 10b item ix en de betekenis daarvan voor risk appetite en contingency plannen.

I.11 Het Contingency Funding Plan (CFP)

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punt 22; BCBS principe 11)

(Zie ook Deel II paragraaf 9 van deze Handleiding)

Principe

A bank should have a formal contingency funding plan (CFP) that clearly sets out the strategies for addressing liquidity shortfalls in emergency situations. A CFP should outline policies to manage a range of stress environments, establish clear lines of responsibility, include clear invocation and escalation procedures and be regularly tested and updated to ensure that it is operationally robust.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de toereikendheid van het CFP en de aansluiting daarvan bij het risicoprofiel van de onderneming, zowel op individuele basis als op groepsbrede basis.

Algemene toelichting

De onderneming dient te beschikken over een CFP dat is toegesneden op de complexiteit, het risicoprofiel en de operationele omvang van de onderneming en tevens op de rol die zij speelt in het omringende financiële stelsel. De opzet, plannen en procedures van een CFP zijn vérgaand geïntegreerd met de continue analyse van het liquiditeitsrisico en met de uitkomsten van de scenario's en aannamen in de stresstests. Het plan houdt in dat verband rekening met gebeurtenissen op een breed scala aan termijnen, waaronder die van één dag.

Hieronder zijn de beoordelingscriteria uitgewerkt voor het CFP ten aanzien van:

- a) formulering, procedures, rollen en verantwoordelijkheden;
- b) communicatieplannen;
- c) inhoud van het Contingency Funding Plan;
- d) testen, actualisatie en onderhoud.

Paragraaf 11a: Formulering, Procedures, Rollen en Verantwoordelijkheden

Beoordelingscriteria

- i) Het CFP bewerkstelligt dat de onderneming klaar is om het hoofd te bieden aan diverse ernstige liquiditeitsstress-scenario's gekenmerkt door zowel onderneming-specifieke als meer algemene, marktbrede stress, plus de mogelijke interactie tussen beide.
- ii) Het plan bevat een gevarieerd scala aan opties bevat om het management een overzicht te bieden van de potentieel beschikbare noodmaatregelen.
- iii) De mogelijke duur van diverse maatregelen worden onder diverse aannamen en stress-omstandigheden onderzocht.
- iv) Het CFP bevat duidelijke beleidslijnen en procedures op basis waarvan het management tijdig weloverwogen keuzes kan maken, snel en kundig noodmaatregelen kan treffen en effectief kan communiceren om het plan efficiënt uit te voeren. Het CFP bevat daarbij:
 - een omschrijving van de diverse functies en verantwoordelijkheden, inclusief de bevoegdheid om het CFP in werking te stellen; een aangewezen 'crisisteam' voor interne coördinatie en spoedige besluitvorming tijdens een liquiditeitscrisis;
 - contactgegevens en locatie van de leden van het team dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het CFP;
 - plaatsvervangers voor de belangrijkste functies.

- v) Het CFP omvat een duidelijk besluitvormingsproces, waarin staat wie wat moet doen op welk moment, en welke kwesties moeten worden opgeschaald naar hogere echelons binnen de onderneming.

Paragraaf 11b: Communicatieplannen

Beoordelingscriteria

De onderneming draagt er zorg voor dat:

- i) het CFP vaststelt bij welke situaties en op welke – tijdige, heldere en consistente – wijze gecommuniceerd wordt met interne en externe partijen, zoals bedrijfsonderdelen, crediteuren/depositohouders, aandeelhouders, toezichhouders, centrale banken en systeembeheerders, om het vertrouwen in de onderneming in algemene zin te ondersteunen;
- ii) het plan daarbij duidelijk maakt wanneer en hoe er moet worden gecommuniceerd met correspondent banken, bewaarondernemingen, wederpartijen en cliënten, met het oog op de beduidende invloed die deze partijen kunnen hebben op de liquiditeitspositie van de onderneming, afhankelijk van de achterliggende oorzaak van een probleem.

Paragraaf 11c: Inhoud van het Contingency Funding Plan

Beoordelingscriteria

- i) Bij het opstellen van het CFP is aandacht geschonken aan:
 - de koppeling tussen vermogensmarktliquiditeit en fundingliquiditeit (bv. het geheel of gedeeltelijk wegvallen van de gebruikelijke mogelijkheden voor marktfinanciering);
 - de invloed van marktstress op haar vermogen om activa te verkopen of te securitiseren;
 - het gegeven dat het eigen CFP mogelijk gelijktijdig in werking treedt net op het moment dat anderen liquiditeitskrapte ervaren;
 - tweede-ronde-effecten en reputatie-effecten die samenhangen met de uitvoering van noodfinancierings-maatregelen;
 - het vermogen om liquiditeit over te hevelen naar andere groepsentiteiten, landen en bedrijfsonderdelen, met inachtneming van beperkingen en limieten als gevolg van wet- en regelgeving, operationele gegevens en tijdverschillen. Hierin moeten ervaring uit het verleden, van hetzij de onderneming zelf hetzij andere ondernemingen, het oordeel van deskundigen, marktusances en inzichten verkregen uit eigen stresstests een rol spelen;
 - de eisen en procedures met betrekking tot de verkrijging zowel reguliere (standing) faciliteiten, als mogelijke ELA-steun van relevante centrale banken.
- ii) In de context van het CFP en stress scenario's is het relevante personeel van de onderneming op de hoogte van de operationele procedures voor het overboeken van liquiditeit en onderpand van en naar verschillende entiteiten en systemen en van de beperkingen waaraan zulke overboekingen onderhevig zijn. De onderneming zorgt ervoor dat realistische tijdspaden voor zulke overboekingen in de liquiditeitsrisico-modellen worden ingebouwd en dat activa die bedoeld zijn om als onderpand te dienen ingeval gebruik wordt gemaakt van noodfinanciering, aanwezig zijn binnen een rechtspersoon en op een locatie die in overeenstemming is met het fundingplan van het management.

- iii) Het CFP (net als het dagelijkse liquiditeitsrisico-management) houdt rekening met de kredietverstrekking/voorschot programma's en onderpandseisen van de centrale bank, waaronder faciliteiten die passen in het normale kader van het liquiditeits-management. Daarbij worden de aard van de kredietfaciliteiten, de beleenbare activa, de operationele procedures voor toegang tot centralebankgeld en de bijbehorende potentiële reputatiekwesies in overweging genomen.
- iv) Het CFP omvat potentiële maatregelen om binnen het bestek van één dag kritische betalingen te verrichten (zie ook I.7). In verband met situaties waarin intraday-liquiditeit schaars begint te worden, is de onderneming in staat betalingen die van kritisch belang zijn te signaleren en betalingen te ordenen of in te plannen op volgorde van prioriteit. De onderneming is ook in staat om bij ernstige verstoringen aanvullende bronnen van intraday-liquiditeiten aan te boren, mede door aanwijzing en mobilisatie van extra onderpand. Net als in stresstests komt ook in het CFP tot uiting dat tijdkritische betalingsverplichtingen niet alleen uit transacties van de onderneming, maar ook uit die van cliënten kunnen voortkomen, en bovendien uit het verlenen van diensten aan betaal- en effectenafwikkelingsystemen (bv. als verschaffer van noodliquiditeit). Het CFP houdt rekening met de risicobeheersprocedures van alle relevante systemen en is daarmee in staat het hoofd te bieden aan gelijktijdige storingen bij verschillende betaal- en effectenafwikkelingsystemen.
- v) Het CFP maakt onderscheid naar acties in voor de instelling significante valuta en geografische regio's of er is per regio / valuta een apart CFP beschikbaar.

Paragraaf 11d: Testen, Actualisatie en Onderhoud

Beoordelingscriteria

- i) Het CFP wordt regelmatig geëvalueerd en getest op effectiviteit en operationele haalbaarheid. Fundamentele aannamen worden periodiek getest, zoals de mogelijkheid om bepaalde activa te verkopen, repo-en, cq te belenen, of het in de praktijk kunnen aanspreken van ontvangen geëvalueerde kredietfaciliteiten. Geconstateerde tekortkomingen worden geïdentificeerd en leiden tot een gepaste bijstelling. Het senior management actualiseert het CFP tenminste jaarlijks en legt dit aan de Raad van Bestuur voor, en vaker bij wijziging van activiteiten of marktomstandigheden. Belangrijke onderdelen van de tests op effectiviteit en operationele haalbaarheid betreffen: het controleren of functionarissen de juiste rollen spelen en verantwoordelijkheden dragen en zich daarvan bewust zijn, het controleren of de contactgegevens actueel zijn, aantonen dat geld en onderpand vrij overdraagbaar zijn, controle op juridische en operationele documentatie die nodig is om het plan op korte termijn uit te voeren.
- ii) Het CFP is in overeenstemming met de continuïteitsplannen en treedt in werking in situaties waarin continuïteitsmaatregelen van kracht zijn. Hierbij wordt gezorgd voor effectieve coördinatie tussen de teams die over liquiditeits- respectievelijk continuïteitskwesies gaan. Leden van het liquiditeitscrisisteam en hun plaatsvervaarders hebben snel toegang tot het CFP, zowel op kantoor als daarbuiten. Het CFP wordt bewaard in een centrale bewaarinrichting van de onderneming en tevens op locaties waar het in een noodsituatie snel beschikbaar is voor de verantwoordelijken.

I.12 Liquiditeitsbuffers

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage V, punt 18; BCBS principe 12)

(Zie ook Deel II paragraaf 3 van deze Handleiding)

Principe

A bank should maintain a cushion of unencumbered, high quality liquid assets to be held as insurance against a range of liquidity stress scenarios, including those that involve the loss or impairment of unsecured and typically available secured funding sources. There should be no legal, regulatory or operational impediment to using these assets to obtain funding.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de door de onderneming berekende minimale liquiditeitsbuffers passend zijn bij het liquiditeitsprofiel van de onderneming, met inachtneming van de verwerking van de resultaten van de stresstests.

Algemene toelichting

De liquiditeitsbuffer dient een weloverwogen kern te bevatten van geldmiddelen en onbezwaarde zeer liquide activa van hoge kwaliteit, die door centrale banken als onderpand worden geaccepteerd en tevens liquide zijn in private markten onder omstandigheden van stress. Deze kern van zeer liquide activa is gericht op het opvangen van een relatief korte periode van stress. Het overige deel van de liquiditeitsbuffer, gericht op een langere periode van omstandigheden van stress mag uit een breder samengestelde voorraad liquide activa bestaan, voor zover de onderneming goed aannemelijk kan maken in staat te zijn deze activa te gelde te kunnen maken in de gespecificeerde tijdperiode.

De aangehouden liquiditeitsbuffer voldoet aan de kwantitatieve minimumvereisten van DNB, zowel qua omvang als samenstelling. Indien de onderneming specifieke liquiditeitsrisico's loopt welke onvoldoende tot uiting komen in de door de toezichthouder vastgestelde wegingspercentages, houdt de onderneming hier rekening mee bij de interne vaststelling van de minimale omvang van de liquiditeitsbuffer.

Beoordelingscriteria

- i) De hoogte, samenstelling en verdeling van de liquiditeitsbuffer sluit aan bij de huidige en mogelijk toekomstige liquiditeitsbehoefte in diverse valuta's, onder normale omstandigheden en onder omstandigheden van stress; De ramingen van de liquiditeitsbehoefte houden daarbij onder meer rekening met zowel contractuele als niet-contractuele kasstromen, waaronder de kans dat tegoeden – mogelijk vervroegd – worden opgenomen en gaan uit van de onmogelijkheid om ongedekte financiering te verkrijgen en tevens van het geheel of gedeeltelijk wegvallen van de toegang tot funding tegen onderpand, vooral voorzover dat niet bestaat uit de veiligste, meest liquide activa.
- ii) De hoogte, samenstelling en verdeling van de liquiditeitsbuffer sluit aan bij de risicotolerantie van de onderneming. Als onderdeel van de liquiditeitsbuffer houdt de onderneming een ruime kernvoorraad aan van zeer liquide activa, als waarborg tegen de zwaarste stress-scenario's met een relatief korte horizon. Onder zeer liquide activa kunnen in dit verband worden verstaan, geld, vrij beschikbare geldvorderingen op centrale banken en onbezwaarde overheidsobligaties van hoge kwaliteit en qua liquiditeit en debiteurenstatus/kredietkwaliteit vergelijkbare instrumenten. De kernvoorraad van zeer liquide activa kan worden aangevuld met onbezwaarde activa die bij minder zware, langer durende stress, kunnen worden verkocht of via repo-transacties kunnen worden omgezet in geldmiddelen. De liquiditeit van activa wordt in het algemeen beoordeeld aan de hand van de risicokarakteristiek en transparantie van de activa, de beleenbaarheid bij centrale

banken (als aanvullend criterium; op zichzelf staand vormt het geen garantie voor liquiditeit in de markt), de diepte van de markt voor het activum – de hoeveelheid ervan die de onderneming aanhoudt in verhouding tot de normale marktomzet meegerekend – en de naam en aanwezigheid van de onderneming in de desbetreffende markten.

- iii) De als buffer aangehouden activa zijn niet onderhevig aan juridische, wettelijke of operationele belemmeringen, en te allen tijde beschikbaar zijn om te voorzien in optredende liquiditeitsbehoeften en in dat verband dat de locatie en omvang van de liquiditeitsbuffer binnen een groep voldoende de structuur en activiteiten van de groep weerspiegelt.
- iv) De onderneming is in staat en bereid deze activa in te zetten in geval van ernstige stress en de liquiditeitsbuffer vooral wordt gezien als een vangnet en niet als de eerste verdedigingslinie.
- v) De onderneming heeft een realistische voorstelling over de hoeveelheid middelen die zij van de centrale bank kan lenen tegen beleenbare activa en houdt er rekening mee dat de centrale bank de verstrekking van liquiditeiten of de verstrekkingsvoorwaarden mogelijk zal wijzigen.
- vi) De onderneming rekent uitsluitend vrij beschikbare vrijwillig aangehouden reserves bij de centrale bank tot de liquiditeitsbuffer, en neemt hierbij geen reserves in aanmerking waarvan het gebruik er toe zou leiden dat over de in beschouwing te nemen periode van stress niet meer aan de – mogelijk gemiddeld aan te houden – minimum vereiste monetaire kasreserve kan worden voldaan.

I.13 Openbaarmaking

(Herziene Richtlijn Banken, Bijlage XI; BCBS principe 13)

Principe

A bank should publicly disclose information on a regular basis that enables market participants to make an informed judgement about the soundness of its liquidity risk management framework and liquidity position.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de door de onderneming openbaar gemaakte (Pijler 3) informatie ten aanzien van de beheersing van het liquiditeitsrisico passend is met het oog op de positie die de onderneming inneemt in het financiële stelsel en het risicoprofiel van de onderneming.

Algemene toelichting

De onderneming draagt zorg voor de transparantie van haar bedrijfsprocessen gericht op het liquiditeitsrisicomanagement en de verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden (governance) daarvan en de rol van de onafhankelijke audit functie, de compliance functie en de risicobeheerfunctie, opdat belanghebbenden zich een oordeel kunnen vormen over het vermogen van de onderneming om in haar liquiditeitsbehoeften te voorzien.

Beoordelingscriteria

- i) De mate waarin de onderneming inzicht geeft in:
 - de rol en verantwoordelijkheden van de bevoegde commissies, alsook die van verschillende functionele eenheden en bedrijfsonderdelen;
 - de werking van het liquiditeitsrisicobeheer-raamwerk en de mate van (de)centralisatie van de treasury-functie en van het liquiditeitsrisico-beheer. De structuur kan hierbij worden beschreven in relatie tot de financiering, het limiteringssysteem en de intragroepskrediet-strategieën van de onderneming. Voor zover de treasury en het risk-management gecentraliseerd zijn, kan de interactie tussen de diverse eenheden binnen de groep worden beschreven. Ook de doelstellingen ten aanzien van de bedrijfsonderdelen kunnen duidelijk worden gemaakt, bijvoorbeeld in hoeverre zij worden geacht zelf hun eigen liquiditeitsrisico te beheren.
- ii) De mate waarin de onderneming voorbeelden van kwantitatieve gegevens betreft die al door sommige ondernemingen bekend worden gemaakt. Voorbeelden daarvan zijn informatie over de (relatieve) omvang en samenstelling van de liquiditeitsbuffer, de behoefte aan aanvullend onderpand als gevolg van een verslechterde kredietbeoordeling, de waarde van interne kengetallen en bepaalde sleutelvariabelen die het management onder observatie houdt (waaronder variabelen die verplicht worden gepubliceerd in lokale jurisdicties) en de limieten die aan de waarden van die variabelen zijn gesteld. Ook kan stilgestaan worden bij balans- en buitenbalansposten uitgesplitst in een aantal korte looptijdsegmenten en de resulterende cumulatieve liquiditeits-hiaten ('liquidity gaps').
- iii) De kwalitatieve toelichting bij de verstrekte gegevens dient zo te zijn dat marktdeelnemers de betekenis van die gegevens kunnen doorgronden, zoals de beschouwde periode, of cijfers zijn berekend onder normale of abnormale omstandigheden, het organisatorische niveau waarop een gegeven betrekking heeft (groep, bancaire of niet-bancaire dochter) en overige aannamen die zijn gebruikt bij het bepalen van de liquiditeitspositie, het liquiditeitsrisico en de liquiditeitsbuffer.

- iv) Als onderdeel van de reguliere financiële rapportages en publicaties, wordt van de onderneming verwacht dat deze informatie met tekst en toelichting over haar liquiditeitspositie verstrekt opdat belanghebbenden zich een oordeel kunnen vormen over het liquiditeitsprofiel en de liquiditeitspositie van de onderneming. De kwalitatieve informatie die de onderneming - naast de beschikbare kwantitatieve informatie - openbaar kan maken betreft onder meer:
- de soorten liquiditeitsrisico waaraan de onderneming blootstaat en welke zij nauwgezet volgt;
 - de diversificatie van de financieringsbronnen;
 - overige technieken ter verkleining van het liquiditeitsrisico;
 - de uitgangspunten die de onderneming hanteert bij het meten van haar liquiditeitspositie en -risico, waarbij ook meettechnieken waarover de onderneming geen cijfers publiceert;
 - een toelichting op de wijze waarop het marktliquiditeitsrisico tot uiting komt in het gehanteerde raamwerk voor het beheer van fundingliquiditeit;
 - een toelichting op het gebruik van stresstests;
 - een beschrijving van de gemodelleerde stresstest-scenario's;
 - contouren van de *contingency funding plans* van de onderneming, het organisatorische niveau van toepassing daarvan, en een indicatie van de samenhang daarvan met de stresstests;
 - het beleid inzake het aanhouden van liquiditeitsreserves;
 - beperkingen vanwege regelgeving aan de overdracht van liquiditeiten tussen groepsmaatschappijen;
 - de frequentie en aard van de interne liquiditeitsrapportage, inclusief het raamwerk voor opvoering van die frequentie in tijden van marktstress.

II Kwantitatieve elementen van het ILAAP

Inleiding

Deze toelichting geeft de toezichthouder inzicht in de wijze waarop kwantitatief – met bedragen, ratio's en de ontwikkelingen daarin – door een onderneming kan worden aangetoond dat aan de EBA en BCBS principes voor een goede beheersing van het liquiditeitsrisico wordt voldaan. Deze toelichting laat onverlet dat een onderneming, ten genoegen van de toezichthouder, met inachtneming van het proportionaliteits-beginsel op een andere wijze dan in deze toelichting wordt omschreven kan aantonen dat aan deze principes wordt voldaan.

De opsommingen in deze handleiding zijn niet limitatief bedoeld; de handleiding biedt een eerste handvat voor de beoordeling van het ILAAP. Bij specifieke issues die nadere uitwerking behoeven, kan de tekst van de BCBS en EBA principes, waar deze handleiding op is gebaseerd, geraadpleegd worden.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- II.1 Limieten en liquiditeitsrisicotolerantie (risk appetite)
- II.2 Liquiditeits-mismatch en vervalkalenders
- II.3 De liquiditeitsbuffer: Omvang en samenstelling
- II.4 Wettelijke minimum ratio's: DNB toets, LCR en NSFR
- II.5 Stress testing
- II.6 Early warning indicators
- II.7 Fund Transfer Pricing: Liquiditeitskosten, -baten en -risico allocatie
- II.8 Het fundingplan
- II.9 Het Contingency Fundingplan (CFP)
- II.10 Gebruik van Centrale Bank faciliteiten
- II.11 Overige relevante gegevens

Bij de kwantificering van de liquiditeitspositie, geeft de onderneming aan of sprake is van een kwantificering op individuele (solo) basis of op groepsbrede (subgeconsolideerde of geconsolideerde) basis. De onderneming voorziet de berekening en weergave van gegevens van de toelichting die de toezichthouder nodig acht ter beoordeling van de toereikendheid van de liquiditeitspositie van de onderneming.

II.1 Limieten en Liquiditeitsrisicotolerantie (risk appetite)

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, paragraaf 14 bis en 18)

(Zie ook Deel I paragraaf 2 van deze Handleiding)

Ratio

Het door de onderneming formuleren, vaststellen en monitoren van limieten is een essentieel onderdeel voor de beheersing van het liquiditeitsrisico. Met limieten wordt de mogelijkheid voor bedrijfsonderdelen om risico's te lopen die niet acceptabel zijn voor de onderneming als geheel, tegen gegaan. De gehanteerde limieten geven uitdrukking aan de risicotolerantie van de onderneming.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt in het kader van deze beleidsregel de toereikendheid van het door de onderneming gehanteerde limietenstelsel gelet op de liquiditeitsrisico's die de onderneming bereid is te lopen en de liquiditeitsontwikkeling van de onderneming bij normale omstandigheden en onder stress.

Beoordelingscriteria

De voor de onderneming relevante kwantitatieve normen, die zij zich zelf oplegt, kunnen, afhankelijk van de aard en complexiteit van de onderneming, limieten omvatten met betrekking tot:

- i) de contractuele (zowel cumulatieve als niet cumulatieve) liquiditeitstypische⁵ looptijd-mismatch in alle afzonderlijke significante valuta⁶;
- ii) de minimale uithoudingsperiodes (*grace of survival periods*) voor alle convertibele valuta gezamenlijk én in alle significante valuta afzonderlijk. Hiervoor wordt duidelijk aangegeven welke liquide activa hierbij worden meegenomen en welke veronderstellingen ten aanzien van de doorrol mogelijkheden van diverse financieringsbronnen, zoals wholesale- en retailfunding gehanteerd worden;
- iii) de omvang, samenstelling en verdeling over groepsentiteiten van zeer liquide en overige liquide activa en de relatie met limieten en outflows per groepsentiteit;
- iv) de posities buiten de balanstelling;
- v) de liquiditeitstypische consequenties van marktrisico's, valutarisico's en renterisico's;
- vi) het aan te houden minimum (liquiditeit)surplus in de vorm van liquide activa voor de liquiditeit van de week- en maandperiode op basis van de Regeling Liquiditeit Wft (2011) en eventuele andere door de onderneming gevolgde liquiditeitsstandaarden of door rating agencies gehanteerde normen;
- vii) de samenstelling en verdeling van de financiering (funding) naar type (of soort), instrument, tegenpartij, looptijd, valuta of geografisch gebied, waarbij tevens rekening wordt gehouden met potentiële ringfencing⁷. Voorbeelden zijn limieten met betrekking tot indicatoren als de Wholesale funding ratio, funding concentraties op tegenpartijen, instrumenten, producten of valuta⁸ en de Core funding ratio⁹;

⁵ De liquiditeitstypische looptijd betreft de gehele looptijd van het contract; deze kan afwijken van de rentetypische looptijd van een contract.

⁶ Een valuta kan significant zijn indien er bijv. sprake is van beperkingen op de conversie of indien funding in die valuta $\geq 5\%$ bedraagt van de totale schulden van de onderneming. Zie ook BCBS, Dec 2010 par. 158.

⁷ Indien beperkingen van wettelijke of andere aard de overdracht van middelen binnen de groep in de weg staan.

⁸ Zie o.m. BCBS, International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring,

- viii) de verhouding tussen gedekte en ongedekte (secured en unsecured) financieringen;
- ix) het gebruik van centrale bank faciliteiten;
- x) de verhoudingen tussen gespecificeerde actief- en passiefposten, zoals de loan-to-deposit ratio en de long-term-funding ratio¹⁰;
- xi) de uitzettingen vanuit de groep, waarbij onderscheid gemaakt kan worden naar buiten de groep of de onderneming uitgezette gelden en gelden die binnen de groep of onderneming (intragroup) worden uitgezet. Bij intragroup verhoudingen wordt nader onderscheid gemaakt naar business lines en binnen- of buitenlandse groepsonderdelen;
- xii) de omvang en verdeling van aan te houden buffers voor betalings- en effectenafwikkelingsystemen, specifiek ter beperking van het intraday liquiditeitsrisico.

III Monitoring tools, III.2 Concentration of funding.

⁹ Zie voor de beschrijving van deze indicatoren CEBS Liquidity Identity Card, Juni 2009

¹⁰ Zie CEBS Liquidity Identity Card, juni 2009

II.2 Liquiditeits-mismatch en Vervalkalenders

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken paragraaf 14 en 20)

(Zie ook Deel I paragraaf 5 van deze Handleiding)

Ratio

Liquiditeitsvervalkalenders geven – anders dan rentevervalkalenders - inzicht in de liquiditeitsstromen op basis van de liquiditeitstypische looptijden van actief- en passiefposten. Tevens geven zij inzicht in de omvang van de liquiditeitstekorten of -overschotten voor verschillende tijdsintervallen. Onderscheid is nodig naar gegevens die contractueel vast liggen en gegevens die gebaseerd zijn op waargenomen gedrag, verwachtingen en planningen.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de liquiditeitsbuffers in relatie tot de contractuele vervalkalenders en de verwachte of geplande liquiditeitsontwikkelingen toereikend zijn.

Beoordelingscriteria

- i) De vervalkalender toont de in- en uitgaande kasstromen, die met de kalenderposten samenhangen en de daaruit afgeleide liquiditeitstekorten of –overschotten (mismatch) per tijdsinterval. De totale, cumulatieve mismatch is de optelsom van alle mismatches over alle tijdsintervallen.
- ii) Op basis van de beschikbare liquide activa (een cumulatief netto overschot) en hun contractuele gegevens kan in de vervalkalender voor alle valuta's gezamenlijk en per significante valuta afzonderlijk de buffercapaciteit of zogenaamde counterbalancing capacity van deze activa en de uithoudingsperiode van de onderneming (in dagen, weken of maanden) berekend worden¹¹. Omgekeerd kan op basis van een (cumulatief) tekort voor een zekere periode, de voor die periode noodzakelijk aanwezige liquiditeitsbuffer bepaald worden om uiteindelijk op een nulstand of positief saldo voor die periode uit te komen. Met toepassing van gedragsveronderstellingen ten aanzien van verlenging van de verschillende actief- en passiefposten kan de toekomstige liquiditeitsontwikkeling van de onderneming onder normale omstandigheden en onder stress worden benaderd.
- iii) Specifiek voor kredietrisico-gevoelige fundingsoorten is inzicht op dagbasis over een periode van 1 tot 3 maanden voor goed liquiditeitsbeheer noodzakelijk. Voor de tijdsintervallen na 3 maanden, kan met aggregatie tot maandbuckets of jaarbuckets (vanaf 12 maanden) worden volstaan. De granulariteit in de gehanteerde vervalkalenders (o.a. voor wat betreft de gehanteerde rubrieken en subrubrieken) sluit aan bij de specifieke eigenschappen van de onderneming. Ter inspiratie kan kennis genomen worden, onverminderd de hiervoor beschreven uitgangspunten, van het door EBA opgestelde maturity ladder reporting framework.

¹¹ Zie voor een voorbeeld de template van het maturity ladder reporting framework van de EBA Liquidity Task Force. Deze maturity ladder is bij het opstellen van deze toezichthoudershandleiding nog in conceptfase en zal naar verwachting in de zomer van 2011 geconsulteerd worden.

iv) Alle contractuele gegevens worden in de van toepassing zijnde tijdsintervallen weergegeven. Bij opties wordt voor verkregen funding van de eerstmogelijke uitvoeringsdatum uitgegaan¹². Voor de weergave van niet-contractuele data, houdt goed liquiditeitsbeheer in dat binnen het eerste jaar zo goed mogelijk dezelfde indeling van tijdsintervallen als voor contractuele gegevens gevolgd wordt, waarbij voor de weergave van verder in de tijd gelegen tijdsintervallen de onderneming zich kan beperken tot de weergave van gegevens, die gebaseerd zijn op (bijvoorbeeld) een afgerond budgetteringsproces of een goedgekeurd fundingplan.

Afhankelijk van de aard en complexiteit van de onderneming beschikt de onderneming over:

- v) Een vervalkalender met intervalindeling en rubricering van outflows en inflows en de counterbalancing capacity van liquide activa. De onderneming geeft toelichting op de door haar gebruikte (andere of nadere) onderverdeling van rubrieken en tijdsintervallen.
- vi) Data met betrekking tot gerubriceerde contractuele en verwachte liquiditeitsstromen voor de projectie van verwachte liquiditeitsontwikkelingen kan worden uitgegaan van door de onderneming gehanteerde gedragsveronderstellingen bij normale bedrijfsomstandigheden (business as usual). Voor wat betreft strategische ontwikkelingen kan worden aangesloten bij de gegevens uit het reguliere budgetteringsproces en het daarbij behorende fundingplan.
- vii) Een motivering van de gehanteerde gedragsveronderstellingen, zo mogelijk op basis van historische datareeksen.
- viii) Vervalkalenders in alle significante valuta's.
- ix) Uithoudingsperiodes per significante valuta op basis van beschikbare (aanwezige) liquiditeit, onder de veronderstelling dat wholesale funding niet wordt doorgerold (hieruit volgt de grace period op basis van de wholesale-runoff).
- x) Uithoudingsperiodes per significante valuta op basis van beschikbare liquiditeit, onder de veronderstelling dat wholesale funding¹³ niet wordt doorgerold en er een bepaald percentage van onttrekking van toevertrouwde retailgelden plaatsvindt (hieruit volgt de overall grace period per valuta).
- xi) De counterbalancing capacity van de liquide activa in de tijd, rekening houdend met de looptijd en de eventuele bezwaring van deze activa.

¹² Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan meerjarige funding met een put optie voor de investeerder na één of meerdere maanden.

¹³ Wholesale funding is afkomstig van niet natuurlijke personen en kan in diverse soorten worden onderscheiden, zie paragraaf II-5c ad A: Wholesale funding risico.

II.3 De Liquiditeitsbuffer: Omvang en Samenstelling

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 14, 16 en 17)

(Zie ook Deel I paragrafen 9 en 12 van deze Handleiding)

Ratio

De liquiditeitsbuffer van een onderneming dient om mismatches tussen de cash inflow en outflow van de onderneming als gevolg van zowel voorziene als onvoorziene omstandigheden op te vangen. De onderneming draagt er aan de hand van haar strategieën en procedures gericht op het beheersen van het liquiditeitsrisico zorg voor dat de hoogte, samenstelling en verdeling van de liquiditeitsbuffer aansluit op de omvang en de aard van haar huidige en mogelijk toekomstige liquiditeitsbehoefte.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de omvang, de samenstelling en de verdeling over groepsentiteiten van de (zeer) liquide en onbezwaarde activa van de onderneming toereikend zijn.

Beoordelingscriteria

Afhankelijk van de aard en complexiteit van de onderneming verschaft het ILAAP inzicht in:

- i) De omvang en samenstelling van de aanwezige voorraadliquiditeit volgens de Regeling Liquiditeit Wft 2011 (dit zijn de erkende liquide activa exclusief de instroom uit de vervalkalender). De onderneming maakt inzichtelijk:
 - de marktwaarde van de ingevolge deze Regeling in aanmerking genomen actiefposten en de daarbij behorende wegingsfactoren (haircuts);
 - de fysieke bewaarlocatie van deze actiefposten;
 - de valuta waarin deze activa gedenomineerd zijn;
 - de percentages die de verschillende, naar soort (of rubriek) onderscheiden actiefposten uitmaken van het totaal van de actiefposten;
 - de termijn gedurende welke het betreffende (mogelijk ingeleende of via een collateral swap verkregen) onderpand onbezwaard aan de onderneming ter beschikking zal staan;
 - beperkingen van juridische, reglementaire, geografische, operationele of andere aard, die liquidatie niet of alleen beperkt of vertraagd mogelijk maken. De onderneming maakt een inschatting van de bedragen die hierdoor niet of beperkt liquideerbaar zijn;
 - de omvang van aan de onderneming toegekende officiële standby-faciliteiten.
- ii) De omvang en samenstelling van de aanwezige onbezwaarde liquide activa op basis van level 1 en level 2 criteria van de Liquidity Coverage Ratio (zie BCBS, International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, December 2010). Dit betekent dat de onderneming inzicht heeft in de eerste zes eigenschappen genoemd onder het eerste punt, toegepast op de als level 1 en level 2 kwalificerende activa.
- iii) De omvang en samenstelling van het totaal aan onderpand dat bij relevante centrale banken beleenbaar is in het kader van standaardfaciliteiten. Dit betekent dat inzicht bestaat in de eerste zes gegevens als beschreven onder het eerste punt hierboven, specifiek voor het onderpand dat door de ECB of een door de onderneming aan te geven andere erkende centrale bank als onderpand geaccepteerd wordt én dat inzicht bestaat in welk deel al bij die centrale bank in de onderpandspool is ingebracht.

- iv) Het eventuele bezwaarde gedeelte van het onderpand met de termijn waarop het onderpand vrij beschikbaar komt.¹⁴
- v) De omvang, samenstelling en verdeling over groepsonderdelen van de door de onderneming als (minimum) liquiditeitsbuffer aangehouden activa (o.b.v. liquiditeitswaarde ofwel de waarde na toepassing van haircuts op de marktwaarde) om aan de door de onderneming gehanteerde minimale survival period(s) of andere interne doelstellingen te kunnen voldoen.
- vi) Concentraties in onderpand onderscheiden naar soort en tegenpartij/issuer.

¹⁴ T.a.v. de collateralpool van een onderneming bij de ECB zal het niet steeds duidelijk kunnen zijn welke stukken exact bezwaard zijn, waardoor met het geven van percentages volstaan kan worden. Voor de LCR monitoring mogen ondernemingen veronderstellen dat de stukken met de laagste liquiditeitswaarde (niet zijnde level 1 of Level 2 onderpand) het eerste bezwaard worden. Daarna volgen achtereenvolgens level 2 en level 1 assets.

II.4 Wettelijke Minimum Ratio's: DNB toets, LCR en NSFR

(Regeling Liquiditeit Wft 2011)

(Zie ook Deel I paragraaf 5 van deze Handleiding)

Ratio

De minimale wettelijk vereiste liquiditeit is voor ondernemingen en toezichthouders een belangrijk referentiekader. De uitkomst van de DNB liquiditeitstoets en de historische en toekomstige ontwikkeling daarvan geven inzicht in de wijze waarop de onderneming haar liquiditeitsrisico stuurt. In het Bazel III raamwerk voor het liquiditeitsbeheer van december 2010 (Basel III: international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring) heeft het BCBS de kwaliteit en verhandelbaarheid van de in de LCR-buffer op te nemen activa aan strenge voorwaarden onderworpen en is met de NSFR beoogd een liquiditeitsstandaard met een langere toetsingshorizon te introduceren. De implementatie van de LCR als liquidity standard wordt voor Nederland vanaf 2015 voorzien. De implementatie van de NSFR wordt voorzien in 2018.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de toereikendheid van de liquiditeitsbuffers en het fundingprofiel van de onderneming gelet op de huidige en de verwachte toekomstige financiële positie van de onderneming en met in achtneming van de geldende en toekomstige liquiditeitsstandaarden.

Beoordelingscriteria

- i) De ontwikkeling van de liquiditeit op basis van de Regeling liquiditeit Wft (2011) is passend bij de karakteristieken van de onderneming en vertoont geen risicovolle trends. Voor de beoordeling kan gekeken worden naar de ontwikkeling van de week- en maandperiode over de 6 maanden voorafgaand aan de datum waarop de onderneming de voor de evaluatie van DNB (SREP) benodigde gegevens aan DNB heeft verstrekt, en een projectie daarvan voor de 6 maanden ná die datum. Bij de projectie kan de onderneming voor herfinanciering uitgaan van normale marktomstandigheden en het financieringsplan van de onderneming.
- ii) De uitkomst van de berekening van de huidige liquiditeitspositie op basis van de LCR standaard is passend bij de karakteristieken van de onderneming en de verwachtingen van relevante marktpartijen ten aanzien van – de mate van – compliance met de LCR. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de uitvraaggegevens per de meest recente ultimo of medio op basis van de QIS monitoring template of de toekomstige verplichte standaardrapportage voor de LCR.
- iii) Het voorgenomen migratiepad naar (het behouden van) compliance met de LCR standaard is passend bij de karakteristieken van de onderneming en houdt rekening met verwachtingen van relevante marktpartijen.
- iv) De berekening van de liquiditeitspositie op basis van de NSFR standaard is passend bij de karakteristieken van de onderneming en de verwachtingen van relevante marktpartijen ten aanzien van – de mate van – compliance met de NSFR. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de uitvraaggegevens per de meest recente ultimo of medio op basis van de QIS monitoring template of de toekomstige verplichte standaardrapportage voor de NSFR.
- v) Het voorgenomen migratiepad naar (het behouden van) compliance met de NSFR standaard is passend bij de karakteristieken van de onderneming en houdt rekening met verwachtingen van relevante marktpartijen.
- vi) Bij de bepaling van de omvang en ontwikkeling van wettelijke minimum ratio's is inzicht in de mate waarin afzonderlijke groepsentiteiten en/of business lines hieraan bijdragen.

II.5 Stress Testing

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 18, 19 en 20)

(Zie ook Deel I paragrafen 6, 8 en 10 van deze Handleiding)

Ratio

Stress-testing is een belangrijk instrument van het liquiditeitsrisicobeheer van een onderneming om op basis van verschillende scenario's van stress te beoordelen of de liquiditeit van de onderneming onder die scenario's qua omvang, samenstelling en verdeling toereikend blijft. Op basis van de stresstest uitkomsten kan de onderneming zich een beeld vormen van de mogelijke liquiditeitsrisico's die de onderneming loopt en kan een vergelijking gemaakt worden met de vastgestelde risicotolerantie.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt aan de hand van de stresstest veronderstellingen, de stresstest methodieken en de stresstest resultaten de toereikendheid van de liquiditeitspositie en de maatregelen voor het beheersen van het liquiditeitsrisico van de onderneming.

Paragraaf 5a: ILAAP stress-scenario's

Ratio

Voor wat betreft de scenario's valt onderscheid te maken tussen enerzijds normale omstandigheden en anderzijds de voor de onderneming relevante omstandigheden van stress. De omstandigheden van stress hebben betrekking op ondernemings specifieke omstandigheden, marktspecifieke omstandigheden en een combinatie van beiden. De scenario's houden rekening met historische gegevens én met hypothesen die gebaseerd zijn op weloverwogen aannames, relevant voor de betrokken onderneming. Als belangrijk onderdeel van het stress-test programma wordt rekening gehouden met simultane druk in zowel funding- als activamarkten, in uiteenlopende marktsegmenten. Nadrukkelijk wordt rekening gehouden met het reputatierisico en de impact van zogenoemde 'trigger events', waaronder een 'downgrade van de rating'.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de door de onderneming gehanteerde scenario's voldoende extreem zijn en specifiek toegesneden zijn op de kenmerken van de onderneming.

Beoordelingscriteria

Hoewel de aannames bij de stresstests afhankelijk zijn van de aard en complexiteit van de onderneming en dus voor verschillende ondernemingen verschillend kunnen zijn, kan DNB zich bij de evaluatie van het ILAAP onder andere baseren op:

- Soorten van door een onderneming te onderkennen stress-scenario's.
- Minimale duur en zwaarte van de stress-scenario's.
- Gevolgen van de stress-scenario's voor de *risk drivers* van een onderneming.

Soorten van door een onderneming te onderkennen stress-scenario's

- i) Een onderneming baseert haar stresstests op scenario's die voor het bedrijf voldoende relevant, gedetailleerd en extreem zijn. Hierbij kunnen ondernemingsspecifieke scenario's, marktspecifieke scenario's en scenario's die een combinatie van beiden vormen, onderscheiden worden. Ondernemingen maken uitwerkingen van deze verschillende scenario's en maken ook gebruik van reverse-stresstesting. Bij reverse-stresstesting kan teruggerekend worden welke mate van stress bijvoorbeeld tot het niet halen van de interne doelstellingen zou leiden.
- ii) De onderneming past zowel scenario's met extreme stress (gericht op bijvoorbeeld survival periods) als minder extreme stress (bijvoorbeeld als onderdeel van de inschatting van de haalbaarheid van het fundingplan of het testen van de houdbaarheid van de interne targets of minimumvereisten tijdens een marktverstoring).
- iii) Ondernemingen leggen alle bijzonderheden en gemaakte veronderstellingen ten aanzien van de verschillende stress-scenario's, de verwachte of geplande ontwikkelingen van hun balansposten en de resultaten van die scenario's schriftelijk vast.

Minimale duur en zwaarte van de stress-scenario's

- iv) Tenzij bijzondere omstandigheden tot andere aannames nopen, wordt er bij de ontwikkeling van stresstests van uitgegaan dat voor het verkrijgen van goed inzicht in de toereikendheid van liquiditeitsposities en de beheersingsmaatregelen, de volgende stresstest-elementen van toepassing zijn:
 - de duur van de totale stressperiode bedraagt in totaal 3 maanden of langer;
 - unsecured wholesale funding wordt gedurende 3 maanden niet doorgerold;
 - retail outflow verdubbelt of stijgt minimaal tot 20% van het oorspronkelijke retail-volume gedurende de eerste maand van de ondernemingsspecifieke stressperiode;
 - contingente verplichtingen (exclusief officiële standby-faciliteiten) worden gedurende de eerste 3 maanden voor 50% aangesproken;
 - haircuts stijgen met voor de betreffende liquide activa of instrumenten realistische percentages onder stress;
 - marktwaardes van liquide activa dalen tot voor die activa realistische prijsniveaus onder stress;
 - forex markten sluiten de eerste 2 weken;
 - rating downgrades met 2 notches binnen de eerste 3 maanden.

De hierboven genoemde elementen behelzen een ander en langer scenario dan de liquiditeitstoets van de Regeling liquiditeit Wft. De onderneming kan daarbij zelf een inschatting maken van de mogelijkheden om liquiditeit te verkrijgen op basis van activa die niet door de toezichthouder als zeer liquide worden erkend. De onderneming kan naast een zeer extreem scenario ook mildere scenario's hanteren waarbij alleen zeer liquide activa als buffer gebruikt worden.

Gevolgen van de stress-scenario's voor de riskdrivers van een onderneming

De *risk drivers* van een onderneming zijn de door de onderneming onderkende liquiditeitsrisico-factoren, die zowel onder normale omstandigheden ('business as usual') als onder stress-omstandigheden van wezenlijke betekenis zijn voor de liquiditeitspositie en de continuïteit van de onderneming. Internationaal worden in dit verband de volgende *risk drivers* onderkend (deze worden in paragraaf 5c nader toegelicht):

- A. Wholesale funding risico
 - B. Retail funding risico
 - C. Intraday liquiditeitsrisico
 - D. Intragroup en intra-company liquiditeitsrisico
 - E. Liquiditeitsrisico van goed verhandelbare activa
 - F. Liquiditeitsrisico van niet goed verhandelbare activa
 - G. Fundingconcentratie-risico en markttoegankelijkheid
 - H. Liquiditeitsrisico samenhangend met buitenbalansposten
 - I. Liquiditeitsrisico gerelateerd aan het reputatierisico, het bedrijfsmodel en de strategie van de onderneming
 - J. Valuta liquiditeitsrisico
- v) Met betrekking tot de ontwikkeling van de riskdrivers bij normale bedrijfsuitoefening (business as usual), heeft een onderneming inzicht in de gevoeligheid van de liquiditeitspositie voor (veranderingen in) de verschillende riskdrivers op maandbasis over een periode van 6 maanden na de rapportagedatum waarover de onderneming de voor de evaluatie door DNB (SREP) benodigde gegevens aan DNB heeft verstrekt.
- vi) Met betrekking tot de ontwikkeling van de riskdrivers bij de verschillende scenario's van stress, heeft de onderneming inzicht in de gevoeligheid van de liquiditeitspositie voor (veranderingen in) de verschillende riskdrivers op maandbasis over een periode van minimaal 3 maanden na de rapportagedatum waarover de onderneming de voor de evaluatie door DNB benodigde gegevens aan DNB heeft verstrekt. De onderneming past daarbij omstandigheden van stress toe die betrekking hebben op ondernemingsspecifieke omstandigheden, marktspecifieke omstandigheden en een combinatie van beiden.
- vii) De onderneming beoordeelt op basis van de resultaten van de stresstesten de toereikendheid van haar vooraf gemaakte en aan de risk drivers gerelateerde veronderstellingen ten aanzien van:
- correlaties tussen markt-, funding- en kredietrisico;
 - de fundingdiversificatie;
 - beperkingen ten aanzien van de daadwerkelijke beschikbaarheid van actiefposten;
 - de gehanteerde margin calls en/of aanvullend vereist onderpand;
 - de gevolgen voor de liquiditeitspositie bij het honoreren van contingente verplichtingen;
 - de toegang tot openmarkt operaties en/of andere liquiditeitsfaciliteiten;
 - balansontwikkelingen;
 - de gedragsveronderstellingen ten aanzien van de markttoegang tot en de mogelijkheden tot doorrol van bezwaarde en niet-bezwaarde financieringsbronnen (ontrekkingspercentages of (netto) groei per financieringsbron per periode);
 - de werking van valutamarkten waarin de onderneming actief is;
 - de werking van betaal- en effecten-afwikkelingsystemen waarvan de onderneming afhankelijk is;
 - overige door de onderneming gehanteerde veronderstellingen.

- viii) Met betrekking tot de ontwikkeling van de riskdrivers ten opzichte van de voor die riskdrivers geformuleerde risicolimieten, beschikt de onderneming over informatie over:
- de wijze waarop de riskdrivers zich zowel onder normale omstandigheden als onder stress ontwikkelen ten opzichte van door de onderneming vastgestelde risicolimieten. De onderneming houdt daarbij rekening met de gecorreleerde effecten op de actief- en passiefposten van de onderneming met inbegrip van tweede ronde effecten als gevolg van zowel marktbrede als ondernemingsspecifieke ontwikkelingen;
 - de wijze waarop de scenario-uitkomsten vertaald worden in beleidsconsequenties voor het liquiditeitsrisicobeheer;
 - of en in hoeverre voorzien moet worden in additionele risicomitigatie door de onderneming;
 - welke maatregelen uit of eventueel aanpassingen aan het contingency funding plan nodig zijn.

Paragraaf 5b: Gebruik van stresstest resultaten

Ratio

De waarde van stresstests voor de kwaliteit van de risicobeheersing is sterk verbonden met de wijze waarop de onderneming om gaat met de uitkomsten van de stresstests. In Deel I van deze handleiding is hier reeds het nodige over beschreven.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de stresstest resultaten binnen de onderneming gebruikt worden om tijdig risico's te identificeren en de voor de onderneming onacceptabele risico's tijdig te mitigeren.

Beoordelingscriteria

De onderneming gebruikt de resultaten van stresstests om:

- i) Vast te stellen of maatregelen nodig zijn om de huidige positie nu of in de toekomst binnen de normen van de risicotolerantie te brengen of houden. Indien dit het geval is, wordt duidelijk aangegeven welke maatregelen genomen worden, welke omvang nodig is, wanneer deze plaats moeten vinden en van welke succesfactoren ze afhankelijk zijn.
- ii) Het fundingplan te toetsen op haalbaarheid en kwetsbaarheden te identificeren. Op basis daarvan kan bijvoorbeeld het fundingplan of de timing van de uitvoering aangepast worden.
- iii) Het contingency fundingplan te toetsen op haalbaarheid en de mate van realisme van de gemaakte aannames ten aanzien van timing van acties en de daaruit voortvloeiende liquiditeitsopbrengst.
- iv) Het senior management, inclusief de raad van bestuur en de raad van commissarissen, te informeren over de risico's die de onderneming loopt.
- v) Bij de uitwerking van haar ILAAP stresstest zal de onderneming tevens aangeven in hoeverre de door de onderneming in haar vorige ILAAP aangekondigde maatregelen opgevolgd zijn.

Paragraaf 5c: Toelichting Riskdrivers

A: Wholesale funding risico

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 18)

Ratio

Wholesale funding is afkomstig van niet natuurlijke personen en betreft een financieringsbron waarvan vooral in tijden van stress de onttrekkingsratio in vergelijking tot andere financieringsbronnen zeer hoog zal zijn. Binnen wholesale funding is een nadere onderverdeling mogelijk naar de mate waarin dit het geval kan zijn.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt aan de hand van de desbetreffende gegevens de mate waarin de onderneming van (volatiele) wholesale funding afhankelijk is en de wijze waarop de hieruit voortvloeiende risico's beheerst worden. De toezichthouder vergelijkt hiertoe de afhankelijkheid van wholesale funding met de liquiditeitsbuffers en andere contingency maatregelen.

Beoordelingscriteria

- i) De onderneming maakt onderscheid tussen de diverse soorten van wholesale funding op basis van historisch waargenomen onttrekkingspercentages en/of op basis van de verwachtingen die de onderneming heeft met betrekking tot de hoogte van deze percentages tijdens het voordoen van door de onderneming geformuleerde scenario's.
- ii) Door de onderneming, kunnen, afhankelijk van de aard en complexiteit van de onderneming de volgende categorieën wholesale funding worden onderkend¹⁵:
 - ongedekte wholesale funding afkomstig van kleinere ondernemingen tot een bedrag van € 1 miljoen per onderneming¹⁶;
 - ongedekte wholesale funding van ondernemingen, die naast een crediteurenrelatie met de onderneming in kwestie ook een andere operationele relatie met de onderneming onderhouden¹⁷;
 - ongedekte wholesale funding verstrekt door niet-financiële ondernemingen, overheden, regionale en lokale overheden en openbare nutsbedrijven¹⁸;
 - ongedekte wholesale funding verstrekt in de vorm van ongedekte certificates of deposits, medium term notes, Floating rate notes of commercial paper;
 - ongedekte wholesale funding afkomstig van rechtspersonen die gevoelig zijn voor de kredietwaardigheid van de onderneming in kwestie, waaronder banken, pensioenfondsen en money market funds¹⁹;
 - gedekte wholesale funding waarvan door de onderneming is aangegeven dat zij de passiva als gedekte financieringsbron gebruikt of kan gebruiken, en in hoeverre zij voorziet dat onder de verschillende stress-scenario's deze funding kan worden gecontinueerd. Daarbij formuleert de onderneming op basis van de kwaliteit van het onderpand de doorrolpercentages van deze fundingbronnen²⁰.

¹⁵ Deels conform de LCR-definities, zie de indeling van BCBS 188, par. 69 en 70.

¹⁶ Vergelijk BCBS 188, par. 69 en 70; de onttrekkingspercentages voor de desbetreffende stabiele retailfunding liggen tussen de 5% en 10% per maand; bij minder stabiele retailfunding is sprake van minimaal 10% per maand. Van de onderneming wordt verwacht dat een inschatting van het opvraagbaarheidsrisico gebaseerd wordt op eigen ervaringen en inschattingen, passend bij de risicotolerantie van de onderneming.

¹⁷ Vergelijk BCBS 188, par. 72 t/m 77.

¹⁸ Vergelijk BCBS 188, par 81.

¹⁹ Hieronder kunnen ook treuhand-gelden of fiduciaire deposito's afkomstig van of via banken begrepen worden.

²⁰ vergelijk de indeling van BCBS 188, par 87.

- iii) Voorts heeft de onderneming inzicht in belangrijke bewegingen met betrekking tot:
- het totale bedrag aan wholesale funding van de onderneming;
 - het totale bedrag aan (ongedekte) wholesale funding < 1 jaar;
 - de totale bedragen aan wholesale funding uitgesplitst naar subcategorie;
 - de onderverdeling secured wholesale funding in OTC, CCP en triparty.
- iv) Aanvullend heeft de onderneming inzicht in de ontwikkeling van de volgende ratio's:
- wholesale funding per subcategorie / totale wholesale funding;
 - wholesale funding / totale schulden van de onderneming;
 - wholesale funding > 1 jaar / totale wholesale funding;
 - unsecured wholesale funding < 1 jaar / totale wholesale funding;
 - direct opvraagbare of overnight wholesale funding (inclusief wholesale funding opvraagbaar met boeteclausule) / totale wholesale funding;
 - secured wholesale funding / totale wholesale funding;
 - secured wholesale funding gebaseerd op zeer liquide activa conform de LCR criteria voor Level 1 en Level 2 assets / totale wholesale funding²¹;
 - triparty wholesale funding / totale wholesale funding.

Bij de uitwerking van de stressed scenario's wordt een beeld gegeven over hoe wholesale funding zich binnen de onderneming als totaal bedrag en als bedrag per subcategorie ontwikkeld heeft onder de scenario's.

B: Retail funding risico

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 18)

Ratio

Retail funding is de financiering, die afkomstig is van natuurlijke personen (variabele spaargelden, (spaar)deposito's, rekeningen courant). De liquiditeitsbehoefte die verbonden is met veranderingen in de beschikbare retailfunding is hoofdzakelijk gebaseerd op gedragsveronderstellingen. In vergelijking tot wholesale funding zal de stickiness²² van retailfunding en daarmee de stabiliteit van deze funding in het algemeen hoger zijn. De mate waarin is afhankelijk van het type klant en de relatie tussen de klant en de onderneming.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de stabiliteit van de verschillende door de onderneming onderkende soorten van retailfunding en de verwerking hiervan in de stresstests. De toezichthouder vergelijkt de afhankelijkheid van (vooral niet-stabiele) retail funding met de liquiditeitsbuffers en andere contingency maatregelen en beoordeelt of de risico's adequaat beheerst worden.

²¹ Vergelijk BCBS 188 par. 40 c, d en e voor Level 1 assets en par. 41 en 42 voor Level 2 assets en voorts de karakteristieken van high quality liquid assets zoals weergegeven onder par. 22 a en b.

²² Met stickiness in deze context te verstaan de mate waarin deze funding - en dus de onttrekking van deze funding - gevoelig is voor de kredietwaardigheid van de onderneming

Beoordelingscriteria

- i) De onderneming maakt als onderdeel van de beheersing van het liquiditeitsrisico op passende wijze gebruik van de standen van en veranderingen in:
- de omvang van het totale bedrag aan retail funding;
 - de omvang van de stabiele retailfunding²³ en het aandeel daarvan in de totale retailfunding. De onderneming stelt vast welke percentages van toepassing zijn per type stabiele retail funding in ieder van de stress scenario's;
 - de omvang van de retailgelden met een volledige dekking door een depositogarantieregeling;
 - de omvang van niet-stabiele retailfunding²⁴ en het percentage daarvan ten opzichte van de totale retailfunding. De onderneming stelt vast welke percentages van toepassing zijn per type niet-stabiele retail funding in ieder van de stress scenario's;
 - de omvang van niet door depositogarantiestelsels gedekt spaargeld bestaande uit internetspaargeld van monocliënten.
- ii) Aanvullend kan de onderneming de ontwikkeling van de volgende ratio's in aanmerking nemen:
- het percentage van retailfunding t.o.v. de totale funding;
 - de omvang en het percentage van direct opvraagbare of met boeteclausule opvraagbare retail- funding t.o.v. de totale retailfunding en de totale funding van de onderneming;
 - het percentage van de term-retailfunding dat niet opvraagbaar is met een boeteclausule t.o.v. de totale retailfunding en de totale funding.
- iii) Bij de uitwerking van de stress scenario's wordt een beeld gegeven over hoe retail funding zich binnen de onderneming als totaal fundingbedrag en als bedrag per subcategorie ontwikkeld heeft onder de stress scenario's. Er zijn schattingen beschikbaar voor de onttrekkingen per maand voor retailfunding in totaliteit en de retailfunding per subcategorie.

C: Intraday liquiditeitsrisico

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 14)

Ratio

Een onderneming heeft inzicht in de mate waarin zij voor de verschillende betalings- en effectenafwikkelingsystemen betaalcapaciteit of onderpand dient aan te houden. De onderneming heeft daarbij inzicht in de grootte en timing van voorkomende uitslagen in benodigde betaal- en onderpandcapaciteit. De onderneming houdt daarbij rekening met de gebruikelijke fluctuaties onder normale omstandigheden, bijvoorbeeld ten gevolge van seizoenpatronen, maar ook met fluctuaties, die zich bij stressed omstandigheden kunnen voordoen. De betalingscapaciteit wordt bepaald door het voor dit doel gereserveerde onderpand en backup-faciliteiten.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt het intraday liquiditeitsrisico dat met de organisatie van het betalings- en effectensettlementsverkeer samenhangt, de wijze waarop dit door de onderneming beheerst wordt en de buffers die tegenover dit risico staan.

²³ Zie bijvoorbeeld BCBS 188, par 54 t/m 56.

²⁴ Zie bijvoorbeeld BCBS 188, par 57 e.v.

Beoordelingscriteria

De onderneming houdt als onderdeel van de beheersing van het liquiditeitsrisico op passende wijze rekening met:

- i) De dagelijkse bruto in- en uitgaande kasstromen afzonderlijk per betaal- en afwikkelstelsel, waarin de onderneming participeert.
- ii) Het normale patroon van uitgaande en ingaande betaalstromen en het cumulatieve netto verschil tussen deze stromen gedurende de dag. De onderneming bepaalt de maximale netto cumulatieve intraday liquiditeitspositie over een bij de onderneming passende periode en betreft daarbij alle betaal- en (effecten)afwikkelstelsels, waarvan zij gebruik maakt.
- iii) Welke omvang en samenstelling van onderpand onder normale omstandigheden nodig zijn om alle verplichtingen, die voortvloeien uit de participatie van de onderneming in de verschillende betaal- en effecten-afwikkelstelsels (bedragen per locatie, per periode) tijdig na te komen.
- iv) Hoeveel extra intraday liquiditeit bij stress nodig kan zijn ten gevolge van het (gedeeltelijk) niet tijdig nakomen van (substantiële) betalingsverplichtingen door een belangrijke tegenpartij of verbonden groep van tegenpartijen.
- v) Welke effecten voor het betaal- en effectenverkeer te verwachten zijn als gevolg van het bij stress minder waard worden van voor dit verkeer bestemd onderpand.
- vi) De gemiddelde dagelijks vrij beschikbare onderpandwaarde om onverwachte bewegingen in het dagelijkse betalings- en afwikkelverkeer te kunnen opvangen.
- vii) Het totaal van de dagelijkse tijdskritische betalingsverplichtingen per tijdsperiode binnen een dag van alle betaal- en afwikkelstelsels waarvan de onderneming gebruik maakt; hierbij kan de onderneming uitgaan van een periode die voor haar bedrijf een geschikte observatietermijn oplevert (bijvoorbeeld een periode van 3 maanden).
- viii) Het aantal en de totale waarde van niet op tijd afgewikkelde betalingen en afwikkelingen (settlements) per geschikte observatieperiode (bijvoorbeeld een periode van 3 maanden).
- ix) De gestorte marginverplichtingen ten behoeve van eigen posities in de vorm van op deposito aangehouden gelden of onbezwaard onderpand, zowel voor OTC- als beursgenoteerde transacties, solo en groepsbreed.
- x) Contingente verplichtingen waarmee de onderneming voor het intraday liquiditeitsrisico rekening houdt.
- xi) De onderneming maakt zoveel mogelijk onderscheid tussen de betaalcapaciteit die zij voor haar betalings- en afwikkelingsverkeer voor eigen rekening nodig heeft én die zij uit hoofde van haar cliëntenverkeer (inclusief correspondent banken) nodig heeft.
- xii) De (vanuit operationele en reglementaire redenen) minimale tijdsduur die de onderneming nodig heeft om extra betaalcapaciteit naar haar betaalsystemen over te brengen.
- xiii) De relevante cut-off times en noodprocedures met betrekking tot betalings- en effectenafwikkelstelsels, waarvan de onderneming gebruik maakt.
- xiv) De back-up faciliteiten bij business as usual en stressed omstandigheden met specificatie van de omvang, het tijdsbestek waarbinnen en de voorwaarden waaronder deze faciliteiten ter beschikking kunnen komen.
- xv) De omvang van de gecommiteerde en niet-gecommiteerde kredietlijnen die de onderneming ter beschikking heeft om betalingscapaciteit te kunnen ontvangen.

- xvi) De omvang aan gecommiteerde en niet-gecommiteerde intraday kredietlijnen die de onderneming verstrekt heeft aan andere partijen ten behoeve van intraday krediet.
- xvii) De kosten die gemoeid zijn met het verkrijgen van intraday collateral of krediet, zowel vanuit de eigen onderneming als vanuit externe bronnen.
- xviii) De verhouding tussen het onderpand dat gebruikt kan worden voor de facilitering van het dagelijks betalings- en effectenverkeer en de (treasury)limieten voor overnight posities in de voor de onderneming significante valuta.

D: Intra-group en intra-company liquiditeitsrisico

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 14, 17 en 18)

Ratio

Een onderneming houdt bij haar liquiditeitsbeheer rekening met de uitzettingen en opnames binnen de groep²⁵. Bij de verschillende groepsonderdelen kunnen zich tegelijkertijd stressed omstandigheden voordoen, waardoor deze onderdelen genoodzaakt kunnen zijn uitgeleende gelden terug te roepen en reeds opgenomen of aanvullende middelen te willen verlengen of opnemen. Tevens kan terugbetaling van intra-group of intra-company uitgezette gelden in het buitenland beperkt worden door nationale toezichthouders of overheden.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de wijze waarop de onderneming het risico voortvloeiend uit de mismatch tussen activa en passiva bij groepsonderdelen beheerst. De toezichthouder beoordeelt of de bestaande intra-group en intra-company verhoudingen passend zijn voor de onderneming.

Beoordelingscriteria

In haar ILAAP wordt door de onderneming aangegeven wat de kenmerken zijn van de onderstaande aspecten, inclusief een beoordeling van de potentiële liquiditeitsrisico's:

- i) De groeps- en business line structuur van alle geconsolideerde en niet geconsolideerde binnen- en buitenlandse groepsonderdelen met vermelding van de totale activa en passiva per groepsonderdeel.
- ii) De markttoegang tot fundingbronnen in voor de onderneming relevante valuta op basis van door externe partijen bevestigde kredietlimieten voor groepsonderdelen met specificatie van bedragen en looptijden.
- iii) De mate waarin groepsonderdelen toegang hebben tot centrale bank faciliteiten (met bepaling van de omvang van de bedragen per valuta en de specificatie van het ter beschikking staande onderpand en de van toepassing zijnde centrale bank haircuts).
- iv) De juridische, reglementaire, geografische of operationele beperkingen die er kunnen bestaan met betrekking tot intra-group/company uitzettingen en opnames.
- v) De (interne) liquiditeitslimieten voor en exposures op groepsonderdelen; in totaal en per afzonderlijke entiteit, inclusief looptijden.

²⁵ Intra-group verhoudingen betreffen financiële verhoudingen tussen zelfstandige en niet zelfstandige entiteiten in binnen- en buitenland. Intra-company verhoudingen betreffen financiële verhoudingen tussen afdelingen in verschillende landen van dezelfde juridische entiteit.

- vi) De bestaande intra-group/company verhoudingen per rapportagedatum (leningen en deposito's met specificatie van valuta, bedragen, looptijden, namen van de entiteiten en business lines).
- vii) Het gemiddelde van de uitzettingen aan en opnames van groepsonderdelen, met de uitschieters daarin gedurende de laatste 12 maanden (seizoenpatronen).
- viii) Overzicht van deposito's en leningen van groepsonderdelen met externe partijen (valuta, bruto bedragen, looptijden, namen of soorten tegenpartijen, saldo per (soort) tegenpartij en het totaal per groepsonderdeel geleende of uitgezette bedrag).
- ix) De liquiditeitsposities en de ontwikkeling daarin van binnen- en buitenlandse groepsonderdelen (business lines en/of groepsentiteiten) op basis van wettelijke minimumratio's.
- x) Het liquiditeitsbeslag dat, of de liquiditeitsbijdrage die onder de door de onderneming geformuleerde stress scenario's van groepsonderdelen (business lines en/of groepsentiteiten) maximaal te verwachten is.

E: Liquiditeitsrisico van verhandelbare activa

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 16 en 17)

Ratio

De liquiditeitsbuffer dient om liquiditeitsbehoeften ten gevolge van voorziene en onvoorziene omstandigheden op te kunnen vangen. De omvang en samenstelling van de buffer bepaalt in hoeverre op basis van de activa uit deze buffer door verkoop of via repomarkten door de onderneming vooraf geformuleerde uithoudingsperiodes kunnen worden doorstaan zonder dat aan de continuïteit, het bedrijfsmodel of de strategie van de onderneming afbreuk wordt gedaan. De buffer bestaat uit zeer liquide activa die zelfs onder verstoorde marktomstandigheden in die verstoorde markt ingezet kunnen worden om liquiditeit te verkrijgen.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de kwaliteit van de liquiditeitsbuffer en de realiseerbaarheid van de liquiditeitswaarde die de onderneming aan de verhandelbare activa toekent voor intern gebruik (o.a. stresstests).

Beoordelingscriteria

De onderneming hanteert een prudente inschatting van de zowel de liquiditeitswaarde als benodigde tijd om buffer assets te liquideren. Ten opzichte van de actuele liquiditeitswaarde wordt een additionele stress toegepast. Hierbij maakt de onderneming gebruik van informatie over standen van en (mogelijke toekomstige) ontwikkelingen in:

- i) De totale marktwaarde per soort onderpand in alle significante valuta.
- ii) De van toepassing zijnde centrale bank haircuts van alle soorten onderpand en de stabiliteit daarvan.
- iii) De fysieke (bewaar)locatie van het onderpand.
- iv) De geschatte tijd, die met een verkoop onder normale marktomstandigheden gemoeid zal zijn.
- v) De geschatte tijd en verwachte liquiditeitswaarde behorend bij het in de markt omzetten van het onderpand in liquiditeit (bv via repo).

- vi) Een realistische inschatting van de benodigde tijd voor en de verwachte opbrengst van een geforceerde verkoop van deze activa onder de voor het ILAAP gekozen stress-scenario's, waarbij in aanmerking wordt genomen de:
 - marktomvang in deze activa;
 - grootte van de bid-offer spreads;
 - aanwezigheid van market makers in de markt waar deze activa worden verhandeld;
 - complexiteit van de activa;
 - toegang van de onderneming tot deze markt (verhandelde volumes en frequentie van transacties);
 - van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen voor deze activa.
- vii) De omvang van de verliezen bij een geforceerde verkoop van de liquide activa en de gevolgen hiervan voor de solvabiliteitspositie.
- viii) De beperkingen van juridische, reglementaire, geografische, operationele of andere aard, die liquidatie niet of uitsluitend beperkt mogelijk kunnen maken. De onderneming maakt een inschatting van de bedragen aan activa die door deze beperkingen niet te liquideren zijn.

F: Liquiditeitsrisico van niet verhandelbare activa

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 16 en 17)

Ratio

Niet verhandelbare activa bieden voor de korte termijn geen mogelijkheden om via verkoop of belening liquiditeit te verkrijgen. Toch bestaan voor bepaalde soorten activa soms mogelijkheden om op (middel)lange termijn tot omzetting in verhandelbare financiële instrumenten te komen. Voorbeelden hiervan kunnen zijn: securitisatie, warehousing, covered bond programma's of onderhandse verkoop van assets met een zeer laag kredietrisico.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de liquiditeitswaarde die de onderneming toekent aan niet verhandelbare activa en de wijze waarop hiermee omgegaan wordt in onder andere de interne limieten en stresstests.

Beoordelingscriteria

In het kader van het ILAAP geeft de onderneming inzicht in:

- i) De omvang van de geschatte bedragen die de onderneming in niet onder stress verhandelbare activa ter beschikking staan.
- ii) Specificatie van de wijze waarop deze assets omgezet kunnen worden in liquiditeit.
- iii) Welke tijdslijnen de onderneming nodig zal hebben om onder normale omstandigheden en bij stress liquiditeit uit deze activa te verkrijgen.
- iv) De hoeveelheid liquiditeit, die volgens de onderneming bij de liquidatie van de betreffende activa ter beschikking zouden kunnen komen.
- v) De kosten en verliezen die met de omzetting van deze activa in liquiditeit gemoeid gaan en de gevolgen hiervan voor de solvabiliteitspositie.

G: Funding-concentratierisico en markttoegankelijkheid

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 18)

Ratio

De onderneming draagt zorg voor diversificatie van de liquiditeitsbronnen en het behoud van markttoegang tot meerdere markten waarop liquiditeiten kunnen worden verkregen. Indien sprake is van concentratie in bepaalde fundingbronnen, wordt extra aandacht besteed aan de gevolgen van het wegvallen van deze fundingbronnen.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de mate waarin fundingconcentraties voorkomen en de wijze waarop de onderneming hiermee omgaat in onder andere de interne limieten en stresstests. Tevens beoordeelt de toezichthouder de activiteit op de voor de onderneming belangrijke fundingmarkten.

Beoordelingscriteria

- i) De onderneming neemt in het kader van het ILAAP funding concentraties (in absolute bedragen en uitgedrukt als percentage van de totale funding) in aanmerking en maakt daarbij onderscheid naar:
 - product;
 - instrument;
 - soort tegenpartij;
 - secured en unsecured funding;
 - valuta;
 - looptijd;
 - geografische locatie.
- ii) Voor wat betreft secured funding neemt de onderneming in aanmerking fundingconcentraties met betrekking tot:
 - securities financing activiteiten of overige activiteiten op basis van secured funding. Hierbij kan gedacht worden aan stock borrowing/lending en repo's/reverse repo's, de laatste onderscheiden naar OTC, CCP en triparty;
 - asset backed commercial paper;
 - covered bonds;
 - securitisaties van leningen op basis van credit cards en auto's;
 - securitisaties van hypotheke;
 - open markt operaties.
- iii) Voorts neemt de onderneming in aanmerking de:
 - tien grootste fundingbronnen van de onderneming;
 - looptijdstructuur van deze tien grootste fundingbronnen;
 - markten en marktpartijen (bemiddelaars) die voorzien in de fundingbehoefte van de onderneming;
 - verwachtingen met betrekking tot de onttrekkingen van de funding afkomstig van de hier genoemde funding-concentraties en fundingbronnen onder normale omstandigheden en onder stressed omstandigheden.

H: Buitenbalans financiële verhoudingen en daarmee samenhangend liquiditeitsrisico *(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 15 en 19)*

Ratio

Ook activiteiten die niet tot uitdrukking komen op de balans kunnen tot toename van het liquiditeitsrisico leiden. Het gaat hier om zowel contractuele als niet contractuele verplichtingen, waarvan de niet-nakoming tot reputatieschade kan leiden. De onderneming becijfert de mogelijke liquiditeitsbehoefte als gevolg van deze buitenbalans activiteiten en onderkent deze als onderdeel van de stress scenario's en interne limieten.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de onderneming voldoende rekening houdt met de invloed van marktontwikkelingen en de kredietstatus van de onderneming op de risico's van uiteenlopende activiteiten buiten de balansstelling met het oog op de beheersing van haar huidige en toekomstige liquiditeitspositie.

Beoordelingscriteria

De onderneming houdt bij:

- i) Geactualiseerde overzichten van alle contractuele en niet contractuele buitenbalans transacties.
- ii) Berekeningen van de liquiditeitsstromen waartoe de hier bedoelde transacties of verplichtingen onder normale omstandigheden en bij stressed-omstandigheden aanleiding kunnen geven, waarbij de volgende groeperingen als leidraad kunnen dienen:
 - netto betalingsverplichtingen, berekend per tegenpartij, uit hoofde van derivatenposities; dit betreffen de kasstromen vanwege rentebetalingen, de afloop of uitoefening van een contract of kasstromen en/of onderpandstromen samenhangend met herwaarderingen van contracten (bijvoorbeeld marginverplichtingen in cash of aanvullende onderpand-verplichtingen). In laatstgenoemd verband dient tenminste nagegaan te worden welke gevoeligheden de creditrating van de onderneming voor de hier bedoelde derivatencontracten heeft, welke liquiditeitsbehoeften kunnen ontstaan a.g.v. waarderingsverschillen van gestort onderpand, toegenomen volatiliteit of verandering van marktprijzen (of op andere wijze zoals kan worden bepaald door collateral support annexes);
 - trekkingen onder kredietverplichtingen en liquiditeitsfaciliteiten (committed credit en liquidity facilities) en overige voorwaardelijke verplichtingen zonder relatie met securitisatie vehicles. Deze trekkingen betreffen gecommitteerde funding faciliteiten (aan zowel professionele als niet-professionele tegenpartijen), nog niet aangetrokken leningen of nog niet gestorte hypotheek en bijvoorbeeld creditcard debetstanden;
 - liquiditeitsfaciliteiten ten behoeve van sponsored en/of door derde partijen gestructureerde securitisatie programma's (asset backed securities, conduits en/of vergelijkbare financieringsvehicles). Door de onderneming wordt aangegeven de omvang van de mogelijke verplichtingen, de situatie waarin een beroep op de faciliteiten gedaan zou kunnen worden en de te verwachten effecten op de liquiditeit van de onderneming.

I: Liquiditeitsrisico gerelateerd aan het reputatierisico, het bedrijfsmodel en de strategie *(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 15, 19 en 22)*

Ratio

De onderneming analyseert de hoeveelheid liquiditeit – in totaliteit en per fundingbron - die nodig is om te voorkomen dat bij stressed omstandigheden het bedrijfsmodel, de strategie en de reputatie van de onderneming beschadigd worden. Andersom wordt door de onderneming inzichtelijk gemaakt welke onderdelen van het business model (bijvoorbeeld

grote repo-activiteiten met volatiele winstgevendheid) een sterke impact op de liquiditeitspositie kunnen hebben.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt in hoeverre de onderneming voldoende rekenschap geeft van de beperkingen die zij in haar bedrijfsmodel en strategie kan aanbrengen zonder het bedrijfsmodel, de strategie of de reputatie van de onderneming te schaden. Tevens beoordeelt de toezichthouder of de onderneming voldoende rekenschap geeft van activiteiten die van essentieel belang zijn voor het business model en grote impact (kunnen) hebben op de liquiditeitspositie.

Beoordelingscriteria

De onderneming maakt in absolute en relatieve zin (met bedragen en percentages) inzichtelijk (inclusief toelichting op welke wijze hiermee wordt omgegaan in de beheersing van het liquiditeitsrisico):

- i) De goedgekeurde interne liquiditeitslimieten voor de afzonderlijke business lines en/of groepsentiteiten met specificatie van de looptijden waarvoor door de business lines en entiteiten geleend kan worden.
- ii) De daadwerkelijke benutting per rapportagedatum van de interne liquiditeitslimieten per business line en/of per groepsentiteit. De onderneming beschikt over overzichten met per business line of per groepsonderdeel gespecificeerde (bruto) uitstaande en opgenomen bedragen en de benuttingspercentages van de toegekende liquiditeitslimieten.
- iii) De beperkingen die ten aanzien van bestaande en nieuwe retail-activiteiten kunnen worden opgelegd zonder klantrelaties te beschadigen. De onderneming geeft een inschatting van de procentuele groeibeperkingen of krimpmogelijkheden die zij mogelijk acht en maakt een inschatting van de omvang van de liquiditeiten, die daardoor minder nodig zijn of vrij komen.
- iv) De beperkingen die t.a.v. bestaande en nieuwe wholesale activiteiten kunnen worden aangebracht zonder schade aan toekomstige wholesale business toe te brengen (procentueel mogelijke teruggang van deze activiteiten met inschatting van de omvang van de liquiditeiten die kunnen vrijkomen ten gevolge van terug te brengen wholesale-posities).
- v) Welke beperkingen redelijkerwijze ten aanzien van het sponsorship van securitisatie-activiteiten kunnen worden aangebracht (procentueel mogelijke teruggang met de inschatting van de bedragen die daardoor ter beschikking komen).
- vi) De mate waarin bereidheid moet blijven bestaan om uitstaande verhandelbare schulden terug te kopen, waarbij de onderneming inzicht heeft in de bedragen van de uitstaande schulden naar fundingssoorten. De onderneming bepaalt de omvang van de liquiditeiten, die zij nodig denkt te hebben voor de eventuele terugkoop of aflossing van schulden gedurende de duur van de door haar gekozen stress-scenario's.
- vii) De mate waarin aan niet meegeconsolideerde groepsonderdelen of deelnemingen liquiditeitssteun moet worden verstrekt ter beperking van het reputatierisico.
- viii) Welke effecten voor de winstgevendheid van de onderneming kunnen ontstaan a.g.v. de aangebrachte beperkingen als hierboven bedoeld en de gevolgen daarvan voor de (toekomstige) solvabiliteitspositie.

J: Valuta-liquiditeitsrisico (valutamismatch en fx-swap risico)

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 14, 14 bis, 15, 16, 17, 18, 19 en 22)

Ratio

Onder bijzondere omstandigheden kunnen forex-markten hun normale werking verliezen waardoor forex-contracten slechts moeizaam afgesloten en/of geëffectueerd kunnen worden. Hierdoor kunnen ondernemingen in de betreffende valuta veel grotere liquiditeitsrisico's lopen, dan uit de positie op geaggregeerd niveau blijkt.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de onderneming het liquiditeitsrisico per valuta adequaat beheerst.

Beoordelingscriteria

In het kader van goed liquiditeitsbeheer beschikt de onderneming over en maakt gebruik van:

- i) Vervalkalenders met in- en uitgaande bruto kasstromen per significante valuta waaruit de valutamismatches in die valuta op te maken zijn.
- ii) Limieten op de cumulatieve liquiditeitsmismatch-positie per significante valuta, nader onderverdeeld in deellimieten per groepsonderdeel.
- iii) Inzicht in de wijze waarop onder normale omstandigheden en bij omstandigheden onder stress netto uitgaande kasstromen in valuta gefinancierd kunnen worden. Voorbeelden zijn:
 - de aanwezige omvang en samenstelling van de liquiditeitsbuffer van verhandelbaar en/of beleenbaar papier in elke significante valuta;
 - de fundingcapaciteit in alle significante valuta, waarover de onderneming onder de genoemde omstandigheden per fundinginstrument kan beschikken;
 - de belangrijkste tegenpartijen en de ter beschikking staande krediet- en forex limieten in de diverse significante valuta;
 - gecommiteerde backup-faciliteiten en overige voorzieningen in liquiditeit per significante valuta;
 - een overzicht van mogelijke beperkingen met betrekking tot de convertibiliteit van de valuta's, waarvan de onderneming gebruik maakt.

II.6 Early warning indicators

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 14, 15 en 18)

(Zie ook Deel I paragraaf 5 van deze Handleiding)

Ratio

Marktindicatoren geven vaak vroegtijdig informatie over mogelijke liquiditeitsproblemen bij een onderneming. In het kader van een eigen beoordeling van de ontwikkelingen met betrekking tot de funding-mogelijkheden van een onderneming is het nodig om gegevens met betrekking tot de fundingkosten en overige prijsgegevens te volgen. Het definiëren en gebruiken van early warning indicators is hiervoor nodig.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de onderneming voldoende gebruik maakt van marktindicatoren om tijdig negatieve ontwikkelingen met betrekking tot fundingkosten en markttoegang te identificeren en te adresseren.

Beoordelingscriteria

Voorbeelden van indicatoren, die door de onderneming in dit verband kunnen worden gevolgd zijn (niet alle voorbeelden hoeven voor alle ondernemingen relevant te zijn):

- De koersen van aandelen t.o.v. een index voor financiële ondernemingen.
- De winstontwikkeling van de onderneming als geheel en die van de bedrijfsonderdelen of groepsentiteiten, die verhoudingsgewijs een substantiële bijdrage aan de totale winst van de onderneming leveren.
- De 5 jaars CDS-spreads over de afgelopen 6 maanden, afgezet tegenover een sectorbrede index²⁶.
- Money market trading prijzen, opslagen boven interbancaire rentes (euribor, libor, eonia) voor interbancaire deposito, CP- en CD-prijzen.
- De prijsniveaus (inclusief opslagen) voor kapitaalmarktfunding.
- De prijsontwikkeling in de secundaire markt voor MTN's, obligaties, achtergestelde leningen en/of andere schuldtitels (bijvoorbeeld ABCP), waarbij deze prijzen kunnen worden afgezet tegen de prijsvorming van overheidspapier met vergelijkbare looptijd/duration of andere relevante sectorbrede indices.
- De ontwikkeling van de netto groei van diverse fundingtypen (retail/wholesale).
- De ontwikkeling van de financieringskosten per type funding.
- De ontwikkelingen ten aanzien van vervroegde aflossingen op retail- en wholesale-funding.
- Hogere margin- of onderpandsverplichtingen bij het aantrekken van kredieten.
- Een afname van ter beschikking staande kredietfaciliteiten bij correspondentbanken.
- De kredietbeoordelingen en de publiciteit met betrekking tot de onderneming.
- Verwachte toenames in onderpandbezwaaring ten gevolge van downgrade triggers in convenanten bij 1, 2 of 3 notche-downgrades.
- De toegang tot open markt faciliteiten van de ECB en andere Centrale Banken.
- De mate waarin de onderneming de beschikking heeft over de infrastructuur, het benodigde onderpand en de operationele ondersteuning die nodig is om zich toegang tot secured markten, waaronder open markt operaties van centrale banken, te verschaffen.

²⁶Bijvoorbeeld iTraxx Europe index of iTraxx Financials Senior, in de VS tegen de relevante CDX index.

II.7 Fund Transfer Pricing: Liquiditeitskosten, -baten en -risico allocatie

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 14)

(Zie ook Deel I paragraaf 4 van deze Handleiding)

Ratio

Liquiditeitskosten, liquiditeitsvoordelen en liquiditeitsrisico's dienen bij de berekening van de interne kostprijs, bij het performance-evaluatie-proces, bij het verstrekken van incentives en bij het goedkeuringsproces voor nieuwe producten en/of uitzettingen te worden betrokken ter bevordering van prudent liquiditeitsrisico beheer.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt in hoeverre de liquiditeitskosten en -voordelen tijdig worden door- of toegerekend in producten of aan bedrijfseenheden en in hoeverre de kosten- en risicostructuur van de onderneming met elkaar in lijn zijn gebracht, opdat het aangaan van liquiditeitsrisico niet door verkeerde prijsstellingen bij de interne toerekening van kosten-baten wordt gefaciliteerd.

Beoordelingscriteria

De onderneming toont aan dat het liquidity cost benefit allocation mechanisme adequaat werkt door informatie te verstrekken met betrekking tot:

- i) De rentecurve voor de onderneming als basis voor de berekeningen van de liquiditeitskosten voor de verschillende producten waarvan de onderneming gebruik maakt;
- ii) De liquiditeitspremie die de onderneming daarbij voor te onderscheiden looptijden en/of producten voor zichzelf hanteert.
- iii) De krediet-opslag(en) die de onderneming daarbij voor te onderscheiden looptijden en/of producten voor zichzelf hanteert.
- iv) De opslag(en) voor bieden en laten die door de onderneming voor de te onderscheiden looptijden en/of producten gehanteerd worden.
- v) In hoeverre optiecomponenten bij de bepaling van de liquiditeitskosten worden meegenomen.
- vi) Welke activa/passiva de liquiditeitspremie verrekend wordt.
- vii) De wijze waarop de interne beprijzingsmethodiek tijdens het goedkeuringsproces van (nieuwe) producten toegepast wordt.
- viii) De wijze waarop de interne beprijzingsmethodiek doorwerkt in het performance management van bedrijfsonderdelen, businesslines en/of businessactiviteiten.
- ix) Tot welke omvang van transacties de interne beprijzingsmethodiek van toepassing is.
- x) De mate waarin voor de te onderscheiden valuta waarin de onderneming actief is eenzelfde methodiek van interne beprijzing wordt toegepast als in de Euro.
- xi) Welke frequentie de updates van de interne beprijzing hebben.
- xii) Op welke wijze de updates binnen het bedrijf in binnen- en buitenlandse groepsonderdelen worden gecommuniceerd.
- xiii) In hoeverre de interne beprijzingsmethodiek van toepassing is op binnen- en buitenlandse groepsverbonden ondernemingen.
- xiv) Procedures hoe wordt omgegaan met geconstateerde implausibele doorverrekening en in welke goedkeurings- en afwijkingsmogelijkheden zijn voorzien binnen de governance structuur.

II.8 Het Fundingplan

(Bijlage V, van de herziene richtlijn banken par. 18 en 21)

(Zie ook Deel I paragrafen 1 en 5 van deze Handleiding)

Ratio

Liquiditeit en funding kunnen onder normale omstandigheden gestuurd worden door vroegtijdige strategische beslissingen ten aanzien van het type funding en de duration daarvan die door de onderneming wordt aangetrokken. Om de juiste beslissingen te kunnen nemen, beschikt de onderneming over een funding plan voor de komende jaren. Dit fundingplan dient actueel gehouden te worden bij wijzigende marktomstandigheden. De onderneming voorziet op deze wijze tijdig in een plan om ongewenste ontwikkelingen in de liquiditeits- of fundingpositie te adresseren. Hierbij worden de financieringsbehoeften in alle relevante valuta, waarin de onderneming actief is meegenomen. De financieringsbehoeften worden op de voor de onderneming meest realistische wijze ingeschat.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of het fundingplan passend is bij de complexiteit van de onderneming, de liquiditeitspositie op korte en lange termijn en de te verwachten ontwikkeling daarin.

Beoordelingscriteria

Het fundingplan is opgesteld op basis van informatie met betrekking tot:

- i) Contractuele cashflows, d.m.v. een op contractuele data gebaseerd overzicht van alle cashflows uit hoofde van terug te ontvangen uitzettingen en terug te betalen funding per significante valuta en per onderscheiden tijdsinterval. Ten aanzien van verplichtingen uit hoofde van verkregen funding, wordt tenminste onderscheid gemaakt naar:
 - eigen schulduitgiftes (met onderscheid naar product of instrument en korte of lange funding);
 - interbancaire deposito's (unsecured interbank deposits);
 - secured funding (met onderscheid naar repo, covered bond, securitisaties, etc);
 - intragroup exposures;
 - direct opvraagbare tegoeden (stabiel en niet-stabiel);
 - term deposits;
 - overige balansposten.
- ii) Verwachte cashflows; een overzicht van verwachte cashflows waarmee gezien de omvang van de onderneming rekening dient te worden gehouden (investeringen, verwachte ontwikkelingen met betrekking tot direct opvraagbare gelden en deposito's met een vaste rente en looptijd, speciale deals, dividenden, belastingen, acquisities e.d.).

Tevens bevat het fundingplan:

- iii) Een overzicht van geplande opnames met aanduiding van de beoogde looptijden per fundingssoort, product of instrument en per significante valuta, waarbij tenminste onderscheid wordt gemaakt naar:
 - eigen schulduitgiftes (met onderscheid naar product of instrument en korte of lange funding);
 - interbancaire deposito's (unsecured interbank deposits);
 - Overige unsecured funding;
 - secured funding (met onderscheid naar repo, covered bond, securitisaties, etc);
 - direct opvraagbare tegoeden (stabiel en niet-stabiel);
 - term deposits;
 - intragroup exposures;
 - overige geplande inflows.

- iv) Het huidige fundingprofiel en het profiel dat door de onderneming op termijn beoogd wordt. De informatie belicht:
 - de huidige en toekomstige samenstelling van de funding met onderscheid naar bovengenoemde fundingssoorten (absolute bedragen en procentuele verdeling t.o.v. de totale funding);
 - huidige en beoogde funding-concentraties;
 - het tijdspad voor migratie naar een ander fundingprofiel;
 - de factoren die van invloed (kunnen) zijn op het realiseren van de beoogde verandering.

II.9 Het Contingency Funding Plan

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 21 en 22)

(Zie ook Deel I paragraaf 11 van deze Handleiding)

Ratio

Een onderneming heeft in het kader van goed liquiditeitsbeheer de beschikking over een contingency fundingplan (CFP) waarin de fundingstrategie en maatregelen opgenomen zijn, waarnaar overgeschakeld kan worden indien zich een situatie voordoet van marktbrede stress, ondernemings specifieke stress of een combinatie daarvan. Bedoelde omstandigheden kunnen namelijk leiden tot onvoorziene gevolgen voor de liquiditeitspositie van de onderneming en het CFP bevat een overzicht van vooraf geïdentificeerde maatregelen om de met stress-omstandigheden gepaard gaande liquiditeitsrisico's te mitigeren.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt de kwaliteit van het CFP, de mate van diepgang en de verwachte realiseerbaarheid van de beschreven acties. Tevens beoordeelt de toezichthouder welke effecten voor de onderneming te verwachten zijn, direct als gevolg van de voorgestelde liquiditeitsrisico mitigerende acties, maar ook vanuit macro-prudentieel perspectief.

Beoordelingscriteria

De onderneming kan op basis van stresstests het navolgende aangeven ten behoeve van het CFP (inclusief argumentatie waarom dit passend is voor de onderneming):

- i) Tot welke - van normale bedrijfsomstandigheden afwijkende – veranderingen in fundingbehoefte de omstandigheden onder stress per riskdriver aanleiding geven en wat het netto effect van alle riskdrivers samen op de totale fundingbehoefte is. Voorbeelden van relevante informatie kunnen zijn:
 - een kwantificering van de totale voorwaardelijke liquiditeitsvraag, waarbij de onderneming zo mogelijk per liquiditeitsrisicofactor nadere toelichting verstrekt m.b.t. de omvang van de benodigde voorwaardelijke liquiditeit en het moment of tijdsinterval waarin deze zich voor zal kunnen doen;
 - een bepaling van het verlies aan funding ten gevolge van een substantiële vermindering van de marktwerking of het volledig droogvallen van specifieke markten. De onderneming kan een beoordeling maken van het verlies aan bedragen per deelmarkt;
 - in voornoemd verband de impact van de uiteenlopende probleemsituaties op de mogelijkheden om activa uit de liquiditeitsbuffer te verkopen danwel te belenen. De onderneming geeft hierbij een benadering van de omvang van deze effecten uitgedrukt in liquidatiewaarden (bedragen);
 - een analyse van tot welke omvang van bedragen te verwachten is dat liquiditeitsbuffers als gevolg van juridische, bestuursrechtelijke, operationele of geografische beperkingen niet of alleen met veel vertraging geliquideerd kunnen worden.

- ii) Welke maatregelen uit het CFP van de onderneming bij de in haar ILAAP gehanteerde stress-scenario's nodig zijn om binnen de door de onderneming gehanteerde liquiditeitslimieten te blijven. In dit onderdeel wordt onder meer aandacht gegeven aan:
- de bedragen die, de deelmarkten waarin, de fundinginstrumenten waarmee en de (additionele) kosten waartegen de onderneming verwacht binnen het gewenste funding- en risicoprofiel te komen;
 - het extra beroep op centrale bank faciliteiten dat hierbij door de onderneming voorzien wordt (omvang bedragen);
 - de fundingconcentraties die de onderneming heeft, zowel voor als na het uitvoeren van de maatregelen uit het CFP;
 - de effecten die de inwerkingtreding van het CFP voor het systeem van de interne beprijzingsmethodiek heeft;
 - de kwantificering van de financiële gevolgen voor de onderneming ten gevolge van het in werking treden van het voorwaardelijke funding plan; is er reputatieschade mogelijk, wat is het gevolg voor de winst (bedragen, percentages)?
- iii) Dat de aannames met betrekking tot de liquideerbaarheid van daartoe bestemde liquiditeitsbuffers of de beschikbaarheid van fundingbronnen en de daarvoor benodigde tijd op basis van de stresstestresultaten voldoende realistisch blijken te zijn. De onderneming vergelijkt de veronderstellingen met betrekking tot bedragen aan te realiseren funding en de daarvoor benodigde tijdslijnen met de uitkomsten van de stresstest. Afwijkingen tussen veronderstellingen en stresstest-uitkomsten worden vertaald in een aanpassing van het CFP en waar nodig in een ophoging van de contingency-buffers of vergroting van de contingency-funding.
- iv) Inhoeverre:
- veranderingen in omvang, samenstelling of verdeling van liquiditeitsbuffers over de groep of groepsonderdelen nodig zijn en in welk tijdsbestek de onderneming deze veranderingen zal realiseren;
 - aanpassingen in de limietenstructuur en in de maatregelen voor risicomitigering nodig zijn om binnen de door de onderneming vastgestelde liquiditeitsrisico-tolerantie te kunnen blijven.
- v) Dat de acties in het CFP voor significante valuta toegesneden zijn op het opvangen van outflows in die valuta en dat de opbrengst en timing van de benoemde acties prudent zijn vastgesteld indien sprake is van grensoverschrijdende maatregelen waarbij de (valuta)markten nodig zijn om de acties uit te kunnen voeren.

II.10 Gebruik van Centrale Bank Faciliteiten

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 15, 16, 17, 18 en 20)

(Zie ook Deel I paragraaf 7 van deze Handleiding)

Ratio

De centrale bank fungeert als lender of last resort, maar voorziet ook in meer reguliere open markt operaties. De onderneming dient inzicht te hebben in de mate van afhankelijkheid van centrale bank funding (nu en in de toekomst) en de beperkingen ten aanzien van de toegang tot de professionele markt die dat met zich mee kan brengen (of die daar op wijzen).

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de mate waarin de onderneming van open markt of andere centrale bank faciliteiten gebruik maakt, passend is bij de activiteiten van de onderneming en de positie die zij inneemt binnen het financiële stelsel.

Beoordelingscriteria

De volgende gegevens bieden inzicht in het historische en verwachte gebruik van centrale bankfaciliteiten en het daarvoor benodigde onderpand en kunnen door de toezichthouder gebruikt worden om een oordeel te vellen over de mate van Centrale Bank afhankelijkheid:

- i) Het gebruik van de main refinancing operations (MRO, totalen per inschrijfperiode en gemiddeld gebruik over de laatste 12 maanden).
- ii) Het gebruik van longer term refinancing operations gedurende de laatste 12 maanden (LTRO, totalen per inschrijfperiode).
- iii) Het gebruik van de marginal lending facility (MLF) gedurende de laatste 12 maanden (opgave van de dagen waarop getrokken is op de MLF).
- iv) Het gebruik van centrale bankfaciliteiten van andere centrale banken dan de ECB gedurende de laatste 12 maanden (overzicht van de bedragen en de valuta waarin geleend is, de looptijden en de specifieke perioden).
- v) De omvang van de aanhoudingen op de depositofaciliteit gedurende de laatste 12 maanden (overzicht per dag voor zover van toepassing).
- vi) De omvang van de reserve aanhoudingen gedurende de laatste 12 maanden.
- vii) De omvang en samenstelling van de onderpand(pools) ten behoeve van centrale bank faciliteiten gedurende de laatste 12 maanden.
- viii) Het verwachte gebruik van centrale bank faciliteiten voor de komende 12 maanden (specificeren naar MRO, LTRO of anders).
- ix) De verwachte (benodigde) omvang en samenstelling van onderpand(pools) ten behoeve van centrale bank faciliteiten.

II.11 Overige Relevante Gegevens

(Bijlage V van de herziene richtlijn banken, par. 14, 19, 20 en 21)

(Zie ook Deel I paragraaf 1 van deze Handleiding)

Ratio

Zoals reeds eerder aangegeven is de in deze handleiding opgenomen uiteenzetting niet limitatief bedoeld. Ondernemingen dienen ook alle overige voor het liquiditeitsrisicobeheer relevante gegevens te verzamelen en te gebruiken.

Evaluatie doelstelling

De toezichthouder beoordeelt of de onderneming voldoende rekening houdt met factoren, elementen en overige zaken die voor de onderneming van belang zijn, maar niet zijn opgenomen in deze handleiding.

Beoordelingscriteria

De onderneming toont aan dat nagedacht is over de voor haar ILAAP relevante activiteiten en gegevens en maakt indien van toepassing gebruik van aanvullende gegevens naast de in de Handleiding opgenomen voorbeelden en opsommingen. Voorbeelden waaraan gedacht kan worden zijn:

- i) De ontwikkeling van de groei van activa en passiva over de laatste 12 maanden, indien relevant uitgesplitst naar significante valuta.
- ii) Indicaties over de ontwikkeling van de liquiditeitsmismatch in de significante valuta over de laatste 12 maanden.
- iii) Belangrijke veranderingen in concentraties bij activa of passiva gedurende de laatste 6 maanden.
- iv) Belangrijke wijzigingen in parameters van rating agencies die door de onderneming van belang gevonden worden en waarop door de onderneming gestuurd wordt. De onderneming toont de ontwikkelingen gedurende de laatste 12 maanden en de door de onderneming nagestreefde waarden of uitkomsten.
- v) Belangrijke incidenten met betrekking tot interne limieten of toezichtsnormen en de getroffen maatregelen.
- vi) De laatst geaccordeerde en toegepaste liquiditeits-risicomitigerende maatregelen.
- vii) De datum van de laatst geaccordeerde revisie van het liquidity contingency plan.

BIJLAGE 1: Transponeringstabel toezichtnormen en de principes van EBA en BCBS

Onderstaande tabel geeft weer welke publicaties (principes) van BCBS en EBA DNB zal gebruiken bij de beoordeling van de naleving van de criteria opgenomen in bijlage V (en andere relevante wetgeving) van de herziene richtlijn banken. De volgorde A tot en met I uit paragraaf 4 van de toelichting op de beleidsregel is aangehouden. Onderstaande tabel geeft alleen op hoofdlijnen weer welke principes gebruikt zullen worden. Sommige principes beslaan meer dan alleen het liquiditeitsrisico; in dat geval wordt verwezen naar de onderdelen die betrekking hebben op het liquiditeitsrisico of de beheersing daarvan.

Bijlage V van de herziene richtlijn banken	BCBS Principes	EBA Principes	DNB handleiding
1. Functiescheiding ter voorkoming van belangenconflicten (tevens Bpr H4 artikel 18)	H-3	C-1, 3 // I-IG8	I-3
2. Periodieke evaluatie van het risicomanagement door de personen die het dagelijks beleid bepalen (tevens artikel 22 en 24a van de Wft)	H-3	C-1 // F // I-IG6	I-2
14. In procedures en maatregelen vastgelegd risicomanagement gericht op het beheersen van het liquiditeitsrisico en mechanismen voor de allocatie van de kosten, baten en risico's van liquiditeit	H-1, 3, 4, 12	C-1, 2, 3, 4, 16 // D-1→6 G-1→5 // I-IG1→IG21	I-1, 2, 3, 4 II-1, 2, 3, 7
14b. Proportionaliteit van het risicomanagement getet op de aard, complexiteit en het risicoprofiel van de onderneming en de vastgestelde risicotolerantie	H-2, 3, 4	C-2, 3, 5, 12, 13	Inleiding I-2 // II-1
15. Beheersing van financieringsposities en de mogelijke gevolgen van het reputatieisico.	H-5, 6	C-3, 7, 13	I-4, 5, 6, 7 II-5, 6, 8, 11
16. In aanmerking nemen van (niet-)bezwaarde activa, en de lokalisatie (rechtspersoon, geografisch) en hoe de activa tijdig vrijgemaakt kunnen worden.	H-6, 8, 9, 12	C-9, 10, 20	I-6, 8, 9 II-3, 5
17. In aanmerking nemen van mogelijke beperkingen in de overdracht van actiefposten tussen entiteiten in en buiten de EER	H-6, 12	C-4	I-6, II-3, 5
18. In aanmerking nemen van instrumenten voor het limiteren van het liquiditeitsrisico en de periodieke evaluatie daarvan	H-2, 3, 5, 7, 12	C-1, 12, 13, 16, 17 // D-1→6 // E-1→15, 18, Ann 7	I-5, II-1, 5, 10
19. In aanmerking nemen van alternatieve (stress) scenario's, inclusief m.b.t. gelieerde SPV's	H-5, 10	C-8, 14 // E-12 // F- 1→17, Ann 5	I-5, 9, 10 II-5
20. In aanmerking nemen van de mogelijke gevolgen van ondernemingsspecifieke, marktbrede en gecombineerde stress scenario's	H-5, 10	C-8, 13, 14, 16 // D-2 // F-9	I-9, 10, 11 II-2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11
21. In aanmerking nemen van calamiteitenplannen op basis van de resultaten van de in punt 19 bedoelde alternatieve scenario's.	H-10, 11	C-14, 15 // F-3	I-9, 10 II-5, 9
22. De onderneming beschikt over calamiteitenplannen om mogelijke liquiditeitstekorten het hoofd te kunnen bieden.	H-11	C-15	I-10 II-9
Openbaarmaking (artikel 3:74a Wft)	H-13	C18 // I-20→21 2006L0048:Art 145, Annex 12, deel 2	I-13

De letters C tot en met K in voorgaande tabel verwijzen naar de volgende publicaties van BCBS en EBA waarvan de hoofdprincipes hieronder zijn overgenomen:

- C: EBA Second part of technical advice to the European Commission on Liquidity Risk management (CEBS/EBA 2008 147) van 18 september 2008;
[http://www.eba.europa.eu/getdoc/bcadd664-d06b-42bb-b6d5-67c8ff48d11d/20081809CEBS_2008_147_\(Advice-on-liquidity_2nd-par.aspx\)](http://www.eba.europa.eu/getdoc/bcadd664-d06b-42bb-b6d5-67c8ff48d11d/20081809CEBS_2008_147_(Advice-on-liquidity_2nd-par.aspx)
- D: EBA Guidelines on Liquidity Buffers & Survival Periods, december 2009;
<http://www.eba.europa.eu/documents/Publications/Standards---Guidelines/2009/Liquidity-Buffers/Guidelines-on-Liquidity-Buffers.aspx>
- E: EBA Guidelines on the Management of Concentration Risk under the Supervisory Review Process, van 2 september 2010 (sectie 4.4. inzake liquidity risk);
<http://www.eba.europa.eu/documents/Publications/Standards---Guidelines/2010/Concentration-risk-guidelines/Concentration.aspx>
- F: EBA Revised Guidelines on Stress Testing (GL32) van 26 augustus 2010;
http://www.eba.europa.eu/documents/Publications/Standards---Guidelines/2010/Stress-testing-guidelines/ST_Guidelines.aspx
- G: EBA Guidelines on Liquidity Cost Benefit Allocation van 27 oktober 2010;
<http://www.eba.europa.eu/cebs/media/Publications/Standards%20and%20Guidelines/2010/Liquidity%20cost%20benefit%20allocation/Guidelines.pdf>
- H: BCBS Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision, September 2008;
<http://www.bis.org/publ/bcbs144.pdf>
- I: EBA Guidelines on the Application of the Supervisory Review Process under Pillar 2 (CP03 revised) van 25 januari 2006;
<http://eba.europa.eu/getdoc/00ec6db3-bb41-467c-acb9-8e271f617675/GL03.aspx>
- J: EBA Liquidity Identity Card, CEBS/EBA 2009 127, June 2009;
<http://eba.europa.eu/getdoc/9d01b79a-04ea-44e3-85d2-3f8e7a9d4e20/Liquidity-Identity-Card.aspx>
- K: BCBS International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, december 2010
<http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>

[C] EBA Second part of technical advice to the European Commission on liquidity risk management (CEBS/EBA 2008 147) van 18 september 2008

Overarching principle – The application of the following recommendations should reflect the principle of proportionality, as set out in the Pillar 2 provisions of Directive 2006/48/EC and highlighted in the introductory statements of CEBS's Guidelines on the Supervisory Review Process⁹. Both institutions and supervisors should take into account the diversity of institutions' liquidity risk profiles.

Governance

Recommendation 1 – The Board of Directors should approve the liquidity strategy, policies and practices developed by senior management. The Board should ensure that risk management policies are suited to the institution's level of liquidity risk, its role in the financial system, its current and prospective activities, and its level of risk tolerance. The Board should have a clear view of the risks implied by the institution's degree of reliance on maturity transformation and should ensure that an adequate level of long-term funding is in place. The strategy, policies and practices should consider both normal and stressed times and should be reviewed regularly, including (at a minimum) when there are material changes. The Board should ensure that senior management defines adequate processes and organisational structures to implement these strategies and policies.

Recommendation 2 - Institutions should have in place an adequate internal mechanism – supported where appropriate by a transfer pricing mechanism – which provides appropriate incentives regarding the contribution to liquidity risk of the different business activities. This mechanism should incorporate all costs of liquidity (from short to long-term, including contingent risk).

Recommendation 3 – The organisational structure should be tailored to the institution and should provide for the segregation of duties between operational and monitoring functions in order to prevent conflict of interests. Special attention should be paid to the powers and responsibilities of the unit in charge of providing funds. All time horizons, from intraday to long-term, should be considered when tasks are allocated, as they entail different challenges for liquidity risk management. The institution should have sufficient well trained staff, adequate resources, proper coordination and overview, and independent internal control and audit functions.

Recommendation 4 – At the highest level of all groups there should be awareness of the strategic liquidity risk and liquidity risk management as well as adequate knowledge of the liquidity positions of members of the group and the potential liquidity flows between different entities in normal and stressed times, taking into account all potential market, regulatory, and other constraints.

Recommendation 5 - Institutions should have appropriate IT systems and processes that are commensurate with the complexity and materiality of their activities and the techniques they use to measure liquidity risks and related factors. The adequacy of the IT systems and processes should be reviewed regularly.

Influencing factors and operational components of liquidity management

Recommendation 6 – The liquidity of an asset should be determined based not on its trading book/banking book classification or its accounting treatment but on its liquidity-generating capacity. Supervisory distinctions between the trading and banking books should not have a major or undue impact on liquidity management.

Recommendation 7 - When using netting arrangements institutions should consider and address all legal and operational factors relating to the agreements in order to ensure that the risk mitigation effect is assessed correctly in all circumstances.

Recommendation 8 - The liquidity risk due to documentation risk and possible implicit support should be taken into account in the overall liquidity risk management framework. In particular, covenants in contracts for complex financial products, such as those related to securitisation and/or 'originate to distribute' business, should be identified and addressed explicitly in liquidity policies. Institutions should consider whether SPV's/conduits should be consolidated for liquidity management purposes. The related liquidity risk should be determined by stress tests and addressed in an appropriate Contingency Funding Plan. Institutions' liquidity management should consider explicitly the extent to which contingent liquidity risk should be addressed by readily available liquidity reserves as opposed to other counterbalancing capacity. Covenants linked to supervisory actions or thresholds should be strongly discouraged.

Recommendation 9 - In order to ensure sound collateral management institutions should:

- have policies in place to identify and estimate their collateral needs as well as all collateral resources, over different time horizons;
- understand and address the legal and operational constraints underpinning the use of collateral, including within control functions;
- have an overall policy, approved by senior management, that includes a conservative definition of collateral and specifies the level of unencumbered collateral that should be available at all times to face unexpected funding needs; and
- implement these policies and organise collateral management in a way that is suited to the operational organisation.

Recommendation 10 - Institutions should have cash and collateral management systems that adequately reflect the procedures and processes of different payment and settlement systems in order to ensure effective monitoring of their intraday needs, at the legal entity level as well as at the regional or group level, depending on the liquidity risk management in place.

Recommendation 11 - Regardless of whether an institution uses net or gross payment and settlement systems, it should actively manage its intraday liquidity positions to meet payment and settlement obligations on a timely basis under both normal and stressed conditions and thus contribute to the smooth functioning of payment and settlement systems.

Recommendation 12 - Institutions should adopt an operational organisation to manage short-term (overnight and intraday) liquidity within the context of their strategic longer-term objectives of structural liquidity risk management. Institutions should also set up continuous monitoring and control of operations, have at their disposal sufficient intraday funding, assign clearly defined responsibilities, and establish adequate back-up procedures to ensure the continuity of operations. Special attention should be paid to monitoring sources of unexpected liquidity demands under stressed conditions.

Internal methodologies to identify, measure, monitor and mitigate liquidity risk

Recommendation 13 - Institutions should verify that their internal methodology captures all material foreseeable cash inflows and outflows, including those stemming from off-balance sheet commitments and liabilities. They should assess the adequacy of their methodology for their risk profiles and risk tolerance. Internal methodologies should be tested regularly according to predefined policies. If assumptions or expert opinions are used they should also be assessed regularly. These reviews should be documented adequately and their results communicated to senior management.

Recommendation 14 - Institutions should conduct liquidity stress tests that allow them to assess the potential impact of extreme but plausible stress scenarios on their liquidity positions and their current or contemplated mitigants. They should regularly project cash flows under alternative scenarios of varying degrees of severity, taking into account both market liquidity (external factors) and funding liquidity (internal factors). To provide a complete view of various risk positions, stress testing of other risks may be usefully considered in constructing 'alternative liquidity scenarios'. When 10

assessing the impact of these scenarios on their cash flows institutions should employ a set of reasonable assumptions that should be reviewed regularly. The results of stress tests should be reported to senior management and used to adjust internal policies, limits, and contingency funding plans when appropriate.

Recommendation 15 - Institutions should have adequate contingency plans, both for preparing for, and for dealing with a liquidity crisis. These procedures should be tested regularly in order to minimise delays resulting from legal or operational constraints, and to have counterparties ready to be involved in any transaction.

Recommendation 16 - Liquidity buffers are of utmost importance in time of stress, when an institution has an urgent need to raise liquidity within a short timeframe and normal funding sources are no longer available or do not provide enough liquidity. These buffers, composed of cash and other highly liquid unencumbered assets should be sufficient to enable an institution to weather liquidity stress during its defined 'survival period' without requiring adjustments to its business model.

Recommendation 17 - Institutions should actively monitor their funding sources to identify potential concentrations, and they should have a well diversified funding base. Potential concentrations should be understood in a broad sense, encompassing concentrations in terms of providers of liquidity, types of funding (secured vs. unsecured), marketplaces, and products, as well as geographic, currency, or maturity concentrations.

Transparency to the market

Recommendation 18 - Institutions should have policies and procedures that provide for the disclosure of adequate and timely information on their liquidity risk management and their liquidity positions, both in normal times and stressed times. The nature, depth, and frequency of the information disclosed should be appropriate for their different stakeholders (liquidity providers, counterparties, investors, rating agencies, and the market in general).

Supervisory approach to liquidity risk management and internal methodologies

Recommendation 19 - Supervisors should have methodologies for assessing institutions' liquidity risk and liquidity risk management. Appropriate resources should be allocated specifically to supervising liquidity risk and how it is managed by institutions.

Recommendation 20 - When setting priorities for the supervision of liquidity risk, supervisors should take into account:

- the liquidity risk profiles of institutions in order to apply a proportionate approach to their supervision; and
- the level of systemic risk that they present.

Recommendation 21 - When assessing an institution's liquidity risk profile, supervisors should pay special attention to the institution's process for identifying all liquidity risks and – at a minimum – to its reliance on wholesale sources of funding, the concentration of funding sources, the level of maturity transformation, the position within a group, and, more generally, its business profile, risk tolerance, and stress resistance. The overall exposure to other risks and its possible negative impact on the level of liquidity risk should be analysed in conjunction with the institution's funding profile. Special attention should be paid to collateral management.

Recommendation 22 - Supervisors should verify the adequacy and effective implementation of the strategies, policies, and procedures setting out institutions' liquidity risk tolerance and risk profiles, and ensure that they cover both normal and stressed times.

Recommendation 23 - When assessing the quality of liquidity risk management, supervisors should pay particular attention to the adequacy of the institution's liquidity risk insurance, especially for stressed situations. Supervisors should pay particular attention to the marketability of assets and the time that the institution would actually need to sell or pledge assets (taking into account the potential role of central banks).

Recommendation 24 - Supervisors should verify that institutions have dedicated policies and procedures in place for crisis management. Supervisors should pay particular attention to the existence of appropriate stress tests, the composition and robustness of liquidity buffers, and the effectiveness of contingency funding plans. In particular, supervisors should verify that robust and well-documented stress tests are in place and that their results trigger action. The assumptions used should be appropriate and sufficiently conservative, and regularly reviewed. Supervisors should check that contingency funding plans build on the stress test exercises and are regularly tested.

Recommendation 25 - Supervisors should consider whether their quantitative supervisory requirements, if any, could be supplemented or replaced by reliance on the outputs of institutions' internal methodologies, providing that such methodologies have been adequately assessed and provide sufficient assurance to supervisors.

Recommendation 26 - Under the proportionality principle, supervisors may consider their standardised regulatory approach (if they have one), as a key element in the internal liquidity risk management of less sophisticated institutions.

Recommendation 27 - When using internal methodologies for supervisory purposes, supervisors should assess the adequacy of governance, the soundness of methodologies - including their conservatism and completeness- , the timeliness of reviews, the robustness of stress testing, and resilience to liquidity crises, taking into account external constraints on the transferability of liquidity and the convertibility of currencies.

Recommendation 28 - Supervisors should have at their disposal precise and timely quantitative and qualitative information which allows them to measure the liquidity risk of the institutions they supervise and to evaluate the robustness of their liquidity risk management.

Recommendation 29 – The supervisors of cross-border groups should coordinate their work closely, in particular within the colleges of supervisors, in order to better understand groups' liquidity risk profiles and endeavour to avoid unnecessary duplication of requirements, notably through enhanced exchanges of information. When appropriate, they should actively consider the delegation of tasks relating to the supervision of branches' liquidity.

Recommendation 30 - Supervisors should use all the information at their disposal in order to require institutions to take effective and timely remedial action when necessary. They should explore the possibility of having tools that provide them with early warnings to facilitate preventive supervisory action

[D]: EBA Guidelines on Liquidity Buffers & Survival Periods, december 2009

Guideline 1 – A liquidity buffer represents available liquidity, covering the additional need for liquidity that may arise over a defined short period of time under stress conditions.

Guideline 2 – Institutions should apply three types of stress scenarios: idiosyncratic, market specific, and a combination of the two. The core of the idiosyncratic stress should assume no rollover of unsecured wholesale funding and some outflows of retail deposits. The market-wide stress should assume a decline in the liquidity value of some assets and deterioration in funding-market conditions.

Guideline 3 – A survival period of at least one month should be applied to determine the overall size of the liquidity buffer under the chosen stress scenarios. Within this period, a shorter time horizon of at least one week should also be considered to reflect the need for a higher degree of confidence over the very short term.

Guideline 4 - The liquidity buffer should be composed of cash and core assets that are both central bank eligible and highly liquid in private markets. For the longer end of the buffer, a broader set of liquid assets might be appropriate, subject to the bank demonstrating the ability to generate liquidity from them under stress within the specified period of time.

Guideline 5 – Credit institutions need to manage their stocks of liquid assets to ensure, to the maximum extent possible, that they will be available in times of stress. They should avoid holding large concentrations of particular assets, and there should be no legal, regulatory, or operational impediments to using these assets.

Guideline 6 – The location and size of liquidity buffers within a banking group should adequately reflect the structure and activities of the group in order to minimize the effects of possible legal, regulatory or operational impediments to using the assets in the buffer.

[E]: EBA Guidelines on the Management of Concentration Risk under the Supervisory Review Process, september 2010 (sectie 4.4. inzake liquidity risk)

General considerations and principles for concentration risk management

Guideline 1 – The general risk management framework of an institution should clearly address concentration risk and its management.

Guideline 2 – In order to adequately manage concentration risk, institutions should have an integrated approach for looking at all aspects of concentration risk within and across risk categories (intra- and inter-risk concentration).

Guideline 3 – Institutions should have a framework for the identification of intra- and inter-risk concentrations.

Guideline 4 – Institutions should have a framework for the measurement of intra- and inter-risk concentrations. Such measurement should adequately capture the interdependencies between exposures.

Guideline 5 – Institutions should have adequate arrangements in place for actively controlling, monitoring and mitigating concentration risk. Institutions should use internal limits, thresholds or similar concepts, as appropriate.

Guideline 6 – Institutions should ensure that concentration risk is taken into account adequately within their ICAAP and capital planning frameworks. In particular, they should assess, where relevant, the amount of capital which they consider to be adequate to hold given the level of concentration risk in their portfolios.

Management and supervision of concentration risk within individual risk areas

Guideline 7 – Institutions should employ methodologies and tools to systematically identify their overall exposure to credit risk with regard to a particular customer, product, industry or geographic location.

Guideline 8 – The models and indicators used by institutions to measure credit concentration risk should adequately capture the nature of the interdependencies between exposures.

Market risk

Guideline 9 – An institution's assessment of concentration risk should incorporate the potential effects of different liquidity horizons that can also change over time.

Operational risk

Guideline 10 – Institutions should clearly understand all aspects of operational risk concentration in relation to their business activities.

Guideline 11 – Institutions should use appropriate tools to assess their exposure to operational risk concentration.

Liquidity risk

Guideline 12 – In order to be able to identify all major kinds of liquidity risk concentrations, institutions need to have a good understanding of their funding and asset structure and be fully aware of all underlying influencing factors over time. When relevant, depending on its business model, an institution should be aware of the vulnerabilities stemming from its funding and asset structure, e.g. from the proportions of retail and wholesale funding on the liability side or large concentrations of single securities in their liquid assets buffer, that should be avoided. Also, when relevant, the identification of liquidity risk concentrations should include an analysis of geographic specificities. Finally, the identification of concentrations in liquidity risk should take into consideration off-balance sheet commitments.

Guideline 13 – In identifying their exposure to funding concentration risk institutions should actively monitor their funding sources. A comprehensive analysis of all factors that could trigger a significant sudden withdrawal of funds or deterioration in institutions' access to funding sources (including, for example, in the form of asset encumbrance) should be performed.

Guideline 14 – The qualitative assessments of concentrations in liquidity risk should be complemented by quantitative indicators for determining the level of liquidity risk concentration.

Guideline 15 – Institutions should take into account liquidity risk concentrations when setting up contingency funding plans.

Supervisory review and assessment

Guideline 16 – Supervisors should assess whether concentration risk is adequately captured in the institution's risk management framework. The supervisory review should encompass the quantitative, qualitative and organisational aspects of concentration risk management.

Guideline 17 – In cases where supervisory assessment reveals material deficiencies, supervisors, if deemed necessary, should take appropriate actions and/or measures set out in the Article 136 of the CRD.

Guideline 18 – Supervisors should assess whether institutions are adequately capitalised and have appropriate liquidity buffers in relation to their concentration risk profile, focusing on buffers (liquidity and capital) in relation to the unmitigated part of any concentration risk.

Guideline 19 – Supervisors should assess whether concentration risk is adequately captured in firm-wide stress testing programmes.

Guideline 20 – In the case of a cross-border operating institution, appropriate discussions should be held between consolidating and host supervisors to ensure coordination of supervisory activities, and that concentration risk is adequately captured within the institution's risk management framework. Results of the assessment of the level of concentration risk and concentration risk management should be taken into account in the risk assessment of the institution and discussed in the relevant college of supervisors.

Guideline 21 – Supervisors in their reviews should pay particular attention to those institutions which are highly concentrated, e. g. by geographical region of operation, customer type and specialised nature of product or funding source (specialised institutions).

[F]: EBA Revised Guidelines on Stress Testing, 26 augustus 2010

Governance aspects of stress tests and use

Guideline 1 – The management body¹⁰ has ultimate responsibility for the overall stress testing programme of the institution. Its engagement is essential for the effective operation of stress testing. The management body should be able to understand the impact of stress events on the overall risk profile of the institution.

Guideline 2 – The stress testing programme should be an integral part of an institution's risk management framework and be supported by an effective infrastructure.

Guideline 3 – Stress testing programmes should be actionable and inform decision making at all appropriate management levels of an institution.

Guideline 4 – An institution should have clear responsibilities, allocated resources and written policies and procedures in place to facilitate the implementation of the stress testing programme.

Guideline 5 – The institution should regularly review its stress testing programme and assess its effectiveness and fitness for purpose.

Stress testing methodologies

Stress testing methodologies: sensitivity analysis

Guideline 6 – Institutions should perform sensitivity analyses for specific portfolios or risks.

Stress testing methodologies: scenario analysis

Guideline 7 – Institutions should undertake scenario analysis as part of their suite of stress tests which should be (i) dynamic and forward- looking and (ii) incorporate the simultaneous occurrence of events across the institution.

Guideline 8 – An institution should identify appropriate and meaningful mechanisms for translating scenarios into relevant internal risk parameters that provide a firm-wide view of risks.

Guideline 9 – System-wide interactions and feedback effects should be incorporated within scenario stress testing.

Stress testing methodologies: severity of scenarios

Guideline 10 – Stress testing should be based on exceptional but plausible events. The stress testing programme should cover a range of scenarios with different severities including scenarios which reflect a severe economic downturn.

Stress testing methodologies: reverse stress testing

Guideline 11 – Institutions should develop reverse stress tests as one of their risk management tools to complement the range of stress tests they undertake.

Portfolio, individual risk and firm-wide stress testing

Guideline 12 – Institutions should perform stress tests on specific portfolios and the specific types of risk that affect them. Consideration should also be given to changes in correlations between risks that the institution identifies for a given portfolio.

Guideline 13 – Stress testing should be conducted on a firm-wide basis¹⁸ covering a range of risks in order to deliver a complete and holistic picture of the institution's risks.

Outputs of stress testing programmes and management intervention actions

Guideline 14 – An institution should identify outputs in relation to its regulatory capital and resources, and also relevant balance sheet and P&L impacts, as a result of its stress testing programme.

Guideline 15 – Institutions should identify credible management actions addressing the outputs of stress tests and aimed at ensuring their ongoing solvency through the stressed scenario.

Stress tests under ICAAP

Guideline 16 – Institutions should evaluate the reliability of their capital planning based on stress test results.

Guideline 17 – Stress tests under ICAAP should be consistent with an institution's risk appetite and strategy and contain credible mitigating management actions.

Supervisory review and assessment

Guideline 18 – Supervisors should undertake regular reviews of institutions' stress testing programmes covering scenario selection, methodologies, infrastructure and use of stress tests.

Guideline 19 – Supervisors should review stress testing outputs in order to assess the resilience of individual institutions to adverse economic conditions and whether they are able to maintain sufficient capital and liquidity. In doing this, supervisors should take into account details of movements in capital and capital needs, and liquidity and liquidity needs, under stressed conditions.

Guideline 20 – Supervisors should evaluate and challenge the scope, severity, assumptions and mitigating actions of firm-wide stress tests.

Guideline 21 – In the case of a cross-border operating institution, appropriate discussions should be held between consolidating and host supervisors to ensure coordination of supervisory activities, including the stress testing activities, and also that firm-wide stress tests are undertaken at group level to address all the material risks of the institution and that stress test results reflect the impact of a scenario on the group as a whole. Results of such group level firm-wide stress tests should be taken into account in the risk assessment of the institution and discussed in the relevant college of supervisors.

Guideline 22 – Supervisors may consider recommending scenarios to institutions and undertaking their own stress tests on an individual institution-specific basis as well as implementing system-wide stress test exercises based on common scenarios as a part of their assessment of the overall system's resilience to shocks.

[G]: EBA Guidelines on Liquidity Cost Benefit Allocation van 27 oktober 2010

Guideline 1 – The liquidity cost benefit allocation mechanism is an important part of the whole liquidity management framework. As such, the mechanism should be consistent with the framework of governance, risk tolerance and the decision-making process.

Guideline 2 – The liquidity cost benefit allocation mechanism should have a proper governance structure supporting it.

Guideline 3 – The output from the allocation mechanism should be actively and properly used and appropriate to the business profiles of the institution.

Guideline 4 – The scope of application of internal prices should be sufficiently comprehensive to cover all significant parts of assets, liabilities and off-balance sheet items regarding liquidity.

Guideline 5 – The internal prices should be determined by robust methodologies, taking into account the various factors involved in liquidity risk.

[H]: BCBS Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision, September 2008

Fundamental principle for the management and supervision of liquidity risk

Principle 1 – A bank is responsible for the sound management of liquidity risk. A bank should establish a robust liquidity risk management framework that ensures it maintains sufficient liquidity, including a cushion of unencumbered, high quality liquid assets, to withstand a range of stress events, including those involving the loss or impairment of both unsecured and secured funding sources. Supervisors should assess the adequacy of both a bank's liquidity risk management framework and its liquidity position and should take prompt action if a bank is deficient in either area in order to protect depositors and to limit potential damage to the financial system.

Governance of liquidity risk management

Principle 2 – A bank should clearly articulate a liquidity risk tolerance that is appropriate for its business strategy and its role in the financial system.

Principle 3 – Senior management should develop a strategy, policies and practices to manage liquidity risk in accordance with the risk tolerance and to ensure that the bank maintains sufficient liquidity. Senior management should continuously review information on the bank's liquidity developments and report to the board of directors on a regular basis. A bank's board of directors should review and approve the strategy, policies and practices related to the management of liquidity at least annually and ensure that senior management manages liquidity risk effectively.

Principle 4 – A bank should incorporate liquidity costs, benefits and risks in the product pricing, performance measurement and new product approval process for all significant business activities (both on- and off-balance sheet), thereby aligning the risk-taking incentives of individual business lines with the liquidity risk exposures their activities create for the bank as a whole.

Measurement and management of liquidity risk

Principle 5 – A bank should have a sound process for identifying, measuring, monitoring and controlling liquidity risk. This process should include a robust framework for comprehensively projecting cash flows arising from assets, liabilities and off-balance sheet items over an appropriate set of time horizons.

Principle 6 – A bank should actively manage liquidity risk exposures and funding needs within and across legal entities, business lines and currencies, taking into account legal, regulatory and operational limitations to the transferability of liquidity.

Principle 7 – A bank should establish a funding strategy that provides effective diversification in the sources and tenor of funding. It should maintain an ongoing presence in its chosen funding markets and strong relationships with funds providers to promote effective diversification of funding sources. A bank should regularly gauge its capacity to raise funds quickly from each source. It should identify the main factors that affect its ability to raise funds and monitor those factors closely to ensure that estimates of fund raising capacity remain valid.

Principle 8 – A bank should actively manage its intraday liquidity positions and risks to meet payment and settlement obligations on a timely basis under both normal and stressed conditions and thus contribute to the smooth functioning of payment and settlement systems.

Principle 9 – A bank should actively manage its collateral positions, differentiating between encumbered and unencumbered assets. A bank should monitor the legal entity and physical location where collateral is held and how it may be mobilised in a timely manner.

Principle 10 – A bank should conduct stress tests on a regular basis for a variety of institution-specific and market-wide stress scenarios (individually and in combination) to identify sources of potential liquidity strain and to ensure that current exposures remain in accordance with a bank’s established liquidity risk tolerance. A bank should use stress test outcomes to adjust its liquidity risk management strategies, policies, and positions and to develop effective contingency plans.

Principle 11 – A bank should have a formal contingency funding plan (CFP) that clearly sets out the strategies for addressing liquidity shortfalls in emergency situations. A CFP should outline policies to manage a range of stress environments, establish clear lines of responsibility, include clear invocation and escalation procedures and be regularly tested and updated to ensure that it is operationally robust.

Principle 12 – A bank should maintain a cushion of unencumbered, high quality liquid assets to be held as insurance against a range of liquidity stress scenarios, including those that involve the loss or impairment of unsecured and typically available secured funding sources. There should be no legal, regulatory or operational impediment to using these assets to obtain funding.

Public disclosure

Principle 13 – A bank should publicly disclose information on a regular basis that enables market participants to make an informed judgement about the soundness of its liquidity risk management framework and liquidity position.

The role of supervisors

Principle 14 – Supervisors should regularly perform a comprehensive assessment of a bank's overall liquidity risk management framework and liquidity position to determine whether they deliver an adequate level of resilience to liquidity stress given the bank's role in the financial system.

Principle 15 – Supervisors should supplement their regular assessments of a bank's liquidity risk management framework and liquidity position by monitoring a combination of internal reports, prudential reports and market information.

Principle 16 – Supervisors should intervene to require effective and timely remedial action by a bank to address deficiencies in its liquidity risk management processes or liquidity position.

Principle 17 – Supervisors should communicate with other supervisors and public authorities, such as central banks, both within and across national borders, to facilitate effective cooperation regarding the supervision and oversight of liquidity risk management. Communication should occur regularly during normal times, with the nature and frequency of the information sharing increasing as appropriate during times of stress.

[I]: EBA Guidelines on the Application of the Supervisory Review Process under Pillar 2, januari 2006

Guidelines on Internal Governance

IG 1: Institutions should have a corporate structure that is transparent and organised in a way that promotes and demonstrates the effective and prudent management of the institution both on a solo basis and at group level.

IG 2: The reporting lines and the allocation of responsibilities and authority within an institution should be clear, precise, well defined, transparent, coherent, and enforced.

IG 3: Institutions should ensure that the risk management function is organised in a way that facilitates the implementation of risk policies and the management of the institution's risks.

IG 4: The responsibilities of the management body should be clearly defined in a written document. They should include setting the institution's business objectives, risk strategies and risk profile, and adopting the policies needed to achieve these objectives.

IG 5: The management body should ensure that strategies and policies are communicated to all relevant staff throughout the organisation.

IG 6: The management body should systematically and regularly review the strategies and policies for managing the risks of the institution.

IG 7: The management body should develop and maintain strong internal control systems.

IG 8: The management body should ensure that internal control systems provide for adequate segregation of duties, in order to prevent conflicts of interest.

IG 9: The management body should set effective strategies and policies to maintain, on an ongoing basis, amounts, types and distribution of both internal capital and own funds adequate to cover the risks of the institution. (See ICAAP section for further details.)

IG 10: The management body should monitor and periodically assess the effectiveness of the institution's internal governance structure. IG 11: The management body should be active and independent, and should be able to explain its decisions to the supervisory authority and other interested parties.

IG 12: The management body should have policies for selecting, compensating, monitoring and planning the succession of key executives.

IG 13: The management body should promote high ethical and professional standards and an internal control culture.

IG 14: Institutions should establish, making adequate allowance for the principle of proportionality, the following three primary functions in order to implement an effective and comprehensive system of internal control in all areas of the institution, namely (i) risk control function, (ii) compliance function, and (iii) internal audit function.

IG 15: The risk control function should ensure compliance with risk policies.

IG 16: The compliance function should identify and assess compliance risk.

IG 17: The internal audit function should allow the management body to ensure that the quality of the internal controls is effective and efficient.

IG 18: There should be effective internal control systems and reliable information systems covering all significant activities of the institution.

IG 19: The management body should put in place appropriate internal alert procedures for communicating internal governance concerns from the staff.

IG 20: Institutions should meet the generally agreed transparency requirements in the conduct of their business..

IG 21: Each institution should present its current position and future prospects in a balanced, accurate and timely way.

Guidelines on ICAAP

ICAAP 1: Every institution must have a process for assessing its capital adequacy relative to its risk profile (an ICAAP).

ICAAP 2: The ICAAP is the responsibility of the institution.

ICAAP 3: The ICAAP's design should be fully specified, the institution's capital policy should be fully documented, and the management body (both supervisory and management functions) should take responsibility for the ICAAP.

ICAAP 4: The ICAAP should form an integral part of the management process and decision making culture of the institution.

ICAAP 5: The ICAAP should be reviewed regularly.

ICAAP 6: The ICAAP should be riskbased.

ICAAP 7: The ICAAP should be comprehensive.

ICAAP 8: The ICAAP should be forwardlooking.

ICAAP 9: The ICAAP should be based on adequate measurement and assessment processes.

ICAAP 10: The ICAAP should produce a reasonable outcome.

Guidelines on SREP

SREP 1: The SREP should be an integrated part of the authority's overall risk based approach to supervision.

SREP 2: The SREP should apply to all authorised institutions.

SREP 3: The SREP should cover all the activities of an institution.

SREP 4: The SREP should cover all material risks and internal governance.

SREP 5: The SREP will assess and review the institution's ICAAP.

SREP 6: The SREP will assess and review the institution's compliance with the requirements laid down in the CRD.

SREP 7: The SREP should identify existing or potential problems and key risks faced by the institution and deficiencies in its control and risk management frameworks; and it should assess the degree of reliance that can be placed on the outputs of the institution's ICAAP.

SREP 8: The SREP will inform supervisors about the need to apply prudential measures.

SREP 9: The results of the SREP will be communicated to the institution at the appropriate level (usually the management body) together with any action that is required of the institution and any significant action planned by the supervisory authority.

SREP 10: The supervisory evaluation should be formally reviewed at least on an annual basis, to ensure that it is up to date and remains accurate.

Guidelines on RAS

RAS 1: In order to carry out an overall assessment of an institution, the supervisory authority should define guidelines covering both risks and controls.

RAS 2: In order to assess an institution's risks and controls, the supervisor needs to prepare a breakdown of the institution's activities, down to the material business units or processes where risks are actually taken and where to a large extent controls are actually applied.

RAS 3: A Risk Assessment System should encompass all relevant risks and internal governance factors, while at the same time making a clear distinction between the two.

RAS 4: In order to make the results of all risk assessments comparable, both between the various institutions within a country and between countries, the results of the supervisory authorities' risk assessments should be based on an assessment of both quantitative and qualitative information.

RAS 5: Procedures for quality assurance should be in place in order to maintain the quality and consistency of risk assessments.

RAS 6: The supervisory authority should compare the results of the RAS with the outcome of the ICAAP and analyse their consistency.

Guidelines on the dialogue

Dialogue 1: Supervisors should have a methodology to structure the dialogue with the institution

Dialogue 2: The structure of the dialogue comprise four main elements.

Dialogue 3: Supervisors should use the dialogue with the institution to test and challenge the institutions' ICAAP and to exchange views, in order to reach a better understanding of the underlying assumptions and processes.

Dialogue 4: The frequency and depth of the dialogue will be determined by the supervisor, according to its assessment of the risk profile and/or systemic importance of each institution.

Guidelines on prudential measures

Measures 1: Prudential measures to address issues identified either through the SREP or as part of ongoing supervision should be applied promptly.

Measures 2: Prudential measures should be communicated promptly and in sufficient detail.

Bijlage 2: Agreed Upon Procedures ILAAP (Q&A Open Boek Toezicht)

In the Internal Liquidity Assessment Process, the quality of the required data and documents is of paramount importance. Therefore the business operations of banks should comprise an adequate system of information provisions and communication, accompanied by an appropriate, robust and independent internal control system. In order to ensure this, DNB requires banks that they provide DNB with an “agreed upon procedures report”, prepared by the institution’s Internal Audit Department (IAD). In the next paragraphs guidance concerning the contents of the agreed upon procedure engagement letter is provided. The engagement of the IAD takes the form of so called “agreed upon procedures” as described in the “Richtlijnen NV COS 4400”²⁷.

Scope

The objective of the engagement is the reporting process that starts with extracting data from the financial accounts (and risk systems where appropriate) and that results in the completion and submission of ILAAP templates and other data and documents as requested by DNB. This reporting process should be based upon the applicable principles and recommendations of EBA and BCBS, including:

- Second part of EBA’s technical advice to the European Commission on liquidity risk management (EBA 2008 147) , September 2008;
- EBA Guidelines on Liquidity Buffers & Survival Periods, December 2009;
- EBA revised Guidelines on the Management of Concentration Risk under the Supervisory Review Process, September 2010 (section 4.4. liquidity risk);
- EBA Revised Guidelines on Stress Testing, Augustus 2010;
- EBA Guidelines on Liquidity Cost Benefit Allocation, October 2010;
- BCBS Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision, September 2008;
- Guidelines on the Application of the Supervisory Review Process under Pillar 2, January 2006;
- Liquidity Identity Card EBA, June 2009;
- BCBS International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, December 2010.

The evaluation of the ILAAP by DNB will be prepared along the lines of the Supervision Manual ILAAP, which is available on “Open Boek Toezicht” on www.dnb.nl. This manual may be used as a starting point for the IAD as well. DNB requests institutions to explicitly include the following elements as part of the agreed upon procedures engagement letter:

1. In the engagement letter it will be noted that the Report of Findings is one of the documents DNB requires the institution to provide as part of the ILAAP-package;
2. Assessment by the auditor on whether calculations are carried out on group wide or solo basis;
3. Assessment whether the institution has documented the liquidity risk governance framework including the roles and responsibilities of the internal stakeholders (including the board members) and whether this documentation contains as a minimum:

²⁷ Issued by Dutch Association of Accountants (NBA)

- a liquidity tolerance or a liquidity risk appetite statement;
 - limits for the main sources of liquidity risk (the so-called ‘risk drivers’) of the institution;
 - control systems and/or monitoring tools for monitoring liquidity positions against limits;
 - maturity ladders and liquidity mismatches;
 - reports on the aspects of the liquidity buffer (size, composition, maturity, valuation);
 - descriptions of stress testing methodologies and stress test scenarios;
 - model validation procedures;
 - funding plan;
 - a contingency funding plan;
 - quality controls;
 - documentation on motivated assumptions and expectations (regarding behavioral aspects and (stress test) scenarios) and approved (contingent) funding plans;
 - a mechanism for fund transfer pricing;
 - peer group reviews to benchmark the institution against its (international) peers;
 - a policy on the handling of exceptions;
 - a policy for escalation procedures;
 - signing off procedures;
 - relevant reconciliations.
4. Assessment whether the institution has prepared the ILAAP dataset in conformity and consistently with the above mentioned guidelines, principles and the internal liquidity risk governance framework.
 5. Assessment of the existence, completeness and accuracy of the data flow from the source systems - such as the general ledger and risk systems - to the ILAAP dataset.
 6. Assessment of quality controls and quality assurance in the form of manual checks and programmed procedures.
 7. Assessment of the completeness, accuracy and consistency of all material data the institute is requested to collect in the DNB ILAAP templates within the above mentioned scope of the engagement. The institution should define what threshold is used as a materiality threshold and this threshold should be stated and underpinned in the documentation provided to DNB;
 8. Assessment of the existence and plausibility of documentation with explanations provided by the institution on deviations from instructions or the non-delivery of requested data²⁸;
 9. Assessment that all required ILAAP documents and data are uploaded through e-line.

DNB requests banks to include the IAD’s agreed upon procedures engagement letter in the submission of the Report of Findings to DNB. The completed ILAAP report should be signed off by the board of directors before submitting it to DNB. DNB expects to receive the internal auditors’ Report of Findings as integral part of the ILAAP submission documentation.

Bijlage 3: ILAAP-package: Contents & Delivery

²⁸ For instance in case of blank cells, a valid explanation is given why the cell is left blank

DNB will formally request submission of the ILAAP-package. This document lists the information that should be included in the ILAAP-package and provides details on the method of delivery to DNB.

Required documents in the ILAAP-package:

1. Sign off by (a member of) the board of directors;
2. Readers manual;
3. Overview of the group structure including intra-group (or intra-company for branches) cash flows;
4. Completed ILAAP Self Assessment template in the prescribed format²⁹;
5. Completed ILAAP Data Template in the prescribed format¹;
 - a. Explanatory note with details on interpretations made regarding the data template or with details when instructions were not followed as well as explanation on the scope (group / solo) of the report;
6. An ILAA-process description, including the governance of the ILAAP;
7. An overview of relevant findings by the Internal Audit Department;
8. Other supporting documents:
 - a. Description of relevant liquidity risk governance, including the risk appetite framework and the risk appetite statement;
 - b. The funding plan (including market access policy);
 - c. The contingency funding plan;
 - d. An overview of the contribution of business lines and/or entities to the P&L of the institution;
 - e. Recent internal reports to senior management on the liquidity position and buffer composition;
 - f. Recent internal reports on the outcomes of stress tests on the sources of liquidity risk and evidence of resultant actions taken;
 - g. The stress testing methodology and validation reports with regard to stress testing models and assumptions;
 - h. The transfer pricing mechanism;
 - i. The limit and control system regarding liquidity risk;
 - j. Other documents relevant for the evaluation of the ILAAP, according to the sound principles on liquidity risk management (such as, on intraday liquidity risk management, on collateral management, on currency liquidity risk management, on disclosure, etcetera).

Required delivery method of the ILAAP-package

DNB requests you to provide the ILAAP-package documentation through e-line. The ILAAP-form will be available in e-line at least one week before the deadline set for delivery of the ILAAP-package and will be available for the month for which the data is provided³⁰. You can use DOC(X), XLS(X), ZIP, etc formats. Please note, that a maximum of 2MB per attachment is applicable. In case this size limit proves to be an insolvable obstacle, please contact your supervisor well before expiration of the deadline for an alternative delivery method of the ILAAP-package.

²⁹ Downloadable from www.dnb.nl

³⁰ For example: for data provided in November based on June data, the form will be available for June only.